

NEMZETI

A Nemzeti Színház magazinja ● 2020. október–november

BÁNK BÁN 200

BALÁZS Géza
KULIN Ferenc
LÁSZLÓ Zsolt
MÁTRAY László
MOLNÁR Levente
SIRATÓ Ildikó
VIDNYÁNSZKY Attila

Portré: Katona Kinga

Trianoni színészsors

Dráma az osztályban

novemberi műsorral, előadás- és programajánlójával

Katona József a játékszíni költőmesterségről • Nemzeti klasszikus – a Bánk bán tudósok, művészek és tanárok szemével • **Premierralériák** – Leánder és Lenszirom, A kassai polgárok • **Nézőpontok** – Bazsányi Sándor és Falusi Márton írása • **Előadás-ajánlók** – Forró mezők, Isten bolondja, Álomgyár, Tartuffe, Házasság Palermóban, Buborékok, Advent a Hargitán, Feketeszárú cseresznye, Énekes madár • **Színház-történet** – Dezséri Gyula útja Kolozsvárról Pestre

Bánk bán – Udvaros Dorottya, Mátray László | fotó: Eöri Szabó Zsolt

Katona József

Akadályok

Első s legnagyobb akadálya a dramaturgia tenyészetének a theatrum nemléte. – Mindég szegyenlett egy becsületes ember oly míven dolgozni, mellyel a becstelen (színjászó) kereskedik. A német, mint a pallérozottságnak különben is idősebb fia, ezzel könnyebben gondolt; felállott hazánkban, és ha a szép nem kellett, bolonddal szedte be a magyar pénzt. Nagy sokára általláttuk a nemzeti csinosodás ezen ágazatját, de – harc után okos a magyar – a német már akkor jó előre haladott. Hogy valamit tanuljon, német játékszíneket kelle járni. Ha hát csakugyan attól tanulni feltette magában, már akkor tanítójába szeretett egészen belé, úgyhogy kezdő voltának gyengeségét megesmervén, elhitte magával, hogy mesterét többé utol nem érheti. (Számptalan magyar tulajdoníthatja most is ennek az elhitéstésnek azt, hogy a német játékokért akkor is fizet, mikor nem nézi; a magyarnak pedig azért kész volna inkább fizetni, hogy – ne játsszon.) (...)

Második akadály a nemzeti dicsekedés. Még midőn borzas őseink csak kürtszóval tudták kedveket pompásítani, egész multságok abban állott, hogy a vitézek izmos tettei énekeltek. A hízelkedő dalosok egy merészebb nyúlból oroszánt, egy fürge törpéből óriást alkottak, és a jámbor levente ezen elmosolyodva ugyan, de mégis belső meglelégedéssel köszönté el a kancsót, mert noha a magyar jobban esmeretessé lett a világ előtt szerencsétlenségéről, mint szerencséről, mindazonáltal a veszedelmek közt is mindég kész talpraugorhatása, s az a lélek, mely soha, legfőbb veszteségében is el nem hagyta, vitézzé s naggyá szentelte őtet, és ezen büszkeséget sohasem is engedte magában kétségbé hozattatni. Így jött egész multságok, egész történetek csak dicsekedő dalokban hozzánk. – Most a játékban sem igen nézi azt a magyar, hogy mint van a kidolgozás, hanem: mint van a morál? Őelőtte az a szép, amelyben több-több jeles mondások vannak – annyival inkább, ha azok nemzetét érdeklík, teli torokkal és botokkal való dörömbözéssel adja ki meglelégedését. (...) Még dramaturgusi kezdő voltunkkal úgy kell bánni, mint a csecsemővel. A nézőt és olvasót is ízlésbe kell hozni, hogy nem mindég a magyarok! mi magyarok! a szép: ha ezeket fel nem leli is egy munkában, az még akkor is tökéletes lehet, midőn ezeknek hiánossága miatt ásít, elalszik rajta!

Harmadik akadály a nyomtatásbeli szükség. (...) Negyedik akadály a cenzúra. (...) Ötödik akadály a recenzió. Nem léte, hanem nemléte...

Részletek Katona József
Mi az oka, hogy Magyarországbán a játékszíni költőmesterség lábra nem tud kapni?
címmű 1821-es tanulmányából

7

KORSZELLEM

„Katona hőse nem a morál, nem a jog, hanem a szeretet törvényével szegült szembe. Ebben a szükségszerűen kudarcba fulladó vállalkozásban látta meg Katona József a világa rendjéért lelki javairól lemondani kényszerülő modern ember tragédiáját.” (Kulin Ferenc)

22

A VELÜNK ÉLŐ BÁNK BÁN

„Nem azon kell sopánkodni, hogy miért nehéz, miért nehezen befogadható, miért nem aktuális, hanem minden szülői, tanári, dramaturgiai leleménnyel, akár furfanggal azon kell lennünk, hogy megkönnyítsük a diákoknak a befogadás útját.” (Balázs Géza)

33

PORTRÉ: KATONA KINGA

„Voltam én már tündér és boszorkány is, játszottam fiatal lányt és gyászoló anyát, vagy szobalányt és újságíró. Ha a Nemzeti Színházban kiderül, mi lesz a következő bemutató, egyáltalán nem nyilvánvaló, hogy ki melyik szerepet fogja játszani.” (Katona Kinga)

48

PESTI KUDARC

Menni vagy maradni? Ez a kérdés merült fel az elszakított területeken működő színészekben, akik úgy érezték: elfogy körülöttük a levegő. Az anyaországi karrier azonban az otthon sikeres és tehetséges színészek számára sok buktatót rejtett – a kolozsvári Dezséri Gyula, a színész lánya és a veje is Pesten próbált szerencsét.

NEMZETI

A Nemzeti Színház magazinja 2020. október–november

Ingyenes időszaki kiadvány
VIII. évfolyam, 2. szám

Főszerkesztő:

Kornya István

A szerkesztő munkatársa:

Görömbölyi László

Fotó:

Eöri Szabó Zsolt

Kiadó: Nemzeti Színház Nonprofit Zrt.

Felelős kiadó:

Vidnyánszky Attila vezérigazgató

Arculat: Kónya Ábel

Korrektúra: Lukácsy György

Címlap:

Katona Kinga és Schnell Ádám a Forró mezők
című előadásban (fotó: Eöri Szabó Zsolt)

Jegypénztár a Nemzeti Színházban

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.
tel.: +36-1-476-6868

Nyitvatartás:

Hétköznap 10–18 óra, hétvégén 14–18 óra között,
illetve az előadások kezdetéig. Ha nincs előadás,
vasárnap zárva.

jegyrendelés: jegy@nemzetiszhaz.hu

www.nemzetiszhaz.hu

Nyomdai előkészítés: Inform-Line Stúdió Bt.

Nyomda: Crew Kft.

Megjelenik 7000 példányban

Médiaajánlat: 30/508-4711

Lapzárta: 2020. október 20.

Az Isten ostroma, a Körhinta, az Éden földön,
a Tóth Ilonka, A föltámadás szomorúsága,
az Egri csillagok

című előadások támogatója a Nemzeti Kulturális Alap.

12

17

20

26

30

40

Fókusz:

200 éves a Bánk bán

Kulin Ferenc: A modern ember
tragédiája

7

10
14
Sirató Ildikó: Szerepdarab
A történelem színpadától a
tantermekig // Vidnyánszky Attila

20
Egy szerep – három férfi //

László Zsolt, Mátray László,

Molnár Levente

22
Balázs Géza:

24
A velünk élő Bánk bán

Dráma az osztályban //

tapasztalatok a Bánk bán

tanításáról

Premiergaléria

A kassai polgárok

26

Nézőpont

Bazsányi Sándor:

Egy polgár szólamai

28

29
Falusi Márton:

A soha meg nem valósuló ideál

Premiergaléria

Leánder és Lenszirom

30

Portré

Benne élünk az általunk

teremtett világban //

Katona Kinga

33

38
Covid-19 – színházban,
biztonságban

Előadás-ajánló

Forró mezők, Isten bolondja,

Álomgyár, Tartuffe, Házasság

Palermóban, Buborékok,

Advent a Hargitán, Feketeszárú

cseresznye, Énekes madár

40

Színház-történet

Pesti kudarc // Dezséri Gyula

trianoni története

48

Könyv

Olvasnivaló színház

Kötetben, kötetlenül //

Léner Péter: Bodrogi

50

51

Programajánló

Váltson bérletet!

52

54

Havi műsor november

56

Folyóirat

Szcenárium

58

- » **A modern ember tragédiája (7)**
(Kulin Ferenc a 200 éves remekműről)
- » **Szerepdarab (10)**
(Sirató Ildikó a mű színpadi pályafutásáról)
- » **A történelem színpadától a tantermekig (14)**
(Vidnyánszky Attila a rendező nézőpontjairól)
- » **Egy szerep – három férfi (20)**
(László Zsolt, Mátray László, Molnár Levente)
- » **A velünk élő Bánk bán (22)**
(Balázs Géza írása a szövegértés relativitásáról)
- » **Dráma az osztályban (23)**
(magyartanárok Bánk bán és a diákok viszonyáról)

grafika: Orosz István

1820 novemberében jelent meg nyomtatásban az 1815-ben elkészült Bánk bán Katona József fő műve. A „vitézi játék” még közel két évtizedekig visszahangtalan maradt, hogy aztán legfontosabb nemzeti drámánkká váljon. Összeállításunkban olvashatnak a mű szellemi és színpadi történetéről, tanításának dilemmáiról. Bepillanthatnak Vidnyánszky Attila operai, prózai és osztálytermi Bánk bán-rendezéseinek műhelyébe is.

Kölcsey Ferenc
(Anton Einsle festménye)

Széchenyi István
(Schoefft József festménye)

Katona József
(Barabás Miklós rajza)

Korszellem Az 1814-es esztendő: „**KÖLCSEY** ekkor hagyja el az atyai jó barátja, Kazinczy Ferenc által kijelölt utat (amely – úgy látja – az öncélú irodalom felé vezet). **SZÉCHENYI** ekkor kezdi írni a Naplóját, s fogadja meg, hogy személyes nagyravágását leküzdvé »szegény, szerencsétlen hazáját« fogja szolgálni. **KATONA** ekkor választja hősül Bánkot...”

Kulin Ferenc

A MODERN EMBER TRAGÉDIÁJA

Kétszáz éve jelent meg nyomtatásban Katona József remekműve, a *Bánk bán*

1814-ben, amikor Döbrentei Gábor folyóirata *Eredetiség s jutalomtétel* címen pályázatot tett közzé, csak egy múltó pillanatra teremődtek meg a feltételei annak, hogy a Nagy Mű eszméje megfogadjon. Ha kisé „dülékenyen” is, de már készen állott az a műhely, ahol az alkotó találkozhatott mesterségének kelléktárával, a magyar történelem pedig végre kiélezte azokat a sorskérdéseket, amelyekre érvényes választ csak a tragédia világnézete alapján lehetett adni. Hogy a két szülő: a *műhely* és a *korszellem* találkozásából nem lett több futó kalandnál, arra a koraszülött „gyermek” sanyarú sorsából következtethetünk. Előbb gyámság alá kellett helyezni (a *Bánk bán* összevegét Katona legjobb barátja, Bárány Boldizsár vette gondozásba), s az éretté, felnőtté vált mű – távol a színpadtól – a szerző haláláig hajléktalanul tengette életét.

Cenzúra és kortársak

Katona írói pályájának kutatói közül sokan gondolták úgy, hogy remekműve hosszan tartó mellőzöttségének elsősorban a korabeli színházi kultúra fejletlensége volt az oka. Nos, kétségtelen, hogy a nagy drámaköltő útjára bocsátó „műhely” sok tekintetben provinciális volt, s hogy az egykori színházlátogató közönség ízlése sem volt kifinomultnak mondható. Ám nem szabad megelégednünk arról, hogy a *Bánk*

bán szerzője, ha zsenialitását nem is, sokoldalú irodalmi műveltségét, dramaturgiai ismereteit és – nem mellékesen – színészi tapasztalatát mégiscsak ennek a szakmai háttérnek köszönhetette.

Amikor hozzákezdett a pályamű megírásához, már túl volt nagyszabású dramakísérletein (többek között: *Aubigny Clementina*, *Žižka*, *Jeruzsálem pusztulása*), s lírai költeményeinek tanúsága szerint korának legidősebb filozófiai kérdései foglalkoztatták.

Miért tört meg ennek a dinamikus induló költői és drámaírói pályának az íve?

Az irodalom- és színháztörténet berkein belül máig vita tárgya, hogy az 1833-as, visszhang nélkül maradt kassai ősbemutatót, s néhány vidéki rendezést (Kolozsvár, Debrecen, Miskolc) leszámítva – miért kellett éppen két évtizednek eltelnie ahhoz, hogy a dráma végső változatát a Nemzeti Színház is műsorára tűzze. Vajon valóban az a rendőrmisztériumi feljegyzés pecsételte meg a színmű sorsát, amely szerint „nemcsak a dráma tartalma, hanem egyes részletei is alkalmasak arra, hogy a magyarok gyűlöletét a német fejedelmek, s általában a németek ellen lángra lobbantsa”? Ezt a feltevést látszik igazolni, hogy hasonló vélekedések a mű színrevitele után is megfogalmazódtak. Még Széchenyi István is „rossz, veszélyes tendenciát” látott Katona művében (érthetetlennek tartotta, hogy „a kormány megengedi ily esztelenség

Kállai Ferenc, Lukács Margit (Nemzeti Színház, 1962, rendező: Major Tamás)

előadását”), a Központi Könyvbíráló Szék pedig azért nem javasolta a darab műsoron tartását, mert az „nemcsak a külföldiek elleni gyűlöletet ... ébreszti”, hanem „féktelen pártütési elvekkel is telve van.”

Ám ne feledjük: a politikai félelmek és fenntartások csak a mű színpadi karrierjének késlekedését indokolhatják, de nem adnak magyarázatot művészi értékeinek tévova fogadtatására. Márpedig igen beszédes az a tény, hogy sem az egykori pályázat bíráló bizottságának tagjai, sem a reformkori drámaelmélet legjelesebb képviselői – közöttük Kölcsey és Vörösmarty – nem ismerték fel a *Bánk bán* korszakos jelenségét. A nagy kortársak vélekedése többet árul el Katona mellőzöttségének igazi okáról, mint a cenzúrahivatal munkatársainak „szakvéleménye”.

Makacs dogma

Például Vörösmarty, aki a reformkor egyik legtermékenyebb drámaírója is volt, elismerte ugyan, hogy Katona drámája „erőtéljes színmű”, de úgy ítélte: „Legkevésbé sikerült Bánk karaktere, kiből nem látjuk azon szilárdságot, mely az általa elkövetetett merész nagy felelősségű tettehez kívántatik.” Úgy gondolom, semmit nem változtat a *Szózat* költője iránti feltétlen hódolatunkon, ha megállapítjuk: Katona mondanójának a lényegét nem értette meg. S megkockáztathatjuk a feltevést, mely szerint Vörösmarty megkérdőjelezhetetlen tekintélyének is szerepe volt abban, hogy a „hezitáló alkat” és a „tragikái jellem” összeférhetlenségének makacs dogmája egészen napjaink irodalmi tankönyveig végig kísért a *Bánk bán* értelmezésének történetét.

Az egykori kritikák a kor uralkodó irányzatainak elveit (klasszika, romantika) kérték számon az írótól, a *Bánk bán* ihlete azonban nem

abból a korszellemből fakadt, amelynek mágneses tere magába szippantotta a reformkor szellemi kultúráját. Katonának a tragikumról, a tragédiáról vallott felfogását részint a shakespeare-i és ókori görög dráma minták határozták meg, részint olyan élettapasztalatok formálták, melyekből a messi jövőbe mutató – már-már az egzisztencialista létbölcseltre emlékeztető – felismerésekre jutott. (Gondoljuk meg: a dráma legsúlyosabb konfliktusa nem a magánélet, s nem is a politikum szférájában játszódik, hanem a főhősben, akinek meg kell tapasztalnia, hogy a „létbe vetett” *pusztá lelke* nem kínál menedéket szerepeinek és cselekedeteinek következményei előtt!)

Egy nemzedék újjászületése

Ha meg akarjuk érteni, miként lehetséges, hogy egyetlen irodalmi alkotás egyszerre hozza felszínre az európai kultúra egyik legősibb szellemi hagyatékát, s villantsa fel a távoli jövőbe mutató rejtett tendenciáját, ismét a mű fogantatásának körülményeit kell felidézünk. Immár azonban nem a „műhely” adottságait, s nem is az egész kort, csupán a *Bánk bán* első változatát ihlető különös történelmi pillanatot kell valatára fognunk.

Vannak jeles évszámok, amelyek a politikatörténet kiemelkedő eseményeire utalnak, s vannak olyanok, amelyek egy-egy nemzedék újjászületésének időpontját, nagy tettekre való felkészülésének a kezdetét jelzik. Ilyen volt 1814/1815. Annak a nemzedéknek a szellemi vezéralakjai, akik majd a reformkor politikai harcaiban fogják megteremteni a modern Magyarországot, ekkor jutnak a sorsdöntő elhatározásra: szembefordulnak régi önmagukkal, hogy új emberként megváltoztathassák a világot is. Mindegy, minek nevezzük – megigazulásnak, megtérésnek vagy metamorfózisnak – a személyiségükben lejátszódó katartikus folyamatot, annak az a lényege, hogy életre szólóan és egész nemzedéküket mozgósító erővel kötelezik el magukat a történelemformáló cselekvés eszméjével. Kölcsey ekkor hagyja el az atyai jó barátja, Kazinczy Ferenc által kijelölt utat (amely – úgy látja – az öncélú irodalom felé vezet), mert arra a felismerésre jut, hogy csak „*A cselekedetek, a publikumban való forgás formálnak hasznos embert*”. Széchenyi ekkor kezdi írni a *Naplóját*, s fogadja meg, hogy személyes nagyravágását leküzdvé „*szegény, szerencsétlen hazáját*” fogja szolgálni. Katona ekkor választja hőséül azt a Bánkot, aki – küzdelme tragikus végkifejletének nyomasztó előérzetével is – vállalja a hatalom gyakorlásának felelősségét.

A szeretet törvénye

Három szellemóriás – Kölcsey, Széchenyi, Katona – lelki/szellemi újjászületésének időbeli egybeesése véletlennek látszhat, ám nagyon is törvényszerű sorsközösség formálódásának a tanúi lehetünk. Mert éppen ekkor, a napóleoni háborúk korszakának lezárulásával, a nemzeti önállósulási törekvéseket csírájában elfojtani készülő Szent Szövetség megalakulásával (1815) kezdődik új korszak egész Európa történetében.

Más ez a történelmi helyzet, mint az előző nemzedék klasszikusaié. Jóllehet mindössze egy emberöltőnyi idő telt el, de a műfaj történetében mégis korszakváltásról beszélhetünk, ha összevetjük a *Bánk bán*t a felvilágosodás kora szellemóriáinak történeti drámaival. Goethe és Schiller tragédiái a 18. század végén, olyan korban születtek, amikor még úgy tűnhetett, hogy az egyén autonómiáját és a nemzeti közösségek

szuverenitását összhangba lehet hozni a modern – nemzetek fölötti – hatalomkoncentrációt (a felvilágosult abszolutizmust) igazoló ideákkal, s a drámához, ha elszalasztja ezt a lehetőséget, tragikai vétséget követ el. (Az újklasszicista drámairodalomnak arról a vonulatáról van szó, amelynek csúcsait Schiller *Don Carlosa*, Goethe *Egmontja* és Alfieri *Filippója* jelzik.) Ugyanazt a „nyersanyagot” dolgozza fel mindhárom mű. Abban a küzdelemben, amelyet a 16. századi Németalföld népei folytatnak a spanyol hegemonia ellen, egyszerre tűnnek fel a modern Európa liberális eszméi, s képesek újraszerveződni a restauráció erői is. Mindhárom dráma közvetlenül a francia forradalom kitörése előtt születik, olyan „pillanatban” tehát, amely a vihar előtti csend – egy új korszakforduló – reményteli várakozásával és balsejtelmű előérzetével teljes.

A napóleoni háborúkat követő európai „rendteremtés” ellenhatásként azonban felértékelődtek a nemzetek szuverenitását biztosító középkori szabadságintézmények, s ez nálunk – mint már annyiszor történelmünk során – újra az alkotmányos királyság eszméjének mozgósító erejében jutott kifejezésre. A politikai dilemma egyidős a magyar királyság intézményével: vajon egy kényszerűen alkalmazott európai joggyakorlatnak – adott esetben a kánonjognak – megfelelően

Katona József

(Kecskemét, 1791 – Kecskemét, 1830)

Iparoscsaládból származott. Gimnáziumba a pesti és a kecskeméti piaristákhoz járt, a jogot Pesten végezte. Színházi pályafutása igen rövid volt. 1811-ben csatlakozott a Második Pesti Magyar Játékszíni Társasághoz – álnéven volt segédszínész,

fordított és lovagregényeket dramatizált. Beleszeretett Déryné Széppataki Rózába.

1815-ig, amikor a társulat feloszlott, megírta

drámái műveit: Luca széke, Aubigny Clementina, Žiška, Jeruzsálem pusztulása, A róza. 1814-ben fogott hozzá a Bánk bánhoz. 1821-ben írta meg fontos tanulmányát: Mi az oka, hogy Magyar Országban a' játékszíni Költő-mesterség lábra nem tud kapni? Katona válasza: nincs állandó közház, nincs kellő nemzeti öntudat, a drámák nehezen jelennek meg nyomtatásban, működik a cenzúra. Jelentős költői életművet is alkotott. 1815-től ügyvédként dolgozott, 1820-ban visszaköltözött Kecskemétre, ahol 1826-ben főügyész lett. 1830. április 16-án szívszélhűdésben halt meg.

Pályázattól premierig

1814-ben Döbrentei Gábor folyóirata, az Erdélyi Múzeum pályázatot hirdetett a kolozsvári Nemzeti Színház megnyitásakor előadandó történelmi drámára: „A tárgy történelmi, hősi legyen. Választhatja a poéta vagy a magyar történelemből, vagy akármely másból is.”

Az 1818-ban kihirdetett eredmény szerint a bírálók abszolút értékű művet nem találtak. Viszonylag legjobbnak a Pártosság tűzét (írója Tokody János Bihar megyei szolgabíró) és a matematikus Bolyai Farkas három szomorújátékát minősítették. Katona művét nem említették. A Bánk bánt a jogász- és színésztárs, Bárány Boldizsár „javítja”; hibajegyzékét, találó meglátásait Rosta címen tartja számon az irodalomtörténet. Ez alapján volt ismert az Ős-Bánk, amelynek kézírata csak 1913-ban került elő. A mű nyomtatásban 1820-ban Kecskeméten jelent meg, de visszhangtalan maradt. Akárcsak az 1833-as kassai ősbemutató Melinda szerepében Dérynével, amelyet Katona már nem élhetett meg. Pesten 1834-ben mutatták be, a Nemzetiben először 1839-ben adták, ahol csak 1845-től játszották rendszeresen. 1848. március 15-én a díszelőadás a Bánk bán volt. A forradalmat követő elnyomás évei után, 1858-tól vált a mű a Nemzeti és más színházak repertoárjának népszerű és kötelező darabjává. Erkel Ferenc operát írt a drámából (a librettó Egressy Béni munkája), az ősbemutatóra 1861-ben került sor a Nemzeti Színházban.

a királynét, avagy – az „ősi”, a rendi magyar alkotmány szellemében – a választott nádorispánt illeti-e meg a távol lévő király helyettesítésének joga? A dilemma „időtlen” lényege: vajon lehet-e, s hol lehet kijelölni a határvonalat a kisebb-nagyobb közösségek szuverenitása és a főhatalom felségterülete között? A jogban? Politikai alapelvekben? A diplomácia kényszerű kompromisszumaiban? Az erőhatalmi struktúrák folytonosan változó konfliktusterében? Netán a morálfilozófiában? Katona szerint ezeket a kérdéseket nem a teória, nem is a közvélemény, csakis a közösségért egzisztenciális kockázatot is vállaló cselekvő ember döntheti el.

Az 1810-es évek közepén a magyar kultúra szellemi elitje megértette: vagy tudomásul veszi a nagyhatalmi érdekeknek való végzetes kiszolgáltatottságot, vagy vállalja egy bizonytalan kimenetelű küzdelem kockázatát hazája szolgálatában. Azt mindannyian látták, hogy ebben a szolgálatban a legféltettebb földi javakat – a karriert, a hivatást, a magánélet biztonságát – el lehet veszíteni, de hogy az egyéni emberi létezés értelme: a „puszta lélek” üdvösségének esélye is kockára tétetik, azt csak Katona József ismerte fel.

Bánk bán nem azért lesz a „teremtés vesztese”, mert megsértette az erkölcsi világrendet, s még csak azzal sem vádolható, hogy tettével politikai káoszt idézett volna elő. (Éppen ellenkezőleg: a banki tett és II. Endre király megbocsátó gesztusa – „méltán esett el a királyné” –, amely 1222-ben az Aranybulla kibocsátásához vezet, a magyar társadalom hosszú évszázadokon át működő jogrendjének alapja lesz!)

Katona hősné „mindössze” annyi volt a vétke – s azért lett „végszemmiség az ítélete” – mert „hitveséhez és gyermekeihez” kötő „tündéri láncaitól” szabadulva (lásd az első felvonás nagymonológját!) próbált megfelelni politikusi kötelességének. Nem a morál, nem a jog, hanem a szeretet törvényével szegült szembe. Ebben a szükségszerűen kudarcba fulladó vállalkozásban látta meg Katona József a világa rendjéért lelki javairól lemondani kényszerülő modern ember tragédiáját.

A Nemzeti Magazin első évfolyamának 8. számában megjelent esszé bővített változata

'56 Bánkjai

A Színház- és Színházművészeti Szövetség 1956 végén felhívást tett közzé: a színházak a *Bánk bánnal*, a nemzeti ellenállásra buzdító tragédiával folytassák a félbeszakadt évadot. Vidéken sokhelyütt előadták Katona drámáját: Miskolcon, Győrben (egyik rendezője a később kivégzett Földes Gábor volt), Pécsen, Szolnokon – mindenütt szovjetellenes tüntetés kíséretében. A Nemzetiben az 1956. október 23-tól 1957. március 24-ig tartott kényszerpihenőt követő ünnepélyes megnyitón is Katona művét játszották – igaz, már egészen más belpolitikai helyzetben. Nem is rendezték újra a színművet, hanem Major Tamás és Vámos László 1951-es produkcióját játszották tovább. A képen Vargha Irén (Melinda) látható Nagy Attilával (Bánk bán) a miskolci előadásban. Nagyot a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Munkástanácsban vállalt elnöki tisztsége miatt négy és fél év börtönre ítélték.

Sírató Ildikó

SZEREPE DARAB

A Bánk bán a nemzeti színpadon

Irodalmi és színházi kánonunk három 19. századi klasszikust tart számon: a *Bánk bánt*, a *Csongor és Tündét*, valamint *Az ember tragédiáját*. Közülük egyedül Katona szánta művét előadásra, Vörösmarty és Madách drámai költeményt alkotott. Az eredetileg vitézi játéknak írt Katona-dráma is csak a szerzője halálát követően került színre (1833, Kassa), s még később nyerte el a „nemzeti történeti tragédia” kultikus státuszát. A késedelmes bemutatás és a romantikus nemzetkép alakításának szinte kényszerűen kanonizált feladata egyaránt sújtotta a Bánk bán és Gertrudis tragédiáját, valamint a Csongor királyfi és Ádám útkeresését megfogalmazó szerzőinket.

Katona, a színész, Katona, a szerző

Amikor a *Bánk bán* első változata az Erdélyi Múzeum folyóirat 1814-ben kiírt pályázatára elkészült, a szerző már éppen elhagyni készült a pesti Rondellában működött társulatot és a színészi pályát. A szöveg a jelek szerint sosem jutott a kolozsvári drámabírálok kezébe, nem említették az eredményeket ismertető beszámolóban. E pályázat egyébként számunkra is oly ismerősen zajlott, amint sok hasonló nekibuzdulás azóta is: a fölhívás a hamarosan magnyitandó első kolozsvári magyar színház, a Farkas utcai avató előadásának szánt új hazafias és történeti tárgyú mű megírását célozta, de arra az 1815-ös eredményhirdetést követően csak mintegy hat(!) évvel, 1821 márciusában került sor. Természetesen, nem a *Bánk bánnal* nyitottak.

Katona 1819-ben átigazított, majd 200 esztendeje, 1820-ban nyomtatásban is megjelent *Bánk bán* drámája csak az 1860-as évek után

lesz – máig – ünnepi, kultikus-rituális színház- vagy éppen évadnyitó előadás sokhelyütt.

A gyakran egyművesnek gondolt szerző nem volt sikertelen drámaíró és fordító. Társulata, mely akkoriban, az 1810-es években – a felvilágosodás felől a korai érzékenység, a preromantika felé haladó ízlés- és stíluskorszakban – a legjelentősebb, magyar nyelven játszó hivatásos színészegyüttes volt, sorra mutatta be korábbi darabjait. Csakhogy az Erdélyi Múzeum fölhívása későn érkezett. Mire elkészült a Kolozsvárra szánt pályamunka, kelt Katona ideje a társulatnál, és a színész-drámaíró hazatért szülővárosába, s Kecskemét főügyésze lett. Nem szakított ugyan teljesen a színházzal – barátait többször vendégül látta, sőt egy színházépületet is álmodott szülővárosának (ami, persze, nem valósult meg), de színre nem lépett többé. Karaktereit azonban továbbra is eleven gyakorlati tapasztalatai nyomán színészekre szabta, replikáit mondhatóvá formálta, drámája szerkezetét a korban leghatásosabb technikájával építette föl.

Vitézi játékból nemzeti történeti tragédia

Katona szövege az 1810-es évek szabályait követve késő felvilágosodás kori földolgozása az európai irodalomban ismert történetnek, melyet már a 16. századtól megírtak magyar és német, osztrák, angliai szerzők is. A király személyét helyettesítő királynét sérelmei miatt megölő főúr indítékai, motivációja műről műre különböztek, nemzeti identitásképző idegengyűlölet nemigen jelent meg bennük a modern nemzetfogalom 19. század eleji megjelenése előtt. Katonánál is inkább a „kettős

kötésű hős” született meg Bánk alakjában – amolyan magyar Hamletként. Az első előadásokon a vitézi játék színjátéktípusát képviselte a *Bánk bán*, s csak az 1840-es évek közepétől sorolódott be a nemzeti történelmet a magyarok–idegenek tengely mentén taglaló romantikus művek közé. A szöveget a korai produkciókban jelentősen húzva adták elő, később, 1849 után pedig a politikai cenzúra korlátozta a teljes szöveg előadását. Teljes szöveget így csak 1868-ban, a Nemzeti Színház számozása szerinti 49. előadáson hallhatta a közönség az immár a nemzeti romantika nacionalizmusát is kultikusként képviselő Katona-dramát. (Az emblemikus 1848. március 15-ei mindössze a 19. estéje volt *Bánk*nak a Nemzeti színpadán az 1839-es bemutatója óta.)

A legnagyobb romantikus fordulatot azonban nem is a drámával, hanem az Erkel-operával érte meg a magyar Bancbanus földolgozása. 1861-ben a cenzurális enyhülés legelső jelére sikerült bemutatni az Egressy Béni 1850-ben készült librettójára írt nemzeti romantikus operát a Nemzeti Színházban. Ezzel azután a dráma is más kontextusba került, s a hősök alig vehették le többé magukról a romantikus kacagányt.

A jelentős rendezők, direktorok a századvégtől érezték fontosnak a (szószínházi) *Bánk bán* bemutatását, gyakran a jeles naphoz, március 15-éhez közeli, vagy alkalmi díszelőadásként. A 20. század első felében a Nemzeti Színház korszakos jelentőségű direktor-rendezői, Hevesi Sándor és Németh Antal, Horváth Árpád és Márkus László is megrendezték. A Nemzeti háború utáni megnyitását 1945 áprilisában a *Bánk bánnal* hirdették, tavasszal a Magyar Színház (mai Hevesi Sándor téri) épületében, ősszel a helyreállított Blaha Lujza térben. Major Tamás és Vámos László állította színre a legtöbb *Bánk bán*-előadást a továbbiakban, 1951-ben és 1953-ban kettős rendezésükben. Az országos kultusz

természetesen Kecskemét és Kolozsvár vitte tovább, de 1948 után a legtöbb vidéki és fővárosi színház is színre tűzte (Budapesten többek között a Thália Színház, a Játékszín, az Ódry Színpad, a József Attila Színház). A Nemzetiben az 1970-es előadást Both Béla, az 1975-öst Marton Endre, az 1987-es Vámos-rendezést követő 1992-es várszínházit Iglódi István mutatta be. 2002-ben, majd 2017-ben Vidnyánszky Attila vitte színre az új, a mai színházépületben az eredeti művet.

Voltak azután átdolgozások is (nemcsak a Nemzetiben), melyek kiindulópontként tekintettek Katona drámájára, és áthelyezték, átértelmezték a nemcsak kultikus volta okán, de kötelező olvasmányként is nehezen mozdítható, megmerevedett klasszikust. Ilyen volt többek között a Nemzetiben a *Bánk bán junior* Alföldi Róbert rendezésében (2009), Szabó Borbála mai nyelvre átültetett verziója 2011-ben (kecskeméti Katona József Színház, rendező Bagó Bertalan), és Zalán Tibor nyelvi „átvezetése” Békéscsabán 2017-ben (rendező Szabó K. István). Kifejezetten diákoknak készült Szabó Bori és a PartVonal Műhely *Bánk az esküdtsek előtt* című interaktív produkciója, illetve a Nemzeti Színház tantermi előadása, *A Bánk-misszió*. (Legújabbban még a szövegnek is megjelent egy különleges, kortárs magyarra „fordított” változata Nádasdy Ádám, a jeles Shakespeare- és Dante-tolmácsoló tollából.)

Vetélkedő sztárok

Gyakran hasonlítjuk Katona dramaturgiáját a nagy Shakespeare-éhez: való igaz, a *Hamlet* vagy a királydrámák nem egy fordulata termékenyítette meg néhány művét (a *Bánk bán* előtt is), de inkább hivatkozhatunk a német színesztetben „kortársira” formált Shakespeare-re és a 18. és 19.

Bár sok nagy színész eljátszotta Bánkot, mégis Bessenyei Ferencsel forrott össze leginkább a szerep. A művész 1951 és 1978 között négy különböző rendezésben játszotta a Nagyurát. A képen Tőkés Annával, aki Gertrudist alakította az 1951-es előadásban, a rendező: Major Tamás és Vámos László
| fotó: Farkas Tamás

Petur tragédiája

A világháború után marxista felfogásban tűzte műsorára a Bánk bánt a Nemzeti. A rendező Major Tamás szerint „valami klasszikus hagyományt játszott eddig a Nemzeti (...) a darab forradalmi és szocialista tartalma kiesett az előadásból.” Az ő rendezése viszont „németellenes, szociális, sőt szocialista”. Ennek szellemében történt meg a darab 1951-es felújítása is, amelyben Somlay Artúr alakította Petur bánt. Somlay november 9-én is közben akart járni a kitelepítettek érdekében, de Révai József miniszter nem fogadta. A Bánk bán esti előadása után a hatalom és Major által kihasznált és reményvesztett, a kommunistákkal többé közösséget vállalni nem akaró művész öngyilkosságot követett el. A kép (jobb szélén) Somlay Petur szerepében Balázs Samuval és Hindi Sándorral (Nemzeti Színház, 1951) | ismeretlen fotós képe

1848. március 15. Közkívánatra a Bánk bánt tűzték műsorra, megnyitva a teátrumot mindenki előtt. A Nemzeti jeles művészei léptek színre aznap este: Lendvai Márton volt Bánk, Gertrudist Laborfalvi Róza alakította. Az előadás félbeszakad a forradalmi lelkesedés miatt, a Peturt alakító Egressy Gábor elszavalta Petőfi *Nemzeti dalát*, sőt ez alkalommal az ő zenésítésében énekelt el a „Talpra, magyart” a színház közönsége is. A legenda szerint ezen a szent napon a Nemzeti színpadán szeretett egymásba Laborfalvi Róza és a forradalmi ifjúságot képviselő író, Jókai Mór. A képen Lendvai és Laborfalvi egy 1845-ös litográfián látható.

század fordulójának népszerű és drámatechnikájával nagy hatást keltő szerzőire, akiktől mintát vehetett. A színjátékok középpontjába a hivatás gyakorlat helyezte a színészt – míg az irodalomközpontú időszakokban inkább koncentráltak a szövegre –, s ez volt Katona ideálja is.

Amikor a *Bánk bán* dráma (és Bánk bán szerep) színpadi „karrierjére” tekintünk vissza – ami meglehetősen nehézkesen indult –, emiatt is egyet kell értenünk Németh Antallal, aki megkerülhetetlen összefoglalásában (*Bánk bán száz éve a színpadon*, 1935) jellemzi azt szerepdarabként. Az egyik legérdekesebb jegye a *Bánk bán* előadásainak, hogy a szerepekben mindig a társulatok kiemelkedő érett és fiatal erői vettek részt, s hogy a neves színészek majd mindegyike a dráma több szerepét is megformálta pályája során, időnként akár a „vetélkedő sztárok” egymást váltva adták Bánk és Petur, vagy Bánk és Endre király szerepét. A színészi generációváltások is jól követhetők az előadások sorában: Melindákból Gertrudisok ugyan ritkán lettek, de Ottóból Bánk, vagy Peturból Tiborc bizony elég sokszor.

A legnagyobbak szinte tobzódtak a szerep- és szerepkörváltásokban. A legnagyobb szerephalmazok között Egressy Gáboron kívül E. Kovács Gyula, Szacsvey Imre, Ujházi Ede, Ódry Árpád, Márkus Emília és Kiss Ferenc volt.

Az első generációból id. Lendvai Márton és Egressy Gábor (a kassai bemutató Ottója) váltotta egymást mint Bánk és Petur. Bánk szerepében elsőként Bartha János lépett föl, aztán – hogy csak a legismertebb neveket soroljam – id. Lendvai Márton és Egressy után Szigeti József, Paulay Ede, ifj. Lendvai Márton játszotta a Nagyurát, majd saját színházában, a Budai Népszínházban erős kritikákat kiérdemelt Molnár György, továbbá Egressy Ákos, E. Kovács Gyula (Kolozsvárott és a Nemzeti Színház színpadán is), a vidéki direktor Miklóssy Gyula, aztán Nagy Imre, Szacsvey Imre, Kürti József, Ódry Árpád, Táray Ferenc és Kiss Ferenc alakította a címszerepet. 1945 után pedig a Nemzeti színpadain Bessenyei Ferenc (több rendezésben is), Básti Lajos, Kállai Ferenc (volt Ottó és Petur is), Sinkovits Imre (volt Tiborc is), Bubik István, Kozák András és László Zsolt, Fehér Tibor és Mátray László keltette életre Bánkot.

A legjelesebb Gertrudisok sora Kántorné Engelhardt Annával kezdődött Kassán. Később Széppataki Johanna (Déryné húga), majd Laborfalvi Róza (a későbbi Jókainé), Jászai Mari, P. Márkus Emília (aki előbb Melindát játszotta), Hettyey Aranka, a II. világháború után Sulyok Mária, Gobbi Hilda Tőkés Annával kettőzve, Lukács Margit, Máthé Erzs, Ronyecz Mária, Psota Irén, Varga Mária, majd Kubik Anna, Bánfalvi Eszter és Udvaros Dorottya jelent meg királynéként. A jeles Melindák pedig Lendvayné Hivatal Anikótól kezdve Komlói Ida, Bulyovszkyné Szilágyi Lilla, Prielle Kornélia, Márkus Emília, Fáy Szeréna, Váradi Aranka, Aczél Ilona, Tasnády Ilona voltak, akiknek sorát Szörényi Éva, Pápai Erzs és Bara Margit kettőzve, Moór Mariana, Vörös Eszter, Kubik Anna, Juhász Judit, majd Nagy-Kálózy Eszter, Radnai Csilla és Söptei Andrea folytatta a Nemzeti Színházban. Emlékezetes Tiborcok voltak a hőskorban Szilágyi Pál mint első, Bartha János, Szentpétery Zsigmond, Réthy Mihály, Szilágyi Sándor, Ujházy Ede, Gabányi Árpád, Hegedüs Gyula, Somlay Artúr, Pethes Imre, Szentgyörgyi István és Rózsahegy Kálmán, 1945-től pedig többek között Bihari József, Maklár Zoltán, Szirtes Ádám, Öze Lajos, Avar István, Sinkovits Imre, Szarvas József és Varga József.

Klasszikus feladat

A Kassán (1833. február 15-én), majd Kolozsvárt (1834. augusztus 30-án) eljátszott Katona-darab igen gyakran színészi jutalomjátékként került színre – sokszor félig üres házakkal, vagyis csekély bevétellel. Amikor előbb a Várszínházban (1835. február 27.), majd az 1837-ben végre megnyitott Pesti Magyar Színházban először (1839. március 23-án) találkozhatott a közönség a II. Endre (András) korába helyezett történettel, a megírás, de az első bemutatók konvencióihoz, előadói stílusához és nézői ízléséhez képest már eltérő, korai romantikus közegeben kellett érvényesülni a műnek.

A *Bánk bán* dráma előadás-történetének az 1845 utáni áttörést követően két emlékezetes csomópontját láthatjuk: országos érdeklődést jelez az 1953–1957 közötti időszak (az országszerte jelentős számú 1956 őszi bemutatóval), illetve az 1990-es évek első felétől sorjázó előadások gyakran izgalmasan újító, máskor a hagyományos (nemzeti) értékeket kiemelő hangütése. A dráma tehát teljes mértékben betölti a klasszikusok egyik legfőbb feladatát: a *Bánk bán* él.

A Fókusz-összeállítás külön nem jelölt illusztrációinak forrása: OSZMI, OSZK Színháztörténeti Tár, MTI, Nemzeti Filmarchívum, a Nemzeti Színház archívuma

Filmen a Bánk A Kolozsvári Nemzeti Színház igazgatója, Janovics Jenő forgatókönyve alapján saját filmgyárában készült az első magyar történelmi drámaadaptáció, a *Bánk bán* 1914-ben. A ma már fel nem lelhető némafilm rendezője Kertész Mihály volt (aki majd a *Casablancával* lesz világhírű), Jászai Mari alakította Gertrudist. Katona műéből készített tévéjátékot Szinetár Miklós (1968) és Szőnyi G. Sándor (1987), operafilmet forgatott Erkel műéből Vámos László (1974) és Káel Csaba (2002).

„Erkel Ferenc
harmóniaépítése és
zenei szerkesztése úgy
illeszkedik a korabeli
nemzetközi operák
közé, hogy egyúttal –
például egy háttérben
felsejlő verbunkkal –
nagyon is magyar.”

Trill Zsolt, Kubik Anna
(Nemzeti Színház, 2002,
rendező: Vidnyánszky Attila)
| fotó: Kaiser Ottó

A TÖRTÉNELEM SZÍNPADÁTÓL A TANTERMÉKIG

Vidnyánszky Attila rendező időtálló igazságokról, a kegyelem gesztusáról, politikai félreértésekről és a kötelező olvasmány élményszerűségéről

A Nemzeti Színházban tartott Bánk bán maraton egy két évtizedes rendezői törekvés pillanatképe: Vidnyánszky Attila 2002 óta rendezi újra Katona József drámájának prózai, operai és tantermi változatát. Az előadások rendezőjét arról kérdezzük, miért tartja Katona művét a magyar drámairodalom egyik felülmúlhatatlan, shakespeare-i léptékű alkotásának, mennyiben tekint ma másként Bánk tragédiájára, mint húsz évvel ezelőtt, és miért aktuális ez a vérbő királydráma.

Katona József művét és Erkel Ferenc operáját többször is megrendezte. Miért fontos, hogy a *Bánk bánt* időről időre színpadra állítsa?

– Mert kifogyhatatlan inspirációs forrást jelent. Először *Az ember tragédiájával* kapcsolatban ébredtem rá, hogy ezt a művet nem újrarendezem, hanem folyamatosan rendezem. De így vagyok a *Bánk bánnal* is, amelyel Katona shakespeare-i csúcsokra jutott fel. Madách zseniális emberiségkölteményét többször állítottam színre, természetesen megőrizve az új rendezésekben mindazokat a gondolatokat, ötleteket, felfedezéseket, amelyeket még mindig érvényesnek tartok. Az 1990-es évek elejétől él bennem ez a szöveg, Trill Zsolték osztályával már vizsgaeloadást készítettünk belőle. A *Bánk bánt* csak jóval később, 2002-ben a Nemzeti Színházban rendeztem meg először, majd 2008-ban Debrecenben következett Erkel Ferenc operája. Azóta foglalkoztat, él és alakul bennem.

A 2002-es előadás komoly nézői és kritikai sikert hozott, de arról a botrányról is emlékeztet, hogy néhányan politikai okokból tiltakoztak a rendezés ellen. Mi váltotta ki ezt a reakciót?

– Ez egy szélsőjobboldali indíttatású demonstráció volt, amelyet egy különleges közéleti helyzetből fakadó félreértés okozott. A polgári kormány 2002-es választási veresége keltette csalódott légkörben ezek a radikális emberek arra gondoltak, hogy a frissen felépített Nemzeti Színházat a következő év elejétől megszállja a Jordán Tamás által vezetett társaság. Engem nem ismertek, és nem tudtak másra gondolni, mint hogy az új vezetés gúnyt űz a számukra fontos értékekből és nemzeti drámánkból. Tudatlanságból támadt ez a tiltakozás, nyilván szervezett volt ez a fellépés, hiszen egy tömbben vettek jegyet. De ez az emlék elhalványult az előadás üzenetéhez képest.

Kiss-B. Atilla (Bánk), Rácz Rita (Melinda) (Debreceni Csokonai Színház, 2008, rendező: Vidnyánszky Attila) | foto: Máthé András

„Azt szeretném, ha a *Bánk bán* nem pusztán tananyag lenne, hanem élmény.”

Mária-vitrázst festet a két piktorral. Maga az előadás is az építőmunkások hurcolkodásával kezdődött. Többek között ekkor hozták be azt a vörös festékes kondért is, ami Gertrudis megölésekor lezúdul az emeleti szintről, vérrel áztatva az egész színpadot.

A 2017-es előadáshoz készült interjú címe ez volt: vérfürdő helyett kegyelem.

– Akkoriban, 2002-ben még kevésbé volt fontos számomra Endre engesztelő magatartása, az, hogy a király nem áll bosszút a királynét megölő Bánkon. Nem kezd vérengzésbe, nem áll bosszút. Kegyelemet gyakorol – mert ez az ország érdeke, ez az államférfihoz méltó tett a részéről. A 2017-es *Bánk bán* idején viszont már nagyon felerősödött bennem, hogy a kegyelem nemes gesztusát hangsúlyozzam. Másfél évtizede azonban még nem fedeztem fel ennek a királyi felismerésnek az értékét, és elsősorban az a kérdés fűtött, hogyan hagyhatjuk, hogy a szemünk láttára, a megkérdésünk nélkül alakuljon át minden. Miért viseljük el, hogy számunkra fontos dolgok eltűnnek? A király szerepén rengeteget vajúdtam. Ezért rendeztem újra hatszor a dráma utolsó jelenetét 2002-ben, és végül az Endre bejöveteletől induló rész hetedik beállítását fogadtam el magamtól – a királyt alakító Sinkó László pontosan értette a dilemmámat. Arra jutottam, hogy le kell választani az uralkodói osztályt a néptől. Miközben a színpad elején az élő és holt hatalmasok fekszenek, térdelnek, guggulnak, egyszerre ki vannak „terítve”, a játéktér mélyén a haláltánc után újjáéledő világ sejlett fel a háttérben, a magyar jelent és jövőt szövő asszonyok felhúztak három vásznat, amelyek összecsavarodtak, s ezen a felületen egy életfa bontakozott ki. A szövőszékek pedig összecsavarodva a magasba emelkedtek, és a táncosok egy rondószerűen építkező, visszatérő zenei motívumra körbetáncolták ezt a különleges képet. Nagyon derűlátó zárlat volt, optimistább, mint bármelyik *Bánk bánom* végkicsengése. Máig közel áll a szívemhez az az előadás, László Zsolt pedig kivételes alakítást nyújtott a címszerepben.

Mi volt ez az üzenet?

– Máig úgy gondolom, hogy Katona víziójának érvényes értelmezéseként arról szolt az az előadás, hogy ez a nép mindig képes talpra állni. Bármilyen vereség, megaláztatás, sorscsapás, válság éri, mindig képes újrászülni önmagát, és feltámad. Való igaz, kiábrándultan fogalmaztam a nagyjainkról, de nem Endre király ábrázolása verte ki a biztosítékot a tüntetők körében, hiszen már a negyedik felvonásban – vagyis a király színre lépése előtt – kifejezték ellenérzésüket. Ahhoz, hogy megértjük ezeket az érzelmeket, egy kicsit fel kell elevenítenünk azokat az idők. 2002 körül sokak számára egyértelművé vált, milyen viharos gyorsasággal alakul át a világ körülöttünk. Életkörnyezetünk hirtelen megváltozott: a nyugati termékek áradata és a szórakoztatóipar dömpingje egy évtized alatt nálunk is megszilárdította a fogyasztói társadalmat, az informatika és a mobill kommunikáció pedig egy teljesen új világ küszöbére sodort bennünket. Ez a folyamat persze korábban elkezdődött, de ekkoriban döbbsentem rá én is, milyen gyorsan alakul át külső jegyeiben az ország és változnak lelkükben az emberek.

Hogyan dolgozta fel ezt a léptékváltást az előadás?

– Hangsúlyossá tettem, hogy ide érkezett a merániai királyné, Gertrudis, és a saját világának, lelkének megfelelően alakítja át az udvaron belüli viszonyokat. Ennek volt látható része is: festenek, tapétáznak, alakítanak azon a világon, amibe idegenként belecsoportentek. Egyébként időnként jó ízléssel is, hiszen a királyné például egy hatalmas, ikonszerű

Tizenöt évvel később immár igazgatóként rendezte meg a *Bánk bán* prózai változatát. Mi a két előadás szellemisége között a legjelentősebb eltérés?

Az ötödik felvonás. A 2017-es rendezésem egyértelműen Endre király engesztelő gesztusának megértéséből fakadt. A másik jelentős különbség, hogy míg 2002-ben a Horváth Csaba vezette Közép-európai Táncszínház remek koreográfiája játszotta be a nagyszínpad terét, addig 2017-ben már a Gobbi Hilda Színpad kamaratermi légköre jóval intímabb közegbe helyezte Bánk tragédiáját. Formai szempontból az első a prózai és a táncszínházi nyelven egyszerre szólalt meg, az új előadás a koreografált mozgások és a zene ellenére közelebb áll a prózai színházhoz.

A *Bánk bán*mal kapcsolatban visszatérő dilemma, hogy Katona József nehézkes nyelvezetét frissítésekkel akarnák oldani az irodalmárok és

A 2017 őszén a Nemzeti Színházban bemutatott előadás rendezése közben | fotó: Eöri Szabó Zsolt

a rendezők. Illyés Gyula, Szabó Borbála, Zalán Tibor feldolgozása mellett napvilágot látott Nádasdy Ádám prózai átírata. Ön miért ragaszkodik Katona József eredeti szövegéhez?

– Mindig is azt vallottam, hogy ha egy igazán nagy alkotó művével dolgozunk, akkor a szöveg belső logikájának és zeneiségének megőrzése ér annyit, hogy felvállaljunk egy-két megértési nehézséget. Azt hiszem, Katona József szövege az első öt-tíz percben jelent szövegértési kihívást, utána a néző füle rááll a 19. századi nyelvezetre, és a lelkét magával ragadja, szárnyat ad a képzelőerejének. Egy-két apróságtól eltekintve – dombóroz helyett mi is dorbézolt használnunk – nem okoz nagyobb nehézséget, viszont történelmi távlatot ad az előadásnak.

Mi volna ez a távlat?

– A nyelvújítás előtti Katona-szöveg színre állításakor nem pusztán aktualizáljuk a művet, hanem – éppen a régies nyelvhasználat által – rámutatunk Bánk dilemmájának több évszázados jelenlétére. Az eredeti szöveg mindig kifejez egy társadalmi viszony- és szokásrendszert, a nyelvi modernizálás viszont azzal a veszéllyel jár, hogy ezt kilügozzuk belőle. Illyés Gyula nem is ezt az utat választotta, ő nem ültette át a mába a dráma nyelvét, az átigazításával csupán segíteni akarta az olvasókat, a nézőket, de megőrizte Katona nyelvi, költői eredetiségét. Nem vagyok az újítások ellen, de szerintem csak óvatosan szabad hozzányúl- ni a régi szövegekhez.

Miként van ez az operával? Annak a „szövegét”, a zenét nem lehet átírni.

– Az operában is lehet húzni. Háromszor rendeztem meg az eredetinek mondott, úgynevezett kolozsvári változatot, amely „lassúbb” folyású. A legutóbbi rendezésemben – Kesselyák Gergely karmester kérésére is – már az újabb, 1940-ben bemutatott, Nádasdy Kálmán által átdolgozott dramaturgiát használtuk. Egy sor részletért sajgott a szívem az ósváltozatból, néha azt éreztem, hogy túlpörög dráma, de be kellett látnom, hogy Nádasdyék értő módon nyúltak az eredeti műhöz, és

hihetetlen dinamikát adtak az operának. Molnár Levente Bánkjának és Fischl Mónika Melindájának „Hol van fehér homlokod fehér lilium virága” kezdetű duettje egyszerűen gyönyörűséges, amely a sok világ-színvonalú zenei megoldás közé becsempész valami sajátosan magyar ízt. Erkel Ferenc harmóniaépítése és zenei szerkesztése úgy illeszkedik a korabeli nemzetközi operák közé, hogy egyúttal – például egy háttérben felsejlő verbunkkal – nagyon is magyar. Katona nem élhette meg drámája bemutatását, sem az opera sikerét. A Coopera előadása iránti német és olasz érdeklődés azt mutatja, hogy van remény: végre külföldön is elismerhetik Erkel művének jelentőségét.

A 2008-as debreceni és a 2020-as Coopera-produkció közötti másik leglátványosabb különbség a címszereplő eltérő hangfajában van.

Máshogy gondolkodik rendezőként, ha tudja, hogy Kiss-B. Atilla tenorja helyett Molnár Levente baritonján szólal meg a nagyrúr?

– Ez nem a mi találmányunk volt, a baritonváltozatra Kodály Zoltán is áldását adta. Egyébként nem önmagában a hangfaj dönti el, hogyan képzeljük el Bánk bánt. Kiss-B. Atilla tenorja annak idején éppen úgy megadta a szerepnek az államférfiúi tartást, ahogy most Molnár Levente baritonja. Nincs egy kifejezett államférfiúi hangfaj: Muszorgszkij Borisz Godunovját például inkább basszus szokta énekelni. A lényeg sokkal inkább az, hogy Bánkot csak fajsúlyos egyéniség alakíthatja.

A 2008-as debreceni előadás címszereplője, Kiss-B. Atilla úgy fogalmazott: „Szoktam mondani, hogy van egy Bánk bán-szindróma: a személyes érintettség okán kezdünk el tisztán látni. Addig csak viselünk egy tisztséget, egy társadalmi pozíciót, bizonyos viselkedési normáknak teszünk eleget anélkül, hogy ezt megfogalmaznánk magunkban. Bánk bán is ezt teszi, hiszen egy tiszt, a király helytartója, azon kívül tisztos férj, családapa.” Ebben rejlik Bánk bán tragédiája?

– Pontos megfogalmazás! Iszonyatos konfliktus kerekedik a személyes férfisors és az államférfiúi szerep között. Ráadásul az utóbbi egy

Mátray László (Bánk) és Udvaros Dorottya (Gertrudis) a Nemzeti repertoárján jelenleg is látható előadásban | fotó: Eöri Szabó Zsolt

elképzelt szerepfelfogás, hiszen Bánk sem biztos abban, mit követel meg tőle a nagyúri cím, vagyis az, hogy a király távollétében ő képviseli a koronát, ő maga a király személye. Ebből tör felszínre Bánk és a békétleneket vezető Petur közötti „hitvita” a korona szentségéről. „Görög, gubás, bojár, olasz, / Német, zsidó, nekem mihelyst fejét / A korona díszesíti, mindegy az, / Mert szent előttem a királyom, és az / Asszonyt becsülöm – ah, de mégis annak / Én engedelmeskedni nem tudok” – mondja ki Petur, és kerül éppen emiatt szembe Bánkkal, aki hallja ugyan az övéi panaszát, de számára tényleg szent a korona. Csakhogy egyrészt Petur érvei őt is elbizonytalanítják: a királyné legitimitása Bánk szemében is sérülhet egyrészt Gertrudis nő volta miatt – Katona József ezt a szempontot is felveti –, másrészt idegensége okán is. Az önmagában Bánk számára elégtelen érv volna, hogy Gertrudis rosszul kormányoz. Ugyanakkor férfimivoltában éri sérelem amiatt, hogy felesége, Melinda hűsége kétségessé válik. És innentől kezdve a titulusa másodlagos. Emiatt lesz Bánk hamleti figurává, akit megbénít a vívódása. A személyes sorsdrámán keresztül felmutatott történelmi

**„Ha Katona szándékát megértve
bánki módon merünk kérdezni,
felvetjük: egy-egy döntésünk
szolgálja-e azt a közösséget,
amelyből fogantunk, amely miatt
létezőnk.”**

léptékű kérdés felvetése miatt shakespeare-i rétegzettségű a *Bánk bán*. A Katona József művével szembeni frusztrációt is éppen ez okozhatja. Talán azért vonják kétségbe sokan máig a jelentőségét, mert úgy beszél a nemzet legfontosabb kérdéseiről, hogy személyes, zsigerből jövő történetet mond el. Rámutat, hogy emberi gesztusok, tettek, és nem eszmék, teóriák, filozófiák, ideológiák mozgatják a történelmet – amit ugyanakkor természetesen átszö az eszmék és ideológiák sokasága.

A magánemberi és a közéleti ellentét mellett a magyar és az idegen szembeállítás is aktuális?

– Katona magyarról és merániról beszél, de naivitás volna azt gondolni, hogy ma nem hasonló érdekellentétek harcát tapasztaljuk. Ennek tagadását Bánk is értetlenül fogadja, mert szerinte természetes, hogy egy meránit a meráni erkölcs és érdek vezet. Erre utal a békétlenekkel folytatott vitában az érve: „Vétkül tulajdonítsuk azt neki, / Hogy a feleket jobban szeretné, / Mint a magyarságot? – Ha németek / Között közületek király lehetne / Egyik, nem elsőbb volna-e előtte / Még ott is a magyar?” Ez szerintem nem is változott egy szemernyi sem, de szigetei igenis vannak a megnyugvásnak és a békének.

Az irodalomtörténész Kulin Ferenc szerint a Bánk bán imént felsorolt belső ellentéteit eredeti módon oldja fel a dráma, mert „Katona szerint ezeket a kérdéseket nem a teória, nem is a közvélemény, csakis a közösségéért egzisztenciális kockázatot is vállaló cselekvő ember döntheti el”.

– Hasonlóan látjuk ezt a kérdést. Szerintem is Katona József válaszában rejlik a *Bánk bán* jelentősége. Én ezt úgy szoktam megfogalmazni: az az ember, aki számára a *szolgálat* jelenti életének legfontosabb szervezőjét. Minden cselekvésünknek van többletjelentése, minden emberi mozzanat értelmet kap egy másik dimenzióban is. Ha Katona szándékát megértve bánki módon merünk kérdezni, felvetjük: egy-egy döntésünk *szolgálja-e* azt a közösséget, amelyből fogantunk, amely miatt létezőnk. Felismerjük-e, hogy egy színházi előadás létrehozása, de akár melyik iparosmunka is több a megélhetésért folytatott erőfeszítésnél. Katona József arra emlékeztet bennünket, hogy minden munkálkodásunkat lehet és kell ebből a dimenzióból is nézni, s akkor beláthatjuk, hogy a munka nem csupán pénzkeresésről, az egyéni készségek kiteljesítéséről vagy önmegvalósításról szól, hanem a közösségünk, azaz a nemzet fennmaradásáért hozott áldozat is egyben.

Molnár Levente (Bánk) és Mester Viktória (Gertrudis) a 2020-ban létrehozott Coopera-produkcióban | fotó: Eöri Szabó Zsolt

A különbség az egyes hivatások között mindössze annyi, hogy aki feljebb kerül a társadalmi ranglétrán, azt nagyobb felelősség terheli ebből a szempontból.

Pályája elején, rendezői tanulmányai előtt magyartanár volt. A tanárok számára akart segítséget nyújtani a tantermi előadással?

– Emlékszem, hogy amikor a nagymuzsalyi gimnáziumban *Az ember tragédiája* következett, felrúgtam a tanmenetet, hogy azt a művet, amely engem lenyűgöz és gyönyörködtet, ne csak megtanítsam, hanem meg is szerettessem a gyerekekkel, hogy megérezzék a műalkotás magával ragadó sodrását, az embert a zsigereiben megragadó lényegét, a madáchi vízió dimenzióit. Akkor megtapasztaltam, hogy ez nem könnyű feladat. A színház viszont képes erre. Azt szeretném, ha a *Bánk bán* nem pusztán tananyag lenne, hanem élmény. Hogy a mű, a kötelező olvasmány, a klasszikus, amitől mindenki tart, és amit egy kicsit mindenki un is, a régies nyelv, ami elrettent az olvasástól, a figurákat mozgató indulatok és érdekek elevensége, ami a tananyagban elsikkad, testközelben, a diákok szeme láttára elevenedjen meg az osztályteremben.

A *Bánk bán* – Verebes Ernő dramaturg segítségével megalkotott – tantermi változata, A *Bánk-misszió* egy órában meséli el Katona drámáját. Milyen szükségszerű kompromisszumokkal járt ez az átdolgozás?

– Sok helyen kellett „foszlányosítanunk” az eredeti művet, és vannak részletek, amelyekről megválni kényszerültünk, de a történet majd minden szálát megtartottuk. Arra nagyon figyeltünk, hogy a mű szellemisége ne sérüljön. Ugyanakkor fontos, hogy a darab sarokkövei az egyszerűsítés után is szilárdak maradjanak. Endre királyt éppen ezért a tantermi változatban egy bábbal játszadjuk el, s nem élő szereplővel. Ezzel akarjuk kifejezni, más létmód jellemzi, mint általában az embereket. A báb egy másik entitás: királyi szerepének mindig megfelel

– képtelen levetni az uralkodói jelvényeit, mert azok rögzített tulajdonságai –, ugyanakkor képmás ő is. Annak a képmása, aki ezzel az uralkodói szereppel felkenete. Bánk bán éppen emiatt tiszteli a királyt, mert a Nagyúr hisz a király isteni küldetésében.

LUKÁCSY GYÖRGY

Bánkok időrendben

Katona drámáját Vidnyánszky Attila 2002-ben vitte színre először a Nemzeti Színházban László Zsolttal, Kubik Annával, Nagy-Kálózy Eszterrel, Sinkó Lászlóval, Kaszás Attilával és Trill Zsolttal a főszerepekben. Az új „prózai” stúdióelőadás 2017 őszétől látható a Nemzetiben, Mátray László, Udvaros Dorotty, Söptei Andrea, Farkas Dénes, Horváth Lajos Ottó, Olt Tamás főszereplésével. Ezzel párhuzamosan készült el a dráma országot járó osztálytermi verziója is, *A Bánk-misszió*.

A debreceni Csokonai Színházban rendezte meg Erkel Ferenc operájának „ősverzióját” 2008-ban Kiss-B. Atillával a címszerepben. 2017-ben az úgynevezett baritonváltozatot vitte színre az Erkel Színházban, amely azóta is a Magyar Állami Operaház repertoárján van. A címszereplő Molnár Levente volt, aki a 2020 nyarán a Coopera társulat által bemutatott előadásban is Bánk alakította.

Az én Bánk bánom... Két prózai színész:
László Zsolt, Mátray László,
valamint Molnár Levente operaénekes
beszél a Nagyúr szerepéről.
Közös pont: a rendező, Vidnyánszky Attila.

ESENDŐ ÁLLAMFÉRFI

László Zsolt – 2002

Bár 2002-ben már nem voltam pályakezdő, több okból is tartottam Bánk bán megformálásától. Főként azért, mert Bánkot a legtöbb rendezőhöz hasonlóan én is izmos, egy tömbből faragott alkatú férfiként képzeltem el – amilyen Mátray László is. Abba tudtam kapaszkodni, hogy sok szakmabeli karizmatikusnak tart, és a jellemem hozzásegíthet egy hiteles alakításhoz. Addig bizakodhattam ebben, amíg el nem kezdődött a próbafolyamat. Az első olvasópróba után ugyanis motorbalesetet szenvedtem, és eltört a jobb kezem. Így lett Vidnyánszky Attila rendezésének Bánk bánja balkezes. Ráadásul csak nagyon lassan múlt el a fájdalom, ami nehezítette a koncentrációt. Ennyi bizonytalanság és szenvedés mégis emlékezetesen mámoros próbafolyamatot és egy sikeres előadást szült. Azért vált harmonikussá a készülődés időszaka, mert sikerült a szó legjobb értelmében együgyűvé válnom, vagyis teljesen a szerepre összpontosítanom.

Vidnyánszky Attila rendezésének befogadását szerintem az is segítette, hogy az egy nagyon érzelmes előadás volt. Emlékszem egy ketősömrre Melindával – ezt a jelenetet például mindig nagyon vártam. Horváth Csaba koreográfiája és Nagy-Kálózy Eszter alakítása engem is ráébresztett Bánk alapvető dilemmájára, és arra, miért olyan ismerős ez a kérdés számomra. Bánk a magánélet és a politika között egyensúlyoz, a tragédiája is éppen ez lesz: a féltékenysége, a felesége iránti szerelme esendővé teszi, túlnő államférfiúi ítélőképességén. A család és hivatás közötti arány megtalálása számomra is ismerős nehézség. Sőt, nem túlzás azt állítani, hogy sorskérdés. A színházi ember alaptapasztalata, hogy sosem vagyunk otthon, amikor a dolgok történnek. Például a gyerekek fektetésekor. A mi szakmánkban ezért muszáj hinni abban, hogy a színházcsinálónak apostolnak kell lennie.

Vidnyánszky Attila rendezései általában nem könnyen befogadhatók, nyitott lelket kívánnak a nézőtől, mert bonyolult asszociációs rendszert épít fel. A közönség nagy része értékelte ezt az összművészeti jellegű produkciót, amelyben a szöveg, a zene és a koreográfia egyenrangú, de nem felejttem el, hogy akadtak, akik értetlenkedtek, vagy számomra máig rejtélyes módon tiltakoztak Vidnyánszky Attila rendezése ellen. Egrí MIÉP-esek érkeztek az előadásra, és tudtuk, hogy azt várják, hogy Sinkó László Endre királyként hatalmas hófehér bundájában kilépjen a színpadra, és a zsinórpaddlásról tizenöt liter művér lezúduljon a fehér játéktérre. Ezt a drámai, csöndes öt percet akarták megzavarni. A takarásból hallgattuk a Vidnyánszky-nak szánt „Menj vissza Beregszászba!” bekiabálásokat. Ez persze igazságtalan és nyomasztó volt, de az előadás elsősorban Bánkról, a magánemberéről szólt – felemelő módon egy tragikus sorsról. A politikáról nem is szólhatott, hiszen hála Istennek manapság a dráma szereplőinek küzdelme a német nyelv és befolyás ellenében nem aktuális.

László Zsolt: Bánk a magánélet és a politika között egyensúlyoz, a tragédiája is éppen ez lesz: a féltékenysége, a felesége iránti szerelme esendővé teszi, túlnő államférfiúi ítélőképességén. | fotó: Kaiser Ottó

Mátray László: A néző a tehetetlenségével és kételyeivel küzdő Bánk megtorlásait, majd újabb lendületes megindulásait láthatja. | fotó: Eöri Szabó Zsolt

Molnár Levente: Bánk hamleti karakter, akinek minden ízéből árad a szenvedély. | fotó: Hegedűs Bence

EGY SZEREP – HÁROM FÉRFI

KÉT ELŐADÁS – EGY ARC

Mátray László – 2017

Számomra Vidnyánszky Attila *Bánk bán*jának egyik legnagyobb nehézsége az volt, hogy elszakadjak lelkileg egy korábbi Bánk-alakításomtól. Jó pár évvel a Nemzeti Színház előadását megelőzően ugyancsak Katona József drámájának címszerepét játszottam a Sepsiszentgyörgyi Tamási Áron Színházban. Bocsárdi László 2011-es rendezésének vezérmotívuma mély nyomot hagyott bennem. A néző figyelmét mindig az önmagával tusakodó Bánk kötötte le, a közönség tekintetét a Nagyúr vezette: klasszikus főszereplőként mindig ő állt a középpontban.

Vidnyánszky Attila rendezői felfogása ettől merőben eltérő: egyrészt ő az ötödik felvonással együtt állította színre a Bánk bánt, másrészt zeneibb módon rendez. Míg Bocsárdinál egyértelműen Bánk karaktere uralja a színpadot, Vidnyánszky mellérendelt viszonyokkal fejezi ki gondolatait. Ráadásul a szerepet sem ugyanúgy kell nála felépíteni. A Nemzetiben – zenei fogalommal élve – sokkal staccatósabb módon, vagyis szaggatottabban jelenik meg Bánk. Ez azt jelenti, hogy a néző nem egy szeme láttára pillanatról pillanatra feltáruuló személyiséget ismer meg, hanem a tehetetlenségével és kételyeivel küzdő Bánk megtorpanásait, majd újabb lendületes megindulásait láthatja. A színpadi mellérendelés pedig azt jelenti, hogy Vidnyánszky sokszor nem Bánkkal mondat ki fontos gondolatokat, hanem Bánk lelki rezdüléseit más szereplőkkel játszatja el a színpad egy másik pontján. Ez eleinte zavarba ejtett, de idővel ráéreztem ennek a kifejezési módnak az erejére. A mozaikot ebben az esetben nem a színész, hanem a néző rakja össze. Ebben a mellérendelt rendezésben viszont Bánk – a Nagyúr és a férfi – sokkal megalázottabb, esendőbb helyzetben van, és ez fontos jelzés a nézőnek. Talán ha nem dolgozunk korábban a *János vitéz*, a *Szindbád* és az *Isten ostora* előadásokon Vidnyánszky Attilával, nehezebben éreztem volna rá erre a fajta építkezési stílusra.

A sepsiszentgyörgyi előadásra próbálva a korommal gyűlt meg leginkább a bajom. Harmincas éveim elején jártam akkor, és több esetben a képzelőerőmre támaszkodva dolgoztam fel egy-egy jelenetet, mert tapasztalat híján még nem voltam elég érett. A nemzeti előadásra ebben az értelemben már meglettebb férfikorban készültem. Bánk döntéseit már nem állapotszerűen ábrázoltam, hanem volt bennem egy érv a cselekvése mellett. Bánknak a Petur bánnal folytatott vitája során például elismeri a békétlenek igazát, de nem akarja, hogy vér folyjon. Egy bizonyos kort el kell érni ahhoz, hogy az ember a konfliktusokhoz úgy közelítsen, hogy közben keze a kéziféket markolja.

a vallomásokat lejegyezte: LUKÁCSY GYÖRGY

NEHÉZ GYÖNYÖR

Molnár Levente – 2017, 2020

Erkel Ferenc operájának elején Bánk bán visszatér otthonába, és az első pillanattól kezdve tudja, mi vár rá: élete legnehezebb időszaka, amelyben csak rossz lehetőségek közül választhat. Ez a felismerés teszi őt aktuálissá számomra. És ez az, ami miatt rokonságot érzek vele. Székelyföldre hazatérve én is sokszor érzem, hogy meg van gyalázva a táj, olyan áldatlan küzdelmeket élnek meg a földjeim a mindennapokban, amiktől összeszorul a gyomrom. Az teszi méltatlanná az otthoni állapotokat, ami Bánk sorsát is sújtja: mindössze annyi döntési lehetősége van, hogy a kisebbik rosszat választhatja. Ez tényleg magyar sors.

Legalábbis ez teszi a *Bánk bánt* sajátosan magyarrá, de különös módon éppen emiatt érthető külföldön is. Bánk hamleti karakter, akinek minden ízéből árad a szenvedély. Ezt sokszor nem tapasztaljuk *Bánk bán* előadások esetében, mert Magyarországon a rendezők általában megijednek az énekesek mozgatóasától. Vidnyánszky Attila viszont ráértett arra, hogy akkor lép működésbe az opera, ha élni kezd a színpad. Az ő Bánk-értelmezése – a 2017-es operaházi és a legutóbbi, a Coopera társulatával – nagyon közel áll hozzám. Sokszor egészen a kiabálásig elmentünk a próbafolyamat során – nem egymással, csupán a színpadon –, mert Attila az érzelmeknek akar tág teret adni. Bánk egy folyton támadott, sok terhet a vállán cipelő, szenvedélyes férfi. Nem véletlenül ismerünk magunkra benne mindketten.

Ha az opera megtelik étellel, szívből kezd szólni – ekkor van esélye arra, hogy nemzeti üggyé váljon. Annak idején Simándy József tenorja megmutatta, micsoda ünneppé válhat Erkel műve. Az én baritonom ugyanezt a hatást kívánja kelteni úgy, ahogyan azt Kodály Zoltán is elmondta: szerinte ugyanis Bánk drámaiságát ez a középfekvésű hangfaj képes jobban kibontani. Vidnyánszky Attila színészvezetése és Kesselyák Gergely rendkívüli vezénylése ezt az érzelmi töltést hozza elő belőlünk, szereplőkből. Fischl Mónika Melindája drámai, a hagyományosan méltatlanul mellőzött szerepbe helyezett Gertrudist pedig olyan átéléssel alakítja Mester Viktória, hogy a karakter végre megtelik üdességgel, kacérsággal, arroganciával – egyszóval a királyné nőisége minden pillanatban kiérezhető. Erre a színészvezetésre minden operanékes ki van éhezve – és most fürdünk a lehetőségben. Sőt a Covent Garden és a Metropolitan színpadának élményével a hátam mögött is állíthatom, hogy a Coopera előadásáért már megérte operanékesnek lenni. Nagy álmom vált ezzel valóra, hiszen a trianoni emlékéven végre összeállt egy ilyen *Bánk bán*, amire büszkék lehetünk. Német és olasz színházak is érdeklődnek az előadás iránt, amelynek nehéz gyönyöre biztosan rabul ejti majd az ottani nézőket is. De előtte még idehaza (ha mód lesz rá, a határon túl is) játsszuk majd ezt a tökéletes csillagzat alatt született operát.

A VELÜNK ÉLŐ BÁNK BÁN

Gyakori sirám magyartanárok részéről: a kötelező olvasmányok nem taníthatók, nem felelnek meg a tanulók életkori sajátosságainak, a kor követelményeinek, nyelvezetük is nehezen befogadhatóvá teszi azokat.

Matekot se?

Nem szoktak ilyesmit hangoztatni a matematika, a fizika, a biológia vagy kémia kapcsán, pedig ezek a tárgyak is tele vannak az életkorhoz, érdeklődéshez, értékrendhez, nyelvi szinthez nem illeszkedő tartalommal. A törtekkel való műveletek vagy az állatok rendszertani besorolása is absztrakt, többnyire a valóságismerettel köszönőviszonyban nem lévő ismeret. Az eredmény persze sokszor gyászos. A járványveszély miatt digitális távoktatásra és otthoni tanulásra ítélt gyerekek szüleinek többsége az általános iskola ötödik osztályos tananyagánál feladta. Azonban, ha korábban nem tanultak volna matematikát, biológiát, ma nem lennének mérnökök és orvosok...

Tehát nem lehet a problémára az a válasz, hogy akkor ne tanítsunk semmit, ami elvont, nehéz, nem illeszthető a korosztály érdeklődéséhez. Vannak erre törekvések, de akkor a következmény még tragikusabb lehet.

A *Bánk bán* szövege nem olvasható úgy, mint egy Messenger-üzenet. Még csak nem is úgy, mint egy reklámszöveg. De azt megkockázatom, hogy könnyebb, mint egy mai műszaki termékhez mellékelt használati utasítás.

A bonyolultabb, mélyebb szövegek megértését, vagyis a szövegértést érdemes klasszikus szövegeken megtanulni. A magyar irodalmi nyelv csodája, hogy egy 21. századi olvasó számára élvezhető a 16. századi Balassi Bálint, archaikus, de követhető a 17. századi Zrínyi Miklós, és érthető, fölfejthető a 200 éves *Bánk bán*, csakúgy, mint a 160 éves *Tragédia*.

Az első, amit tudomásul kell venni: hogy ez klasszikus drámai szöveg, vagyis nem mindenben követi az élőszó rugalmasságát. Gondolatiasságából fakadóan elvontabban fogalmaz. A második az, hogy Katona József a nyelvújítás előtti nyelven írt – vannak, akik ezt érintetlenebb, eredetibb magyar nyelvnek tartják (máskor nyissunk erről vitát). Mivel mai nyelvünkre nagy hatással volt a nyelvújítás, ezért a *Bánk bán* nyelvezete kissé archaikus. A harmadik az, hogy meg kell tanulni az irodalmi szövegeket olvasni. És ezt érdemes a klasszikusokon kezdeni.

Lassan a művel!

Korunkban habzsoljuk a szövegeket, vagyis átfutjuk, többnyire „gyorsolvasással” követjük. Ez az irodalmi művek, különösen drámák, versek esetében nem alkalmazható. Le kell lassulni! Lassan, megfontoltan kell olvasni. Egy-egy mondatot olykor többször újra kell kezdeni, izlelgetni és értelmezni a szavakat, szerkezeteket, szólásokat. A *Bánk bán* esetében ezt segíti Beke József *Bánk bán szótár* című munkája.

Ez az iskolában miért lenne különleges, furcsa? Egy matematikai levezetésen nem törjük – olykor napokig – a fejünket? Nem ismétlgetjük, nem próbáljuk meg agyunkba vétni a meghatározásokat?

Ennél sokkal könnyebb a *Bánk bán* nyelvezete. Nem állítja különleges nehézség elé az olvasóját. Szókészletének nagy része a magyar nyelv

alapvető, megállapodott szókincséhez tartozik. Katona idegenkedett a nyelvújítás túlzó neologizmusaitól. Nem használta az ikés ragozást (mi is csak félig-meddig). Mint csaknem minden 19. századi szerző, alkalmazta az akkor még élő elbeszélő vagy magánhangzós múlt időt (-a/e, -á/é). Miért okozna ez megértési nehézséget: „Ez lopá el tőlünk mindenünket...?” (Miklós mondja a IV. szakaszban, ma így fejeznénk ki: Ez lopta el mindenünket...)

A drámai nyelvet általában jellemzi filozófiai, gondolati és beszéd-, valamint cselekményirányítási jellege miatt a sajátos szórend, a névmási utalások összetettsége, sőt bősége. De éppen ez az, ami arra ösztönözheti olvasóját, hogy mélyüljön el a szövegben. Megnyugtathatunk mindenkit, a *Bánk bán* szövegének bonyolultsága meg sem közelíti egy mai jogi szerződés vagy használati utasítás nehézségi fokát. És bizony, azokat is értenünk kellene, mert anyagilag több múlhat rajtuk, mint a *Bánk bán*on. Akik a modern irodalmat akarják erőltetni, vajon mennyire ítélik „könnyen befogadhatónak” Nádas Péter körmondait, Esterházy Péter nyelvi játékait, vagy költőink átképzéletes, metaforákban, metonímiákban bővelkedő sorait? Megnyugtathatunk mindenkit: a *Bánk bán* szövege ezeknél egyszerűbb. De ha mégsem, akkor a dramaturgiai és nyelvi egyszerűsítést, „korszerűsítést” (?) szolgálja Illyés Gyula átigazítása és Nádasdy Ádám „fordítása”.

Lelemény és fufang

Ha a nyelv mégsem távoli, akkor maga a probléma az – sorjázhathatnak az ellenvetések. Igen, egy 13. századi királydráma tényleg nagyon messze van a digitális világtól. Nálunk nincs király, nincs meráni feleség, nem folyik háború, és... mennyi minden nincs, az élethelyzetekben viszont van hasonlóság: ezek sok ezer éve jellemzik az embert. Van bűntény, megcsalás, árulás, van konfliktus család és hivatás között, és mintha lennének feszültségek idegen kultúrák, közösségek, társadalmi csoportok között. A *Bánk bán*ban megírt élethelyzetek itt vannak ma is.

Tehát nem azon kell sopánkodni, hogy miért nehéz, miért nehezen befogadható, miért nem aktuális, hanem minden szülői, tanári, dramaturgiai leleménnyel, akár fufanggal azon kell lennünk, hogy megkönynyítsuk a befogadás útját; átíveljük az esetleges nehézségeket. A *Bánk bán* egyébként azért is jó választás, mert egy izgalmas krimi, és amellet hitvallás a hazáról, a magyarságról. Minden korban minden magyarhoz közel kell vinni irodalomórán, színházban, médiában.

Bánk bán-búvárlatok

A 2019-ben indult Magyaróra című lap a magyar nyelv és irodalom barátaihoz és tanáraihoz szól. Első számában irodalmárok, tanárok értelmezik a 200 éves *Bánk bán*t, és tanácsot adnak ahhoz, hogyan lehetne úgy tanítani, hogy elérje a mai tanulók ingerküszöbét. A 34 szerző egyetért abban, hogy az alap a tanári kreativitáson alapuló „szövegmunka”, amihez bevethető bármi: a hagyományos szókészleti elemzésen túl a szöveg átalakítása (Illyés és Nádasdy próbálkozása), infokommunikációs eszközökre vitele, előadása (drámapedagógia), sőt a tantárgyi integráció, az „élménypedagógiához” közelítve.

A Magyaróra megvásárolható vagy letölthető a Magyar Nyelvi Szolgáltató Iroda könyvesboltjában: e-nyelv.hu/bolt/.

Diákok között Katona drámája – A Bánk-misszió Veszprémben

DRÁMA AZ OSZTÁLYBAN

Tanári tapasztalatok – a Bánk bán mint tananyag és élmény

Mit tehet egy magyartanár, ha a diákokat már az olvasásra is nehéz rávenni, és egy mai szöveg értelmezése is gondot okoz a számukra, mégis át kellene adni nekik egy régi nyelven megírt, kétszáz éves mű tartalmát, értékeit, szellemiségét? Meghívhatja például A Bánk-missziót, a Bánk bán tantermi változatát. Az eredmény magáért beszél.

– Most értettük meg, miről szól a *Bánk bán* – idézi diákjait Baranyai Mihály, a XVII. kerületi Körösi Csoma Sándor Általános Iskola és Gimnázium tanára. Hasonló tapasztalatokról számolt be a többi, általunk megkérdezett magyartanár is, akik meghívták iskolájukba, osztályukba A Bánk-missziót, amelyet Verebes Ernő dramaturg írt Katona József műve nyomán, és Vidnyánszky Attila rendezett.

De honnan is indul ma egy irodalomtanár, amikor egy régies nyelvű, történelmi korokat idéző művet kell megismertetnie a középiskolásokkal?

– Húsz éve vagyok a pályán, és úgy érzem, hogy ez mintha egyre nehezebb lenne – mondja Molnárné Gál Ildikó. A hajdúböszörményi Bocskai István Gimnázium tanárnője szerint vannak olyan gyerekek, akiknek a kortárs szöveg értelmezése is nehézséget okoz, Katona pe-

dig még a nyelvújítás előtt írta meg a *Bánk bánt*. Ma már szinte csak szótárral lehet olvasni, de a gyerekeknek sem kedvük, sem energiájuk arra, hogy lábjegyzeteket olvasgatva böngésszék végig a szöveget, tehát a többség számára megtanulandó, holt anyag marad. Mindemellett a világ is nagyot fordult akár az elmúlt húsz-harminc évben is, a 13. századi bánnak (és a pedagógusoknak) a virtuális térben élő gyerekek figyelméért kellene megküzdeniük.

A klasszikusok haszna

Baranyai Mihály szerint nem pusztán azért nehéz a fiataloknak megbirkózniuk a művel, mert régies szavak vagy kifejezések vannak benne, hanem mert Katona számukra körülményesen fogalmaz.

„Diákközelben” a Bánk bán – győri középiskolások figyelik A Bánk-misszió előadását

– A diákok többsége csak egyszerű gondolatokat, konkrét szituációkat ért meg: ahol van valami mögöttes tartalom, sejtetés, átvitt értelem, azt már nehezen tudják értelmezni – összegzi tapasztalatait a XVII. kerületi iskolában tanító pedagógus. A dráma ráadásul hosszú, sok idő, mire kibontakozik a konfliktus – így kellene tehát meggyőzni őket arról, hogy érdemes a kezükbe venni egy 19. században megírt történetet, ami ráadásul a 13. században játszódik.

Abban a pedagógusok egyetértének, hogy minden nehézség ellenére érdemes megküzdeni a szöveggel.

– Nagy haszna van ugyanis a klasszikus irodalom tanításának. A *Bánk bán* is olyan emberi dilemmákat, erkölcsi kérdéseket vet fel, olyan élethelyzeteket mutat be, amelyek a mai világban is aktuálisak, segítenek a döntésekben, mintákat adnak – mondja Czigler Krisztina, a Győri SZC Lukács Sándor Járműipari és Gépészeti Technikum és Kollégium pedagógusa. Mérlegelni kell például, hogy a magánélet vagy a hivatás a fontosabb, meg kell találni a kettő közti egyensúlyt. A *Bánk bán*ban láthatják a gyerekek a vívódást, és azt is, hogy a tetteink hova vezetnek. – Nem lehet ezeket a műveket elfelejteni, mert a tanulóknak látniuk kell, hogyan változik a nyelv, és ismerni kell a múltunkat is – véli a technikum magyartanára.

„Aha-élmény”

Ahhoz pedig, hogy a mű közelebb kerüljön a diákokhoz, a magyartanárok sok mindent bevetnek: közösen olvasnak és értelmeznek egy-egy részt az órán, megbeszélik, ha van számukra idegen szó a szöveg-

ben, illetve a szituációkat megpróbálják el is játszani. Akinek pedig van lehetősége, színházba is elviszi a tanítványait – vagy meghívják iskolájukba Katona József művének osztálytermi verzióját, *A Bánk-missziót*.

A tanárok elmondása szerint a mozgalmas előadás, amit ráadásul fiatal, a középiskolásokhoz korban is közelebb álló színészek adnak elő, óriási sikert aratott a diákjaik körében. „Beszippantott az előadás” – idézi a veszprémi Padányi Katolikus Gimnázium magyartanára, Baradits-Stummer Márta az egyik tanítványát, másoknak „aha-élményük” volt, hogy igen, erről beszélt a tanárnő is az órán. A böszörményi Molnárné Gál Ildikó diákjai az előadás után ottmaradtak beszélgetni – annyira megérintette őket a darab, hogy nem tudtak szabadulni az élménytől. Baranyai Mihályéknál a gyerekek azt is észrevették, hogy a színészek mennyire kimerültek – láthatták, hogy a színészet kemény munka. Nagy élmény volt számukra az is, hogy a végén beszélgethettek a művészekkel.

S hogy az élményen túl milyen áttörést lehetett elérni a mű értelmezésében, arról szintén pozitív tapasztalatok születtek: bár a megkérdezett tanárok közül hárman úgy látják, hogy a családi, szerelmi szál közelebb áll a diákokhoz, egyikőjük arról számolt be, hogy a gyerekek rögtön lecsaptak a közéleti mondanivalóra. Míg a legtöbb helyen a féltékenység drámája hozta lázba az ifjúságot, Győrben inkább a hatalom problematikája fogta meg őket.

– Érdemes-e szembeszállni a hatalommal, és ha igen, akkor okosan kell tenni, számolni kell a következményekkel – Czigler Krisztináéknál ez került szóba. – Szerelmi-családi szál más művekben is szerepel, erről sokszor beszélünk az órákon. Ebben az előadásban a diákok meglát-

ták azt a gondolkört, ami ritkábban kerül elő a tanórán. Még a hazaszeretet átbeszélésére is alkalmat adott az előadás, a fiatal színészek ezt is át tudták éreztetni velük. Nehéz erről beszélni, amikor a diákok zöme úgy nyilatkozik, hogy nem Magyarországon képzel el a jövőjét – mondja a győri pedagógus.

Pörgős kulcsjelenetek

– Négy oldalról ültük körül a játékkeret *A Bánk-misszió* előadásán, így minden néző egy kicsit más látott: ez a diákoknak izgalmas és újszerű volt – mondja Molnárné Gál Ildikó: szerinte így lehet őket színházjáró felnőttekké nevelni. A mű fordulópontjai, kulcsjelenetei jól követhetően pörögtek egymás után – némiképp leegyszerűsítve a darab cselekményét, a lényeget mégis megtartva.

– A „missziós” előadás után a gyerekek meg voltak örülve, hogy menjünk Pestre és nézzük meg ott is a *Bánk bánt* vagy *Az ember tragédiáját* – kérlelték Czigler Krisztinát a győri technikum diákjai. A kiváló

jelmezek, hanghatások, a zene, az ének, a dinamikus előadás megtette a hatását az osztályteremben.

Baradits-Stummer Márta szerint eszköztelenül is látványos volt a darab, hiszen nem voltak nagy díszletek, és iskolai környezetben, a tornateremben is élővé és izgalmassá tudták tenni a cselekményt:

– A színház jobban tudja működtetni a régies szöveget is, így a mű újra erőre kap, nem lehet nem odafigyelni rá – osztja meg tapasztalatát a veszprémi gimnázium pedagógusa, hozzátéve: bátorság kell a tanár részéről is maradni a szövegnél, és a diákok részéről is, hogy bele tudjanak egy ilyen szövegbe merülni – hiszen az lesz az enyém, amivel megdolgozom.

Baranyai Mihály pedig csak azt sajnálja, hogy nem lehet minden évben elhívni ugyanabba az iskolába ugyanazt az előadást, hiszen mindig jönnek új tizedikesek, akiknek kötelező olvasmány a *Bánk bán*, és mindegyiküknek nagy élmény és segítség lenne a tantermi előadás.

SÜMEGI NOÉMI | fotók: Eöri Szabó Zsolt

Iskolai misszió

2017-es bemutatója óta 25 középiskolában járt *A Bánk-misszió* Debrecentől Pápáig, Balassagyarmattól Kiskőrösig, számos fővárosi kerületben is megfordultak, a határon túl pedig Nagyváradon szerepelt a produkció. A Kaposvári Egyetem Cserhalmi György vezette osztályának diákjaival készült előadás a premier évében meghívást kapott a Marosvásárhelyi Művészeti Egyetem diákfesztiváljára is – számol be a Nemzeti Színház tantermi előadásáról Pintér Szilvia, a teátrum ifjúsági programokért felelős színház- és drámapedagógusa.

– A tanmenet szerint a 10. évfolyam tavaszi félévében kerül sorra a *Bánk bán*, és a legtöbb magyartanár erre az időszakra időzíti *A Bánk-misszió* meghívását. Ilyenkor vagy benne vannak Katona dámájának feldolgozásában, vagy már túlestek rajta. Így előzetes ismeretekkel felvértezve, testközelből, osztálytermük közegében születhet meg bennük az „aha-élmény”. Ez pedig hatékonyan segíti az élményszerű tanulást és tanítást.

Az előadás az osztályterem közepén zajlik, ahol első pillantásra egy rockbanda áll össze – dobszerkóval, billentyűssel, gitárral, mikrofonokkal. A dráma szereplői ebből az alaphelyzetből keltik életre Katona drámájának szereplőit.

– A figurák maisága a játékmódban és jelmezekben is megjelenik. Az előadás stílusa, az, hogy a középiskolásoktól nem sokkal idősebb fiatalok adják elő, segíti a diákokat abban, hogy megérezzék a történet mögött húzódó érdekeket, emberi kapcsolatokat, a cselekmény fordulatait, amelyek olvasva sok esetben nehezen követhetők számukra. A lényeg mindenképpen az élmény, amely érdekessé, befogadhatóvá teszi a diákoknak a klasszikus szöveget és a „régit” történetet.

Márai Sándor

A KASSAI POLGÁROK

János mester – RÁTÓTI ZOLTÁN ■ Ágnes, János felesége – TÓTH AUGUSZTA ■ Jakab, a polgár – SCHNELL ÁDÁM ■ Gergely páter – BLASKÓ PÉTER ■ Genovéva – BARTA ÁGNES ■ Kristóf – BERETTYÁN SÁNDOR ■ Petrus, a bíró – HORVÁTH LAJOS OTTÓ ■ Dyles, a molnár – SZARVAS JÓZSEF ■ Leonardus, a szűcs – RÁCZ JÓZSEF ■ Szabina, dajka – NAGY MARI ■ Timót, fürmender – BAKOS-KISS GÁBOR ■ István püspök – RUBOLD ÖDÖN ■ Zakariás, literátus / 1. fejszés – HERCZEGH PÉTER ■ Angelus, literátus / 2. fejszés – SZÉP DOMÁN

Díszlet: Mira János // Jelmez: JDS // Dramaturg és zeneszerző: Verebes Ernő // Súly: Kabódi Szilvia // Ügyelő: Lovass Ágnes // Rendezőasszisztens: Trimmel Ákos

Rendező: SZABÓ K. ISTVÁN

mikor? hol?

PREMIER a Gyulai Várszínházban: augusztus 16.; a Nemzeti Színházban: szeptember 20.

További előadások: november 11., 19., 22. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

A KASSAI POLGÁROK

Márai Sándor műve az építő akarat nagyszerű példázata. Az 1311-es kassai lázadás a városépítők önrendelkezésért folytatott küzdelme a kor oligarchájával, Omodé nádorral. János mester, a kassai dóm kőfaragója visszavonulna magányába, az ihlet forrását keresné, mégis az Omodé elleni harc élére kell állnia. A mester igazi tragikus hős: mindent elveszít, és bár a tűz éjszakáján példásan helytáll, ő menti meg a zsarnoktól a várost, elveszíti hitvesét és szerelmét is.

SZABÓ K. ISTVÁN rendező

A kassai polgárok bemutatójára menet mindvégig azon gondolkodtam, vajon mi-ként lehet színházi eszközökkel élővé va-rázsolni Márai Sándor történelmi tárgyú, épületes eszméket és összekuszált érzelmeket ütköztető drámájának nehézkességét. Ho-gyan lehet tényleges színházi *akcióvá* heví-teni az etikai-politikai szólalomokban és érzel-mi-szerelmi feszültségekben létező alakok retorikus *dikcióját*.

Választ csak a másnapi előadást követő ak-ciótól, gerillaművészeti eseménytől kaptam, amelynek során a Színház- és Filmművészeti Egyetem hallgatói azzal tiltakoztak a fenntar-tó által tényleges egyeztetés nélkül kinevezett kuratórium ellen, hogy a kuratóriumi elnök (Vidnyánszky Artilla) által igazgatott színház falai között játszott darabból a színház falain kívül felolvasták az egyik kuratóriumi tag (Rá-tóti Zoltán) által alakított szereplő, János kőfa-ragó mester szabadságzólamait. Amitől per-sze nem tűnt fel jobb színben a darab, viszont megszületett egy érvényes előadásforma.

Kár, hogy hasonló hőfokú élményhez, színházi értelemben felforgató tapasztalat-hoz nem juttatott Szabó K. István szakmai szempontból tisztességes rendezése. De ez bizonyos értelemben az én hibám: miért gondoltam azt, hogy az összalkotói szándék ezúttal arra akaródzott volna irányulni, hogy kimozdítsa Márai darabját önnön szépirodal-mi világából, a szerelmi háromszögalakzatra épülő eszmei alakzatok mátrixában (a szín-padi bejövetel és kimenetel közötti időegy-ségegben) szónokló férfiak és nők sematikus kapcsolatrendszeréből. Aminek ráadásul megvan a maga veretes hagyománya – mind a drámairodalomban, Németh Lászlótól Sza-bó Magdán és Páskándi Gézáig át Sütő And-rásig, mind a színházművészetben, az előbbi szerzők műveinek mára immár legendává fényszeredett vagy fakult nemzeti színházi elő-adásaiban. Volt persze néhány sokkoló vagy játékos ötlet (a Kassát feldúló martalócok például horogkeresztes és sarlókalapácsos, já-tékfilmese kliséket idéző bohócmaskarádében jelennek meg), de az előadás inkább az író Márai saját világháborús Kassa-tapasztalatát, illetve kivándorlásának kulturális traumáját fogalmazta rá a középkori Kassán játszódó darabra. Dramaturgiai szempontból viszont kimagaslott a gátlástalan Omodé nádor ellen fellázadó kassai polgárok ügyének tárgyalása: egyszerre patetikus és ironikus játékossága

Bázsányi Sándor

„Tóth Augustza képes volt kizengetni a megcsalt asszony lelki hangszekrényének megannyi egymásra csúszó, egymást erősítő és hitelesítő fokozatát, a szeretettől a gyűlöletig, a megértéstől az elutasításig, a bosszúvágytól a megbocsátásig.”

Egy polgár szólamai

felidézte például G. B. Shaw *Szent Johanná-jának* tragikus és ironikus játékosságát.

A hagyományosan deklamáló előadás-módra épülő, audiovizuális hatásesszűközökkel mérsékeltlen megbolondított, történelmi és élettrajzi áthallásokban dúskáló előadásból én most Tóth Augustza szerepformálását emel-ném ki lelkesen, aki a fantáziátlanul maku-látlan előadóművészettel alakított kőfaragó mester feleségeként képes volt kizengetni a megcsalt asszony lelki hangszekrényének megannyi egymásra csúszó, egymást erősítő és hitelesítő fokozatát, a szeretettől a gyűlö-letig, a megértéstől az elutasításig, a bosszú-vágytól a megbocsátásig. A szenvedésben méltóságot nyerő Ágnes asszony megtes-tesítője volt leginkább *jelen* az előadásban, mégpedig annak köszönhetően, hogy – a többiekkel ellentétben – nem csupán épüle-tes gondolatokat hangoztatott szabadságról, polgárságról, művészetről, alkotásról, Isten-ről, törvénytiszteletéről, lázadásról, hanem meg is mutatta, miként lehet pszichikai-esz-

tétikai érvényességgel létezni, mozogni, állni, beszélni, hallgatni, lélegezni – az eszmék által behálózott Márai-darab historikus voltában aktualizáló téridejében.

Mindenesetre *A kassai polgárok* új elő-adása nem győzött meg arról, hogy a regény-és naplóíróként kimagasló Márai Sándort a huszadik századi magyar nyelvű, azon belül történelmi tárgyú drámairodalom olyan je-lentős szerzői között lássam, mint amilyen a *IV. Henrik királyt* író Füst Milán, *A két-fejű fenevad* vízióját megteremtő Weöres Sándor vagy a *Caligula helytartóját* jegyző Székely János. (Ez utóbbi darab emlékezetes színrevitelt láthatjuk a Nemzeti Gobbi Hil-da színpadán Szász János rendezésében.)

a szerző irodalomkritikus, esztéta,
a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Művészet-
tudományi Intézetének oktatója

„...a színésznők, Tóth Augusztá, Barta Ágnes és Nagy Mari páratlan alakításának köszönhetően ez a személyes tragédia kortársként üti szíven a közönséget.”

Falusi Márton

A soha meg nem valósuló ideál

Egyén és közösség felelősségi viszonyának két archetipusa az antik görög városállam és a középkori szabad királyi város politikai modellje. A kettő közé a római jog vert hidat erényekből, elvekből, intézményekből, hogy tovább vezessen a felvilágosodás vívmányokig. Közép-európai állami nyomorúságunkat a valódi polgárság kialakulásának fejlődési rendellenességéből fakadó torz gondolkodás, kisebbségi komplexus táplálja. Két világ határán egyensúlyozva vágyunk Nyugatra és ragaszkodunk Kelethez. „Mindig nyugatra menj. És ne feledd soha, hogy keletről jöttél” – inti peregrináló fiát a dráma főszereplője.

A *kassai polgárok* közép-európai jellegét a főhős, János mester meghasonlottsága, konfliktusainak kettős természete is színre viszi. Közösségi emberként a feudális törvényekkel, Károly Róbert nádorának önkényével szegül szembe, a kassai lakosság autonómiájának védelmére kel. A jogrenden kívüli erőszak csak újabb erőszakot, fegyveres

ellenállást válthat ki. Omodé nádor, aki a királyi pátenst hivatkozva prédálja el a kassaiak vagyonát, gyilkoltatja meg a martalócai útjába kerülőket, végszükségre juttatja a céhek virágzó szövetségét. János, a kőfaragó, a dómot építők megbecsült művészegyénisége a Bibó István-i, műgonddal alkotó mesterembert testesíti meg. Tagja ugyan a városvezetésnek, ám abban hisz, hogy az emberek helyett már a törvények uralkodnak, így pedig mindennapjait a magánszférába visszavonultan az *opus magnum* tökéletesítésének szentelheti. Polgárként akar viselkedni, mégis úrként kényszerül síkra szállni. Dilemmáinak oka nem a cselekvés vagy nem cselekvés, hanem a párkapcsolati válság: a szobrának modellt álló nevelt lánya, Genovéva iránti olthatatlan szenvedély a polgári értékrendet felforgató tragikus vétség. A rendiség visszahúzza, a művészlét zétűfeszíti a polgári világot: ettől az összefüggéstől izgalmas az előadás.

Márai drámájában a közép-európai sors hitelesebben dülja fel a magánember házáat,

mint a városközösséget. Azok a morálfilozófiai viták, amelyek Bánk bán és Kollás Mihály esetében az otthonon kívül mozgatták tétjeiket, immár domesztikálódtak, *intra muros* helyeződtek át. Szabó K. István rendezése birkózik azzal, hogy János mester közéleti tétovázásának motivációi a mű születésekor, 1942-ben még borzolták a kedélyeket – hiszen a társadalom demokratizálódása, a hatalom humanizálása, és főként a feudális magyar valóság felszámolása éppúgy adott teret utópiáknak, mint programoknak –, mára azonban nem hatnak újszerűnek. A törvényszéki retorika megkopott, rabulisztikája nem mutat be új nézetkülönbségeket, ami az előadás végére, a két jogtudós fellépésekor különösen kiütözik. A rendező számos eszköz használatát, hogy a cselekményt időtlenül érvényessé stilizálja. János mester fia, Kristóf bölcselkedése, Kassa bombázása, a náci és szovjet bohócok gyilkolása dramaturgiai szempontból mintegy előkészítik a meghökentető záróképet: a Kaszás Attila terem függönyeit félrehúzza a szomszédos irodaház félig kész betonváza tárul a nézők elé. Ez a gesztus a polgári miliő antikvitástól örökölt méltóságát a metropoliszok személyiséggroncsoló konzumkultúrájában siratja.

Márai is élesen láthatta, amit nekünk bizonygatni sem szükséges, hogy a közép-európai társadalmi struktúrák makacsul újratermelik a feudalizmust, miközben a Nyugattól – valódi modernizáció és jó mód helyett – csupán a tömegember mentalitását sajátítják el. János mester tragédiája megrendítő: hiába tart ki szeretetlen hitvese mellett, ugyanúgy elveszíti, mint múzsáját és az alkotómunka örömet. Elsősorban a színésznők, Tóth Augusztá, Barta Ágnes és Nagy Mari páratlan alakításának köszönhetően ez a személyes tragédia kortársként üti szíven a közönséget. Akárcsak az, hogy Kassa, a(z egykor) multietnikus, mégis magyar tudatú, a hazáért áldozatot hozó polgári társadalom laboratóriuma állami szinten soha meg nem valósuló ideál.

a szerző író, költő, szerkesztő, az MMA Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézetének tudományos főmunkatársa

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

Szilágyi Andor

Leánder és Lenszirom

Leánder – Mészáros Martin I Lenszirom – Katona Kinga I Bogyó – Kristán Attila
I Csibecsőr – Szász Júlia I Bölömbér Kerál – Varga József I Bölömbér Kerálné –
Kovács Vanda m. v. I Mar-Szúr herceg – Bordás Roland I Tündér negéd – Söptei
Andrea I Vaknadály – Mátyássy Bence I I-II. Károkatoná, Unkafiú, Unkalány,
Csújjogos, Csíjjegős – Ács Eszter, Berettyán Nándor

Díszlet: Rózsa István // Jelmez: Cs. Kiss Zsuzsanna // Zeneszerző: Lovas Gábor //
Bábtervező és kivitelező: Lenkefi Zoltán, Zayzon Ádám // Koreográfus: Darabos
Péter // Dramaturg: Kulcsár Edit // Ügyelő: Lencsés István // Súlygó: Sütő Anikó //
Rendezőasszisztens: Herpai Rita

Rendező: MÁRKÓ ESZTER

mikor? hol?

PREMIER: szeptember 19.

További előadások: november 15., 22. – 11 óra • Gobbi Hilda Színpad

Az előadást 4 éves kortól ajánljuk!

LEÁNDER ÉS LENSZIROM

„Olyan klasszikus mesei történetet szerettem volna írni, amely minden szempontból tanulságos. Van benne hős, akivel együtt tudunk érezni, antihős, aki közutálatnak örvend, számos fő- és mellékszereplő, akik olyan emberi értékekre világítanak rá, amelyeket meg lehet szerezni, és el lehet veszíteni. Fel tudjuk-e fedezni Leánder, Lenszirom és a többiek történetében a párhuzamokat a saját életünkkel, ami több és más, mint az örök mesei alaphelyzet, amelyben a jó elnyeri jutalmát, a rossz pedig méltó büntetését...”

SZILÁGYI ANDOR író

Forró mezők – a háttérben Söptei Andrea

„Azt szokták mondani, hogy a pályakezdő színész vidéken tanulhatja meg igazán a szakmát, mert ott mindent játszania kell. Szerencsére a Nemzetiben sem kell attól tartanom, hogy bármelyik szerepkörbe beskatulyáznának.

Voltam én már tündér és boszorkány is, játszottam fiatal lányt és gyászoló anyát, vagy szobalányt és újságírót. Ha itt kiderül, mi lesz a következő bemutató, egyáltalán nem nyilvánvaló, hogy ki melyik szerepet fogja játszani.”

BENNE ÉLÜNK AZ ÁLTALUNK TEREMTETT VILÁGBAN

Beszélgetés Katona Kingával nagy elődökről, főszerepekről, az őszapó szelídségéről, a Barrabás-jelenségről és a színész fintorgyűjteményéről

Tavasszal, még az előző évadban a *Forró mezők* március 13-ra meghirdetett ősbemutatója előtt egy nappal a világjárvány miatt bezárt a Nemzeti Színház. Ősszel, október 3-án ugyan megtartották a premiért, de a másnapi előadás elmaradt, mivel felvetődött a társulatban a fertőzőség veszélye. Miután megtörtént a tesztelés, a negatív eredménynek köszönhetően beszélgethettünk a Móricz-darabban Vilmát játszó Katona Kingával.

Karády Katalin, Bordán Irén. Nem riadt meg, amikor megtudta, hogy ilyen nagy elődök után a *Forró mezők* Vilmája lesz?

– Igen, először megriadtam ettől a szereptől, de nem a nagy elődök miatt. Ezeket a filmeket csak most néztem meg. Amikor elolvastam Móricz Zsigmond krimijét, egészen másféle Vilmát képzeltem, mint amilyen az első filmben volt Karády Katalin, majd 30 évvel később, az 1979-es tévéjátékban Bordán Irén. Több ismerőst megkérdeztem, mi jut eszükbe a *Forró mezők*ről, de senki sem tudta elmesélni a történetet. Valahogy kikopott a köztudatból ez a regény, sokan már a filmekre sem emlékeznek. Így attól egyáltalán nem féltem, hogy a korábbi Vil-

mákhoz hasonlítanak, vagy azt kérik majd számon, hogy nem olyan vagyok, mint amilyenek ők voltak egykor a filmben.

Tényleg, hogy van a filmmel, a filmezéssel?

– Túl sok filmes munkám még nem volt, de az biztos, hogy az én világom sokkal inkább a színház. A filmezés egy egészen más belső munkát igényel, mert általában nem a történet időrendjében halad a forgatás, így minden jelenetet, és annak előzményét nagyon pontosan át kell előre gondolni, és sokszor hiába találsz meg közben valami fontosat, nem biztos, hogy lehet használni, ha egy ahhoz kapcsolódó jelenet már

A sűgő – Mészáros Martinnal

rögzítve lett. A színpadi szerep esetében viszont ott van az egész próba-időszak, amíg bátran lehet bukdácsolni és kísérletezni. Benne élünk az általunk – a szereplők és a rendező által – teremtett világban, és ez az, ami igazán varázslatos. A színház számomra nem egyszerűen csak egy munka, míg a forgatás igen. Ez a legnagyobb különbség.

Kedvencei vagy példaképei között azért vannak filmszínészek is...

– Hogyne lennének. Nagyon sok kedvencem volt már gyerekkoromban is a filmszínészek között, de az igazi színészpéldaképeimet itt találtam meg a Nemzeti Színházban. Egyetemistaként is jártunk ide, néztünk előadásokat, és kaptunk feladatokat is. Az egész osztály szerepelt a 2014-es *János vitéz* előadásban, majd repertoárra került a negyedéves vizsgaelőadásunk is, a *Psyché*. De 2017-től, amióta tagja vagyok a társulatnak, jobban megismertem az itteni művészeket, akik tényleg a példaképeim lettek. Ismerem őket magánemberként, és látom, milyen átalakulásra képesek a színpadon. Gyakran előfordul velem, hogy egy-egy darabot többször megnézek. Időnként annyira magával ragad egy színész, hogy az előadás egészét figyelmen kívül hagyva, csak őt figyelem. Nem csak az lehet érdekes, hogy milyen zseniálisan képes megélni valamilyen helyzetet, hanem az is sokat elárul róla, illetve arról az emberről, akit éppen megformál, ahogy álldogál, vagy ahogy elnéz a semmibe. Az igazán zseniális színésznél nincs megtöltetlen pillanat. Szívesen hallgatom az idősebb kollégák, rendezők visszaemlékezéseit. Újabban színházi önéletrajzokat, portréköteteket is olvasok.

A férje, Berettyán Nándor dolgozta át színpadra az eredeti Móricz-regényt. Amikor készült a *Forró mezők*, tudta, hogy főszerepet kap?

– Nem, nem. Az én férjem, pontosabban akkor még a vőlegényem, amikor ezzel a szöveggel dolgozott, semmit sem mondott arról, kikkel képzelné el az előadást. Aztán amikor végleges lett a szereposztás, megkérdeztem tőle: egészen biztos abban, hogy ezt nekem kell eljátszanom?! Azt mondta: egyértelműen, igen. Erről soha többet nem beszéltünk.

Jut eszembe: klasszikus szerzők is írtak főszerepet a feleségüknek...

– Persze. Tudnék én is néhány példát mondani, amikor a drámaíró vagy egy filmrendező főszerepet szánt a feleségének vagy a barátjának,

Rocco és fivére – Berettyán Sándorral

barátnőjének. De ez itt fel sem merült. Sőt! Eredetileg Garcia Márquez *Egy előre bejelentett gyilkosság krónikája* című regényét szerette volna színpadra alkalmazni. Már szerepelt is az évadtervben, de a szerzői jogok miatt le kellett róla mondani. Abban az előadásban egy egészen kis epizódszerep volt nekem szánva.

Most viszont eljátszhatja a végzet asszonyát!

– A vidék, a forró mezők poros, füledt világában a frissességet, a tüzet jelenti egyszerre ez a nő. Valamiféle titokzatosság rejlik a lényében, ezért nagyon vonzó személyiség, akinél a nőiség és nőiesség a legalapvetőbb. Ezek szinte játszhatatlan és megfoghatatlan jelzők. A szerző úgy írta meg, hogy mielőtt Vilma színre lépne, a többi szereplő hosszasan mesél egymásnak saját benyomásairól vele kapcsolatban. Ebből már nagyjából sejthető, hogy milyen is ez a nő, és milyennek tartja őt a környezete.

A rendező, jelen esetben a férje, mit szolt a szerepfelfogásához?

– Nem emlékszem, hogy erről lett volna bármilyen vitánk. Ugyanúgy próbáltunk, mint máskor, ugyanúgy megbeszélt velem is mindent, ahogy a többi szereplővel.

Otthon nem téma a színház?

– A színház folyamatosan téma. Ebben az esetben kicsit más volt a helyzet, mert a próbafolyamatokkal járó feszültségekről elsősorban vele szeretek beszélni, mert teljesen őszintén tudunk egymáshoz fordulni. Ezúttal viszont kénytelen voltam magamban megoldani a felmerülő gondokat, mert sem én, sem ő nem éreztük volna helyesnek, ha a próbán kívül beszélünk volna meg bármit a szereppel kapcsolatban. Ez mondhatni tabu volt, de azt hiszem, ennek így kellett lennie.

De azért a premier után csak gratulált a rendező?

Katona Kinga

Budapesten született 1992-ben. A Szent László Gimnáziumban érettségizett. Egy évig az ELTE szociológia szakán tanult. 2012 és 2017 között a Kaposvári Egyetem színművész szakos hallgatója volt Vidnyánszky Attila osztályában. 2017-ben lett a Nemzeti Színház tagja.

A 2020/21-es évadban a *Forró mezők*, a *Leánder és Lenszirom*, valamint a *Mester és Margarita* előadásokban lép új szerepekben színpadra. Látható még ezeken túl *A sűgő*, a *Macskajáték*, a *Rocco és fivérei*, *Az ember tragédiája*, az *Álomgyár*, az *Egri csillagok*, a *Részegek*, a *Psyché*, az *Éden földön*, a *János vitéz* és a *Vitéz lélek* című darabokban.

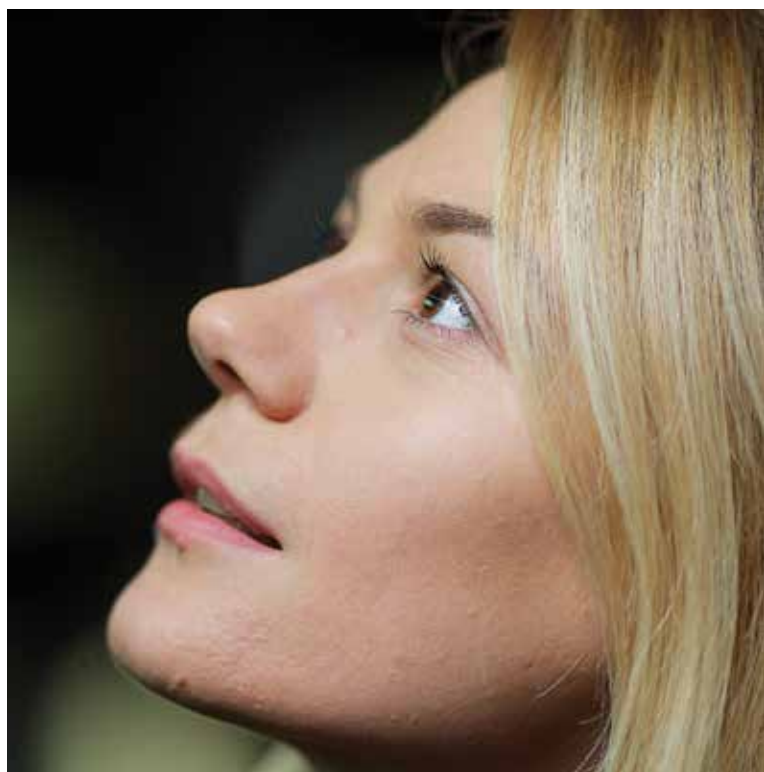
– Úgy emlékszem, igen, de most kivételesen nem volt különösebb ünneplés. Ez az év a járvány miatt nagyon megvisel mindenkit, ráadásul egyébként sincs túl jó kedvem a premierok után. Amíg próbálunk, és kiforr egy világ körülöttünk, az nagyon tartalmas időszak. Aztán megszületik az előadás, és a premier után teljesen elveszve tudom érezni magam. Aztán kezdődik az egész előről.

A sűgő című absztrakt vígjátéknak nem volt szépirodalmi előzménye. Eredeti ötlet alapján írta és rendezte a férje. Abban a Magyarázó nevű szerepet kapta. A civil életben is sokat magyaráz?

– A sűgő szerepei sem személyre szabottan lettek kitalálva. Nem a típusok az érdekesek, hanem az, hogy sűgő nélkül maradnak a színészek. Segítség, iránymutatás nélkül senki sem tudja, mire és hogy reagáljon, merre lépjen tovább. Olyan filozófiai mélységek vannak ebben a szövegben, hogy ehhez képest nincs is jelentősége az elnevezéseknek.

Visszatérve a *Forró mezőkhöz*: Karády Katalin vagy Bordán Irén esetében állandó szerepkör lett a díva, a végzet asszonya. Mit szólna egy ilyen skatulyához?

– Nem örülnék neki... Azt szokták mondani, hogy a pályakezdő színész vidéken tanulhatja meg igazán a szakmát, mert ott mindent játszania kell. Szerencsére a Nemzetiben sem kell attól tartanom, hogy bármelyik szerepkörbe beskatulyáznának. Voltam én már tündér és boszorkány is, játszottam fiatal lányt és gyászoló anyát, vagy szobalányt és újságírót. Ha itt kiderül, mi lesz a következő bemutató, egyáltalán nem nyilvánvaló, hogy ki melyik szerepet fogja játszani.

Udvaros Dorottyával a Macskajátékban

Apropó, főszerep. Ebben a szezonban mindjárt két főszerepet is kapott, ráadásul az egyik címszerep!

– A *Forró mezők* és a *Leánder és Lenszirom* is az előző évad bemutatója lett volna, igaz, csak ebben a szezonban mutattuk be, de az idei évad is komoly feladatokat ígér. Ez egy kihívásokkal teli időszak, és ez jó.

A *Leánder és Lenszirom* volt az első gyerekdarab. Milyen volt ez az első találkozás a gyerekekkel?

– Korábban is játszottam már gyerekeknek. A *János vitéz* vagy az *Éden földön* előadásait is többségében iskolások nézik. Igaz, a *Leánder és Lenszirom* inkább a kisebbeknek szól. A gyerekdarabok, a mesék látványa, a szép ruhák, a fények játéka először talán leköti a gyerekek figyelmét, de azonnal reagálnak, ha valami hazugságot tapasztalnak. Nekik tényleg csak őszintén szabad játszani. Nyilván a felnőtteknek is feltűnik a hamisság, csak ők már óvatosabbak, nem olyan őszintén nyilvánítanak véleményt, mint a gyerekek. Szerencsére jól sikerültek ezek az első találkozások.

Annak idején zeneiskolába járt, a zenei tanulmányok felől érkezett a prózai színházba. Nem hiányoznak a zenés darabok?

– A zene most is jelen van a mindennapjaimban. Több olyan darabban játszottam már, amelyekben énekelnem is kellett. Sőt, itt a színház társulatával is alapítottunk egy zenekart. Az egyik darabban én voltam a furulyás lány, egy másikban lehet, hogy majd hegedülni is fogok. Az is előfordult, hogy egy október 23-i ünnepségen zongoráztam...

Zongorázni is tanult?!

– Nyolc évig jártam zeneiskolába, előbb furulyáztam, aztán fuvaláztam, de más hangszerekkel is könnyen boldogulok. Hivatalosan sem zongorázni, sem énekelni nem tanulok, csak autodidaktaként igyekszem képezni magam. Most éppen egy hegedűn próbálkozom. Azt hiszem, hatéves korom óta nem örültem így ajándéknak, mint tavaly ennek a hangszernek. Régóta szerettem volna megtanulni, de nem beszéltem róla senkinek, aztán Nándi meglepett vele karácsonykor.

Ha vidéken kezdte volna a színészi pályáját, ott már biztosan kapott volna operettszerepet is. Ahhoz mit szólna?

– Nem vagyok képzett énekes...

Szóval nem szereti az operettet?!

– Minden műfaj érdekelt, de nálam első helyen a prózai színház van. Szeretem a zenés előadásokat, de amikor a színpadon az éneklésen van a hangsúly, akkor számomra elterelődik a figyelem a történetről, az emberről, a kapcsolatok alakulásáról, és engem igazából ez érdekel. Ettől függetlenül például a musicaleket nagyon tudom élvezni.

Az első színházi élményére emlékszik még? Melyik volt az az előadás, amelyiknél eldőlt a pályaválasztása?

– Az első színházi emlékem a *Bánk bán*, édesanyám vitt el az Operába. Tetszett az előadás, de nem hagyott bennem különösebben mély nyomot. Az osztállyal is láttunk előadásokat, és édesanyámmal volt bérletünk a Vigbe. Jártam színházba, de nem ott dőlt el, hogy ezt a pályát választom. Az igaz, hogy az iskolában gyakran szerepeltem, ünnepségeken, versenyeken szavaltam, később viszont inkább visszahúzódozó, szemlélődő lettem. Aztán már kimondottan zavart, ha közönség előtt kellett szerepelnem, és ez komoly szorongásokat okozott. Ezt próbáltam leküzdeni, és így jött a színjátszás. Az első próbálkozásom nem sikerült a Színművészeti-re, így aztán elkezdtem az ELTE-n a szociológiát.

Szociológiát tanult?! Érdekeltek a közügyek? Vagy a politika?

– Nem, nem a politika érdekelt. Inkább a pszichológia, a szociális kérdések... De aztán 2012-ben felvettek Kaposvárra, és az utolsó vizsgámra már nem mentem el, mert épp a harmadik forduló zajlott.

Színészként is figyeli a közéletet?

– Érdekel, mi történik a világban, és itt a közvetlen környezetünkben is. Néha talán túlzásokba is esem, annyi mindent összeolvasok, hogy szinte megcsömörülök az egésztől. Számomra ebben a jelenlegi helyzetben is az a félelmetes, ahogy hatnak egymásra az emberek, ahogy befolyásolja az egyént a tömeg. Előfordul, hogy beszélgetek valakivel, elmondja a véleményét, sok mindenben teljesen egyetértünk, esetleg meg is győzzük egymást egy kérdésben, aztán látom, hogy egy más

Ács Eszterrel a Részegekben

Psyché

helyzetben és közegben már azt fújja, amit a többiek. Mintha a négy-
szemközti beszélgetés meg sem történt volna.

Olyan ez, mint a Barrabás története?! A Karinthy-novella?

– Pontosan... Magában mindenki a názáretinek ad igazat, de a tömeg a
Barrabás nevét visszhangozza.

**Meg is érkezünk a színház és a politika kapcsolatához! Itt vetődik fel
a kérdés: a *Forró mezők* mennyire szól napjainkról?**

– Ebben a darabban nincs semmiféle aktualizálás. Nem a direkt meg-
felelések, hanem az örök kérdések miatt lehet ma is fontos és érdekes
ez az emberi történet.

**Beszéljünk kicsit az állatokról is! Az e-mail címéből gondolom, a
kedvenc madara a pacsirta?**

– A pacsirtát is szeretem, de ha már kedvenc madarat kellene monda-
nom: az az őszapó. Egy nagyon kicsi testű cinegeféle. A cinkékre jel-
lemző, hogy amikor a hálóból kiszedjük, csípnek, szúrnak. Ő sosem.
Nagyon szelíd fajta.

Nem lett ornitológus. Sajnálja?

– Igen, volt egy időszak, amikor biztos voltam benne, hogy ornitoló-
gus leszek. Még általános iskolás voltam, és az egyik barátnőm édes-
apja a Pilisi Természetvédelmi Egyesületnél dolgozott. Ők állandóan
járták a hegyeket, és ha lehetett, én is csatlakoztam hozzájuk. Kamasz-
ként különösen tetszettek a táborozások, a madármegfigyelések, volt
olyan nyári szünetem, amikor egy sátorral kiköltöztünk Visegrádra, és
mindennap madarásztunk. A madarászok körében barátokra, és egy
csodálatos közösségre találtam. Ez a kapcsolat azóta is működik, és a
madarászat is megmaradt hobbinak.

**Amikor bezárt a színház, több kisvideót is készítettek otthon. Az
elsőben Beöthy László, az egykori színházigazgató egyik írását olvassa
fel. Azt kérdezi: mi a színész?**

– Válaszol is! Költők tolvaja, fintorgyűjtemény, eleven ruhatár...

Költők tolvaja. Hogy van a szövegtanulással?

– A szövegtanulás nem gond. Ebben a próbák is sokat segítenek.
Igyekszem minél hamarabb túljutni a memorizáláson. Csak akkor tu-

dom átadni magam a szerepnek, ha nem kell azon görcsölnöm, hogy
mit kell mondanom.

**Azt is írja Beöthy: a színész „fintorgyűjtemény”. Ebből következik a
kérdés: mer csúnyának lenni?**

– Ez sosem okozott nehézséget. A szépség a színpadon számomra a
tehetséggel egyenlő. Önmagában viszont teljesen érdektelen. Nincs
az a smink, ami az energia hiányát és az üres tekintetet pótolni tudná.

**Az „eleven ruhatár” mit szól ahhoz, ha olyan jelmezben kell megjelen-
nie, ami egyáltalán nem tetszik?**

– Szerencsére nem sokszor fordul elő ilyen. Ha valami nagyon kényel-
metlen, akkor nyilván szólok, de nem elég a saját megjelenéssel
foglalkoznom. Itt is az egésztest kell látni. Illik-e a környezethez, a ren-
dezés koncepciójához.

Egy másik videóban bejelenti: meghallgathatjuk az első önálló estjét!

– Ez egy óvodáskori felvétel volt. Csak tréfálkozni akartam.

**Nagyon aranyos, ahogy kisgyerekként selypítve verset mond, énekel...
De milyen lesz a színésznő első önálló estje?**

– Nem tudom... Sok témán gondolkoztam már, de ha most egy önálló
estre gondolok, akkor inkább az ijedtség, és nem az izgatottság fog el.
Ebből pedig arra következtetek, hogy még nem állok rá készen.

FILIP GABRIELLA

fotó: Eöri Szabó Zsolt

COVID-19 tájékoztató

KEDVES NÉZŐINK!

A Nemzeti Színház kiemelten fontosnak tartja nézői és dolgozói egészségét, ezért a koronavírus-járvány ideje alatt a Covid-19 terjedésének megakadályozására fokozott óvintézkedéseket vezetünk be. Az alábbiak betartását kérjük nézőinktől:

- Az előadásokat csak tünetmentes nézők látogathatják. A színház jogosult a nézők testhőmérsékletének ellenőrzésére belépéskor, érintésmentes hőmérővel. Amennyiben nézőnk testhőmérséklete meghaladja a 37,5 Celsius-fokot, nem látogathatja az előadásainkat!
- Az önök biztonsága érdekében színházunkban a légkezelő egységeinket kitisztítottuk, fertőtlenítettük. A légkezelő egységeink üzemeltetésénél külön figyelmet fordítunk arra, hogy a rendszerek visszakeverés nélkül működjenek, szűrt friss levegős táplálással. Az előadások előtt a nézőtéren minden esetben ózonos fertőtlenítést hajtunk végre!
- Színházunk kihelyezett kézfertőtlenítési lehetőségeket biztosít, kérjük önöket, a saját és mások egészségének megóvása érdekében vegyék igénybe. Kérjük nézőterés kollégáink segítségét!
- Fokozzuk a takarítás gyakoriságát, különös tekintettel a mosdók, pultok, kilincsek fertőtlenítésére.
- A maszk rendeltetésszerű használata kötelező a nézők és a színházi dolgozók számára. Kérjük, indulás előtt vegye magához maszkját, és a bejárat előtt vegye fel! Ha elfelejt maszkot hozni, színházunkban vásárolhat nézőterés kollégáinktól!
- Színházunk az előadás megkezdése előtt egy órával nyitja meg a kapukat, a nézőtéren fél órával az előadás megkezdése előtt tudnak helyet foglalni.
- Anézőtérre való be- és kijutást a nézőtéri dolgozók irányítják, kérjük, legyenek türelemmel és tartsák be kéréseiket!
- Az előadások előtt és a szünetben a nézőtéri büfé korlátozott kínálattal várja önöket. Sorban álláskor kérjük, tartsák be az előírt másfél méteres távolságot. A nézőtéri büfé kizárólag bankkártyás fizetést fogad el!
- A Nemzeti Színházban a Covid-19 ideje alatt nem üzemel a ruhatár, így kérjük önöket, vigyék magukkal táskáikat és kabátjaikat a nézőtérre!
- Kérjük, a jegyvásárlásnál adják meg elérhetőségeiket, hogy egy esetleges fertőzés esetén értesíthessük önöket!

Kérjük nézőinket, látogassák meg honlapunkat, Facebook oldalunkat, ahol minden változást időben megosztunk önökkel!

VIGYÁZZUNK MAGUNKRA, VIGYÁZZUNK EGYMÁSRA!

**Köszönettel:
A Nemzeti Színház Társulata**

A NEMZETI SZÍNHÁZ

SZÍNHÁZBAN, BIZTONSÁGBAN

A Nemzeti Színház munkatársai mindent megtesznek azért, hogy biztonságosan, a járványügyi előírásokat betartva, a szakemberek ajánlásait figyelembe véve fogadhassuk vendégeinket. Szeretnénk, ha ezekben a nehéz hetekben és hónapokban is félelem nélkül, szívesen jönnének a Nemzetibe.

FORRÓ MEZŐK

Móricz Zsigmond krimije – mindenki nyomoz, mindenki gyanús

„Mostanában jártomban, keltemben, találkoztam közvetlen közletről a szenzációval – egy puskalövessel, amely egy igen nagy vidéknek jóformán minden társadalmi rétegét felkavarta. Itt egészen furcsának éreztem azt, hogy valahogy mindenki detektívvé lett...” – nyilatkozta a Forrók mezőkről 1929-ben a szerző, Móricz Zsigmond, aki dektívregény írására adta a fejét, mert mint mondta: „Legalább még sosem láttam, hogy az irodába menő lányok a villanyoson Homéroszt olvastak volna. Nem, ők detektívregényt olvasnak.”

– A Forró mezők egyik főszereplője rendőr, a Főkapitány, és a történet egy bűntény körül bonyolódik, sőt a „ki követte el a gyilkosságot” a különös nyomozás kulcskérdése, Móricz mégsem klasszikus detektívregényt írt – magyarázza Berettyán Nándor, az előadás rendezője. – A krimi általában attól izgalmas, hogy a nyomozó észjárását, a bizonyítékok feltárását érdekesen adagolja. A nyírségben járunk, valamikor az 1920-as években, és a környék egyik birtokosa meghal. Gyilkosság, öngyilkosság történt? Mi van a háttérben: féltékenység, bosszú, anyagi érdek? Ez a regény – s remélhetően a mi előadásunk is –, nemcsak a nyomolvasás szellemi izgalmáról szól... Fordulatos történet, és a belevaló krimihez illő módon feltűnik benne egy szöke „végzet asszonya” is, mégis túlmutat a Forró mezők egyszerű bűnügyi histórián. Móricz ezt így fogalmazta meg: „Én egy igen nagy és emberi lelki dolgot akarok itt közölni: azt, hogy senki a világon egy percig sem bírja elviselni, hogy valamit tud a bűnről. Az egész emberiség felzúdul, mint egy megbolygatott méhraj, ha bűn történik s azonnal szabadulni akar a rettenetes és elviselhetetlen tebertől, attól, hogy bűnrészes legyen. Az én álmvilágomban nincs megtorlatlan bűn.”

– A Forró mezők különleges nyomozása során mindenki gyanúba keveredik – mondja a rendező, aki reméli, hogy érdekes lesz a néző szá-

mára, ahogyan magában mérlegelhet: ki állhat a cselekményt beindító gyilkosság háttérében? Mit jelent az, hogy senki sem áll gyanú felett? Én tudom, hogy ő tudja, hogy mi tudjuk... Móricz mesterien adagolja a bűnjeleket. Azonban a Forró mezők ennél is többet kínál: a bűn és a közösség viszonyában van egy titokzatos mozzanat. Ez sokszor lesújtó, de lehet akár felemelő is. Az előadás végére minden kiderül...

Móricz Zsigmond

Forró mezők

Főkapitány – SCHNELL ÁDÁM I Bátky, Ábris, Karanka –
VARGA JÓZSEF I Bátkyné, Pincér, Zizy – SÖPTEI ANDREA I
Vilma – KATONA KINGA I Véték Pali, Fábján – MÉSZÁROS
MARTIN I Makkos, Imre, Baltazár – BORDÁS ROLAND I
Jegyző, Lekszi – BERETTYÁN SÁNDOR I Avary, Bíró, Damján,
Fetter, Kocsis – MÁTYÁSSY BENCE I Vadász, Sofőr, Rökkant,
Pap – SZÉP DOMÁN I Karankáné, Jegyzőné, Falábúné – ÁCS
ESZTER I Böske, Mariska, Lenke, Maris – SZÁSZ JÚLIA

Díszlet, jelmez – Ondraschek Péter // Ügyelő: Kabai Márta //
Súgó: Gróf Kati // Rendezőasszisztens: Kernács Péter

Színpadra alkalmazta és rendezte: BERETTYÁN NÁNDOR

mikor? hol?

november 7. – 15 óra | november 8., 9. – 19 óra

Gobbi Hilda Színpad

Jelenet a Forró mezők című előadásból – Schnell Ádám, Varga József, Berettyán Sándor, Bordás Roland

mikor? hol?

november 12. – 19 óra 30

Kaszás Attila Terem

ISTEN BOLONDJA

Bercz András estje
a Nemzeti Színházban

– Shakespeare a bolondban bölcslet lát, és sokszor éppen a bölcslet állítja szembe – mondja Bercz András, aki az idei évtől a Nemzeti Színház társulatának tagja. – Alig van drámája, amelyikben ne magasztalná fel az udvari bolondot, bohócot. Sok ember meghökkenő, kíméletlen igazságát a bolond szájára adja. Ő az, aki nem tud másképp, csak szór ellenében simogatni. Nem a vidámsága kacagtat. Pontos ítéletei, váratlan szúrásai nevetetnek előbb, később, mikor a színpadon már csak a hült helye van, és ő már rég az öltözőben vetkezik, szavai akkor ejtenek gondolkozóba.

Úgy, mint az „okosbolond” Barát Jóska sziporkái nehéz időkben, Gyergyóalfalun. Egyszer a milicista ráförmedt, hogy ha nem adja be a számarát a kollektívbe, akkor ő azt elveszi.

De jó nekem! – így Jóska bá. Há az métt jó magának? Met lesz egy ilyen csinos milicista vejem, mint maga. A milicista se rögtön nevetett. Talán később se. Még az is lehet, hogy elgondolkodott, de ez már az utókornak nem érdekes. Ellenben Jóska bának nagyon hálás vagyok ezért a vakmerő tréfiért.

– Csongrád megyében, Nagymágocson volt egy ferences szerzetes, akit az ávosok eltiltottak a misézéstől, ezért a piacon bábozta

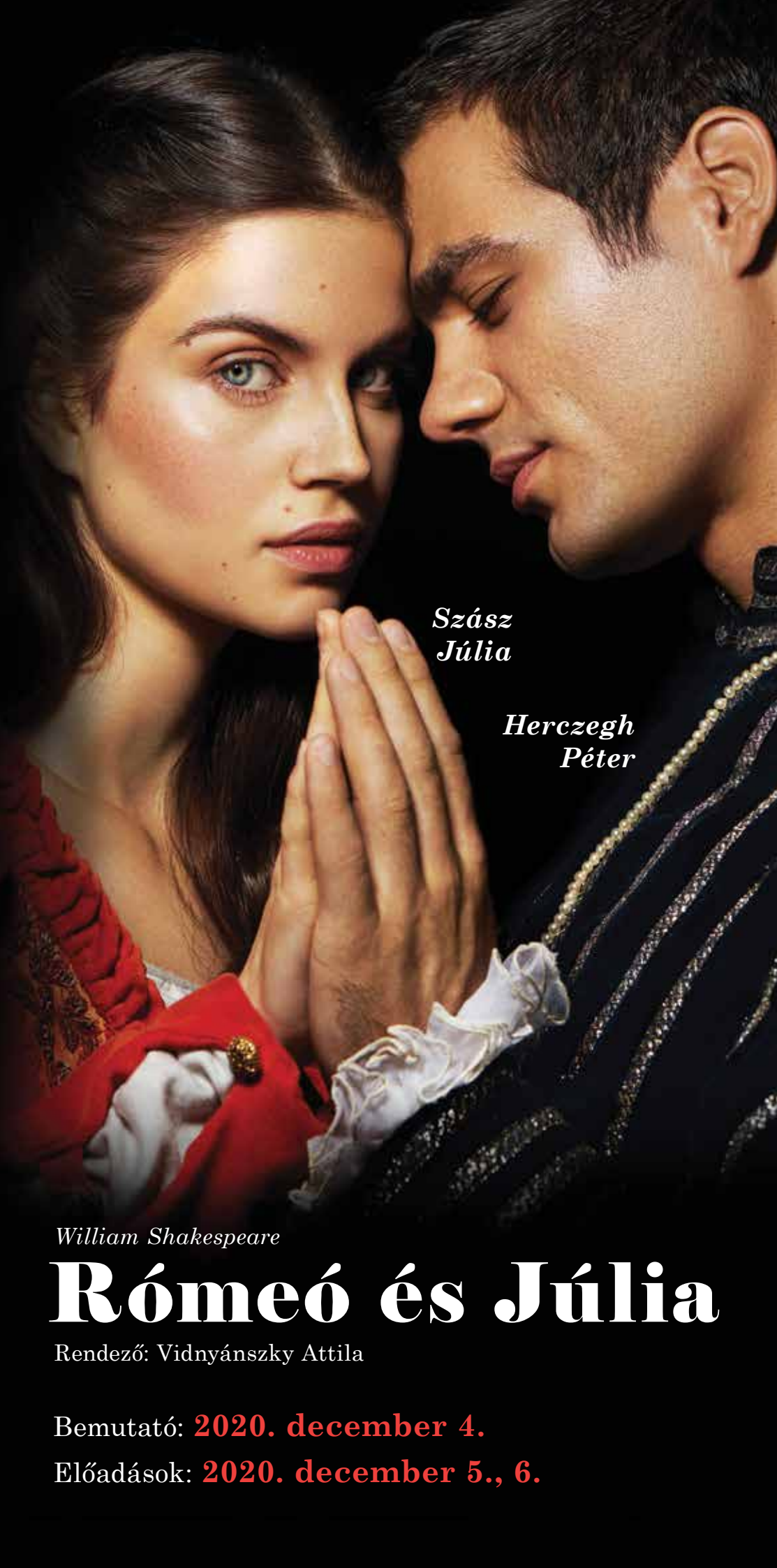
el az evangéliumot. „Ne tegyétek Atyám házáat kereskedés házává!” – a templomból kufárokat kikergető Jézus szavai, ismerjük. De hogy Nagymágocson, a kereskedés házában templom épült, paravánból, és hogy a róka, farkas és a báránya ígét hirdetett, ezt vajon tudjuk-e eleget? Felicián volt a szerzetes neve. Hűsége a Lear király udvari bolondjához volt hasonló. Csak ő az Úr bolondja volt.

Bercz András Kossuth-díjas énekes, mesemondó, népmesegyűjtő, folklórkutató és előadóművész a Nemzeti Színház Csíksomlyói passió című előadásában a vándor szerepét alakítja.

– Az én figurám, hivatalos nevén, a vándor, mai csángó emberként valóságosan Jézus sarkában van, lába nyomát követi, fel egészen a Koponyák hegyére, a kereszt alá. Figyelje az egykori eseményeket, de azért szóljon is bele az eseményekbe, legyen jelen. Tehát legyen néző is és cselekvő is, mában és a múltban, ott és itt. Nahát így kezdtem én a vándorlást.

Az *Isten bolondja* című est Bercz Andrásnak a *Csíksomlyói passió*ban játszott szerepéből „nőtt” ki, hogy ma már önálló esteken láthassa a közönség. Az előadást először 2019 nyarán Csíkszeredában, Ferenc pápa csíksomlyói látogatása alkalmával játszotta.

THEATRE

*Szász
Júlia*

*Herczegh
Péter*

William Shakespeare

Rómeó és Júlia

Rendező: Vidnyánszky Attila

Bemutató: **2020. december 4.**

Előadások: **2020. december 5., 6.**

ÁLOMGYÁR

A be nem teljesült álmok, az örök emberi vágyódások világába lépünk az *Álomgyár* című előadásban. Az abszurdra hajló játékban az „amerikai álom” sztereotip figuráit látjuk, akik egytől egyig elegáns nagyvilági emberek – főszerkesztő, újságíró, könyvkiadó, üzletember, egyikük szeretője, felesége és egy állama –, akiknek élete a péntek esti összejeveletek világában zajlik whiskyvel, narkóval, buddhizmusról szóló fecsegéssel. Az amerikai filmek kliséit képviselik, mind olyan emberek, akiknél mindig minden OK.

A hollywoodi közhelyeket felhasználva Viripajev szereplői a lét értelmét, a szeretet lehetőségét kutatják az „álmogárban”, amelynek közege valójában abszurditásig fokozottan mesterséges.

– Ivan Viripajev darabja hihetetlen története az örök és egyszerű emberi értékekről szól – a házasságról, a szeretetről, a családról – ezáltal egy hollywoodi film mai nyelvezetét játékos iróniával használva – mondja a rendező, Viktor Rízsakov, aki már sikerrel vitte színre a Nemzetiben a *Részegeket*, Viripajev egy másik darabját. – „Egyszerű történet ez: egy férfinak meghal a felesége, és megjelenik az életében egy új szerelem lehetősége...”

– Viripajev szándékosan úgy tesz, mintha az *Álomgyár* nem nálunk, Oroszországban, hanem a távoli Hollywoodban történne. Vagy akár Magyarországon – magyarázza a rendező. – Hiszen ez a történet teljesen univerzális. Az alkotók azt szeretnék, ha a magyar nézők is úgy éreznék, hogy ez a különös példázat róluk, illetve nekik is szól. A mai globalizált világban elmosódnak a fizikai határok, egyfajta virtuális térben éljük az életünket. És bármely országban is élsz, a nagy kérdés az, hogy a lelkiismeretedet megőrizve ember tudsz-e maradni, képes vagy-e még a szeretetre és az őszinte párbeszédre.

– Mi és a gyermekeink már egy virtuális valóságban létezőnk, hamis értékek között tévelygünk, miközben jártatjuk a szánkat min-

denféléről, buddhizmusról, pénzről, marihuánáról, megfélemezve a legalapvetőbb emberi kapcsolatokról – a lényegről. Ez az előadás talán egy kicsivel közelebb visz bennünket ehhez a lényeghez – ígéri Rízsakov.

Ivan Viripajev

Álomgyár (Dreamworks)

David, a „Tudomány és társadalom” folyóirat főszerkesztője – TRILL ZSOLT ■ Meryl, David felesége, újságíró – KATONA KINGA ■ Teddy, könyvkiadó – RÁCZ JÓZSEF ■ Frank, komoly üzletember – KRISTÁN ATTILA ■ Sally, Frank felesége, egy női magazin főszerkesztője – SZÜCS NELLI ■ Betty, Frank szeretője – VAS JUDIT GIGI m. v. ■ Maximilian, amerikai buddhisták gazdag mecénása – TÓTH LÁSZLÓ ■ Elizabeth – TAPPAI VIKTÓRIA m. v. ■ John, amerikai származású buddhista láma – BORDÁS ROLAND ■ Rendőrnő – LIGETI-KOVÁCS JUDIT m. v.

Fordította: Kozma András // Díslet, jelmez: Alekszej Tregubov // Videotervező: Vlagyimir Guszev // Dramaturg: Kozma András // Ügyelő: Kabai Márta // Súlygó: Kónya Gabriella // Rendezőasszisztens: Kolics Ágota

Rendező: VIKTOR RÍZSAKOV

mikor? hol?

november 19. – 19 óra • Nagyszínpad

TARTUFFE

Harsányan neveltető, komoran elgondolkoztató szomorú komédia

Mit jelent a „tartüffizmus”? Mit jelent a képmutatás? Létezhetünk egyáltalán képmutatás nélkül? Rendezésomban nemcsak Tartuffe, hanem minden egyes figura magán hordozza a képmutatás, álszentség jegyeit. Hozzászoktunk ahhoz, hogy maszkokat, álarcokat hordjunk, hogy kompromisszumokat kössünk, hogy időnként a saját akaratunk ellenében cselekedjünk. Mi mást jelent a farizeusság, ha nem azt, hogy a saját szándékainkkal is képesek vagyunk szembemenni? – mondja harsányan neveltető és komoran elgondolkoztató, színes és sötét Molière-rendezéséről a grúz David Doiasvili, akinek *Szentivánéji álom*-előadása 2014 óta sikerrel szerepel a Nemzeti Színház műsorán.

– Farizeusok azok, aki Isten nevében, de Istennel szemben szólnak. Színházi nyelvre lefordítva mindezt: gyakran beszélünk a művészet nevében, miközben nem úgy, nem a művészethez méltó módon cselekszünk. Az a közeg, amelybe az álszentnek mondott Tartuffe megérkezik, eleve nem normális. Orgonék a viszonyaikban, kapcsolataikban farizeusok. Mindenki a maga módján farizeus. Miközben Tartuffe Orgon lányát akarja elcsábítani, s vendéglátója vagyonát megszerezni, vagyis a szándéka rossz, az a különös, hogy amit Tartuffe mond, igaz. Amire talán szándékán kívül felhívja a figyelmet, fontos: Orgonéknak tényleg nem szabadna így – képmutató módon – élniük. Ugyanakkor olyan ő, mint egy lakmuspapír. Csakhogy gyakran öntudatlanul csapdát állítunk azoknak, akik ráébresztenek bennünket a valóságra. Megpróbáljuk berántani vagy behúzni őket a saját hamis világunkba. Mi magunk teremtjük meg saját Tartuffe-jeinket.

– Valójában mindannyian Tartuffe-ök vagyunk, nincs köztünk egy őszinte, egyenes ember. Talán erről is szól az előadás. De hát nem így van!? – mondja a címszerepet alakító Trill Zsolt, és keserű önironiával így folytatja: – Ötven felé már abban a korban vagyunk, amikor

bizonyos dolgok talán egy kicsit jobban kikristályosodnak, és ezért érzékenyebbek is vagyunk. Már csináltunk is valamit, de még valójában semmit se, elkezdtünk valamit, de még nem fejeztük be, már fiatalok se vagyunk, de még öregek se – lehetnénk már őszintébbek, mégsem tudunk azok lenni.

Önöknek, nézőknek is fel van dobva a labda: létezhetünk egyáltalán képmutatás nélkül?

Molière

Tartuffe

Pernelle-né, Orgon anyja – NAGY MARI ■ Orgon, Elmira férje – HORVÁTH LAJOS OTTÓ ■ Elmira, Orgon felesége – ÁCS ESZTER ■ Damis, Orgon fia – SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ ■ Mariane, Orgon lánya, Valér szerelmese – BARTA ÁGNES ■ Valér, Mariane szerelmese – BERETTYÁN SÁNDOR ■ Cléante, Orgon sógora – SZARVAS JÓZSEF ■ Tartuffe, szenteskedő – TRILL ZSOLT ■ Dorine, Mariane társalkodónője – SZÜCS NELLI

Díszlet: David Doiasvili // Jelmez: Bánki Róza // Dramaturg: Kozma András // Ügyelő: Dobos Gábor, Géczy István // Súlygó: Gróf Katalin // Rendezőasszisztens: Herpai Rita

Rendező: DAVID DOIASVILI

mikor? hol?

november 21. – 19 óra • Nagyszínpad

HÁZASSÁG PALERMÓBAN

Fiatal feleség, nagy hozomány,
szegény család és fancsali happy end

Esküvő másnapja Palermóban. Új asszony érkezett az előkelő, ámde csontszegény Terrazzani házhoz, az aranyos Doralice. És vele együtt beköszöntött a jólét. A lány apja, a gazdag Pantalone 20 ezer aranyat adott hozományul. De a pénzt pillanatok alatt elnyeli az após régiséggyűjtő szenvedélye, az anyós ékszerek és ruhák utáni olthatatlan szomjúsága. A lánynak, és jámbor, szerelmes férjének, Giacintonak semmi nem jut. Még egy rendesebb ruhára való sem. És elindul a háború – a meny függetlenségi harca az örömszülők ellen. A családi hierarchia átrendezése.

Goldoni vígjátékaiban többnyire a szerelem, a nő meghódítása vagy visszaszerzése a tét. Suhancok és aggastyánok, urak és szolgák feszülnek egymásnak vágytól hevülten. A régiséggyűjtő családja kivétel. Itt három nő között zajlik a főkonfliktus, a férfiak szerelmi és egyéb ténykedései csupán szerény kísérőakkordok a három fúria egyre kíméletlenebb háborújában. Anzelmo, az após az antikvitások gyűjtésébe menekül, az egyiptomi halotti kultusz műtárgyait gyűjti menye apadó vagyonából. A fiatal férj pedig bekerül az anyja és a felesége közé fájdalmas ütközőnek. A józan Pantalone hiába próbál békét szerezni, bölcsessége leperog a hevült asszonyokról. De Goldoni még ezen a lendületes családi perpatvaron is csavar egyet – harcba küldi sértett önértetével és ördögi természetével a galambnevű Colombine-t, minden szobalányok gyöngyét. A férfiakat felőrli a női presztizsharc, egyedül Brighella, a szélhámos virul benne – egy orgazda élelmessége és a szicíliai gavallérok grandezzája keveredik kétes figurájában.

Goldoni a fancsali happy endek nagymestere – túlságosan ismeri az életet ahhoz, hogy higgyen a végső kibékülésben. A darabzáró csend

Carlo Goldoni

Házasság Palermóban

Goldoni A régiséggyűjtő családja című műve alapján

Anselmo Terrazzani gróf – BLASKÓ PÉTER ■ Isabella grófné, a felesége – UDVAROS DOROTTYA ■ Doralice, a menyük – BARTA ÁGNES ■ Pantalone de 'Bisognosi, az örömapa – BODROGI GYULA ■ Colombina, Isabella szobalánya – GYÖRGYI ANNA m. v. ■ Giacinto gróf, Doralice férje – BAKOS-KISS GÁBOR ■ Brighella, a ház barátja – FARKAS DÉNES

Fordította: Magyarosi Gizella // Dísztet, jelmez: Balla Ildikó // Zenei vezető: Verebes Ernő // Dramaturg: Kulcsár Edit // Ügyelő: Lovass Ágnes // Súlygó: Kabódi Szilvia // Rendezőaszisztens: Trimmel Ákos

Rendező: KISS CSABA

mikor? hol?

október 16. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

a *Házasság Palermóban* története végén is csupán pillanatnyi szusszanás az újabb csetepaté előtt.

Hajszás évad volt az 1749/50-es Goldoni számára. Fogadásból 16 három felvonásos darabot írt a velencei Sant' Angelo Színház számára, köztük olyan remekműveket, mint *A kávéház*, *A komédiaszínház* vagy *A hazug*. E sűrű év termése volt a karneváli szezonban bemutatott *A régiséggyűjtő családja* is, amelyet *Házasság Palermóban* címmel játszik a Nemzeti Színház. A történet ugyanolyan egyszerű, mondhatni semmiség, mint a Goldoni-daraboké általában: egy eltört legyező, egy sült tök, egy félreértett kávé – és máris indul a civódások, féltékenységek megállíthatatlan körtánca. A komikus helyzet Goldoni számára csak kiindulópont, a vígjáték igazi forrása: a jellem.

Udvaros Dorottya, Bodrogi Gyula, Györgyi Anna, Blaskó Péter (balra, háttal)

a kaposvári Csiky Gergely Színház vendégjátéka

Buborékok

Egy családfő (egy földbirtokos) mit tehet, ha kénytelen teljesíteni felesége és öt gyermeke minden pénzzel kapcsolatos igényét – ruhák, ékszerek, estélyek, partik, lóverseny, vesztegetés, úri becsület... Mindez nem tartható fenn a végtelenségig, anyagi csőd fenyeget. Mégis, mint ha a családfőn kívül erről senki sem akarna tudomást venni. Mindenki csak saját álmaival és önös érdekeivel van elfoglalva. Egyre inkább úgy tűnik, nincs kiút az urizáló család számára. Bár a család mindent elkövet, hogy megőrizze a látszatot, a lassan szétpattannak a buborékok... Csiky Gergely klasszikus vígjátéka 1884 óta mind a mai napig „aktuális”. Az előadás örömteli lubickolás poénokban, vidám helyzetekben, egy jó történetben, amely tele van örök emberi igazságokkal és manák szóló mondanivalóval. Igazi színészdarab – jutalomjáték, és igazi rendeződarab: Vidnyánszky-féle lendületes ötletparádé.

Csiky Gergely

Buborékok

játsszák: VARGA ZSUZSA, SZALMA TAMÁS, KRAJCSI NIKOLETT, FÁNDLY CSABA, STEFÁNSZKY ISTVÁN, MAIZÁC STEFÁNIA, SZABÓ NIKOLETT, ZSÍROS LINDA, SARKADI KISS JÁNOS, MÉSZÁROS TIBOR, OLT TAMÁS, BENEDEK DÁNIEL, TÓTH MOLNÁR ILDIKÓ, SERF EGYED, TÖRÖK SACA, HUNYADKÜRTI GYÖRGY, TÖRÖ GERGELY ZSOLT, KÓSA BÉLA, SZVATH TAMÁS, NÉMET MÓNKA

Díszlet: Székely László // Jelmez: Berzsenyi Kriszta

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

november 2. – 19 óra • Nagyszínpad

a salgótarjáni Zenthe Ferenc és a nyíregyházi Móricz Zsigmond Színház közös produkciója és vendégjátéka

Advent a Hargitán

A lelkünkhöz szól és gondolkodóba ejt Székelyföld különös, misztikummal, néphagyományokkal teleszótt világa. Az isteni akaratban rendíthetetlenül hívók, ám az Úr döntéseivel mégis folyton pörlekedők világa ez. Itt a térképen feleslegesen keresett, mert valójában bennünk lévő Kis Romlás és Nagy Romlás mellett, a Hargita zord hegyei között éli életét a korán megözvegyült Bódi Vencel. Ide, a havasokba várja haza messzire szakadt övéit, de hiába. Itt bontakozik ki két fiatal tiszta, örömmre készülő szerelme, ami ha kell, a halált is legyőzi. Itt találkozik a múlt és a jelen, a hűség és megbocsátás, az önzés és a hit, a szeretet és a sosem múló remény. Itt, ahol a tragédia és a csoda kézen fogva jár. Sütő András művében az adventi várakozás a (kisebbségi) lét metaforájává válik. Egyszerre szól az élet és halál örök nagy emberi kérdéséről s a feltámadás reményességéről.

Sütő András

Advent a Hargitán

játsszák: SZARVAS JÓZSEF, JAKAB CSABA, HAJDU TIBOR, TARPAI VIKTÓRIA, VARGA FEKETE KINGA

Díszlet, jelmez: Pallós Nelli

Rendező: SUSÁN FERENC

mikor? hol?

november 5. – 19 óra • Nagyszínpad

a Miskolci Nemzeti Színház vendégjátéka

Feketeszárú cseresznye

Hunyady Sándor darabja éppen száz éve játszódik, Bácskában, az első világháborúban, illetve közvetlenül Trianon után, amikor meghúzzák az új határokat, így a darabbeli falu Szerbiához kerül. Van benne egy erős szerelmi háromszögtörténet, abból a fajtából, amikor három jó, egymást becsülő ember kerül önhibáján kívül ebbe a helyzetbe, és amelyből senki sem jöhet ki jól.

Hunyadi darabja nem csupán egy szerelmi szálát bont ki; a határok és a politikai viszonyok átrendeződésének következményei akaratlanul is beszivárognak a mindennapi életbe. A szerző megmutatja, hogyan befolyásolják a körülmények az egyéni emberi magatartást. Az előadás különlegessége az élő délszláv zene a Babra zenekar előadásában. A szövegből, zenéből, táncból, a színészek egymást erősítő játékából elementáris erejű előadás született.

Hunyady Sándor

Feketeszárú cseresznye

játsszák: BODOKY MÁRK, LAJOS ANDRÁS, CZVIKKER LILLA, SZIRBIK BERNADETT, HORVÁTH ALEXANDRA, FANDL FERENC, SIMON ZOLTÁN, SOMHEGYI GYÖRGY, KOLLER KRISZTIÁN, KOKICS PÉTER, FECZESIN KRISTÓF, KERESZTES SÁNDOR, KINCSES KÁROLY, SZEGEDI DEZSŐ, KERESKES VALÉRIA, MOLNÁR ANNA, GALAMBOS PÉTER, MÁRTON B. ANDRÁS - közreműködik a BABRA együttes

Díszlet: Árvai György // Jelmez: Szűcs Edit // Koreográfus: Fúzi Attila

Rendező: SZŐCS ARTUR

mikor? hol?

november 11. – 19 óra • Nagyszínpad

a Notes Theatre vendégjátéka

Énekes madár

„Smikor azon a nyári szombat este mi egymásra néztünk, úgy egy kicsit jobban, akkor én már tudtam s ő is immár tudta, hogy együtt kerülünk fel a Göncöl szekereire” – írja Tamási Áron az *Énekes madár*-ban. Ez a szerelmes játék Tamási egyik legszebb története: boldogságkeresés, szerelemkeresés, ég s föld közt lebegés. Szereplői mi magunk vagyunk, mi, akik boldogságra, igaz, hű társra vágyunk. Döntéseinket a teljes élet elérésének érdekében hozzuk. Ám a mélyben munkál egy meg nem nevezhető indulat, egy ősi, az emberi öntudat előtti erő – az ösztön, melynek senki sem parancsolhat. Mindenki a boldogulását keresi a vágyak kereszttüzeiben, még ha tudják is, hogy nem egyszerű dolog ez, a keresés végzetes ellentétet szülhet. Kiből lesz énekes madár, és kiből emberi varjú? S vajon a kicsi madár legyőzheti a nagy varjakat? A darabot (két kivételtől eltekintve) a Nemzeti Színház fiatal művészei állították színre.

Tamási Áron

Énekes madár

játsszák: KATONA KINGA, BARTA ÁGNES, SZÁSZ JÚLIA, BORDÁS ROLAND, KOVÁCS TAMÁS, MÉSZÁROS MARTIN, SZÜCS NELLI, VRABECZ BOTOND

Díszlet, jelmez: Ondraschek Péter

Rendező: SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ

mikor? hol?

november 7. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

Búcsú a Kolozsvári Nemzeti Színház társulatától 1920-ban. Középen Dezséri Gyula, jobbján Miklóssy Margit és mögötte Laczkó Aranka színésznő, balra tőle a lánya Emma, mögötte a veje, Gálosi Zoltán

Menni vagy maradni?
Ez a kérdés merült fel az elszakított területeken működő színészekben, akik úgy érezték: elfogy körülöttük a levegő. Az anyaországi karrier azonban az otthon sikeres és tehetséges színészek számára sok buktatót rejtett – a kolozsvári Dezséri Gyula, a lánya és a veje is Pesten próbált szerencsét.

Dezséri Gyula utolsó portréja

PESTI KUDARC

A nagy kolozsvári színész, Dezséri Gyula trianoni története

A trianoni békediktátum a legrangosabb vidéki színházi műhelyt sem kímélte. Az 1821-ben alapított Kolozsvári Nemzeti Színháznak a tagjait érte a legnagyobb veszteség, hiszen kiemelt státuszuk egyik napról a másikra semmivé foszlott. A Nemzeti épületéből 1919 októberében viharos körülmények között távoznuk kellett, ott a második bécsi döntésig, Észak-Erdély 1940-es visszacsatolásáig román előadásokat adtak. A színház igazgatója, dr. Janovics Jenő a saját tulajdonában lévő Séta téren álló nyári színházában folytathatta működését (ebben játszik a magyar társulat ma is). „Mozivállalkozóként” szerzett jövedelméből pótolni tudta ugyan kiesett bevételeit, de végül minden vagyonát felemésztette az erdélyi magyar nyelvű színházi élet fenntartásának missziója. A magyar színészek egy megtört, kisebbségi létbe kényszerült társulatban találták magukat. Sokan nem tudtak megbarátkozni a lehetetlen helyzettel, mert úgy érezték, hogy elfogyott körülöttük a levegő.

Őserő

Az együttes egyik vezető művésze, Dezséri Gyula volt az első, aki 1920-ban leányával, Dezséri Emma színésznővel, és vejével, a népszerű és tehetséges Gálosi Zoltán színész-rendezővel elhagyták Erdély fővárosát, hogy Budapesten próbáljanak szerencsét.

Dezséri Gyuláról ma már senki sem tudja, ki volt, pedig a 20. század elején a Kolozsvári Nemzeti Színház kiválósága a legjelentősebb magyar színészek közé tartozott. Pályáját 1870-ben kezdte, s karrierjének első évtizedét Győrött s Aradon töltötte. Ezt követően tizenöt éven át egyik társulattól a másikhoz került. Bebarangolta Erdélyt, játszott Pécsen és Szegeden, Krecsányi Ignác temesvári társulatában már a vidék legjobbjai között tartották számon. A kitűnő zsánerszínész 1897-ben a frissen alapított pesti Magyar Színház, 1900-ban a Kolozsvári Nemzeti Színház szerződtette.

Janovics Jenő *A Hunyadi téri színház* című könyvében hosszú jellemzéssel emlékezett meg kedves művészeről: „Robosztus egyéniség, ti-

tokzatos mélységű tehetség. Igazi őserő. Nem tanulta a színészetet. Soha nem olvasott dramaturgiai könyveket. [...] De amikor egy szerepet először vett kezébe, már érezte az alakot. Megértette a kort, a környezetet, és csodálatos hangokat talált az alak elevenné tételeire.”

A fővárosi kritikusok azonban csak 1912-ben fedezték fel, amikor Janovics együttese a Magyar Színházban vendégeskedett: „A szereplők közül Dezséri Gyula aratta a legnagyobb sikert. Kitérően mintáztott Pontyija nagyon tetszett a közönségnek” – írta *A filozófus* című Bessenyei György-dráma előadása után a Budapesti Hírlap. Kosztolányi Dezső is megjegyezte *Kolozsváriak* című írásában – mely *A Hét* című lapban jelent meg –, hogy Bessenyei vérszegény vígjátékába „a hatvanéves Dezséri Gyula, e közvetlen és rendkívüli színész” öntött lelket. Az *Omnia vincit amor* című közjáték előadásában nyújtott alakításáról pedig így írt: „Dezséri a dohogó hétszilvafás. Rátartóan bőködi kutyaőrét. Kép, vagy még inkább szobor a régi családi galériákból.” Pár év múlva azt írta a Pesti Hírlap, hogy ekkor „a Nemzeti Színház szerződéssel kínálta meg, de ő nem fogadta el, mert nem akar eltávozni a kincses városból”.

Talán ez a hűség is hozzájárult ahhoz, hogy Dezséri Gyulát 1914-ben a Kolozsvári Nemzeti Színház örökös tagjává választották. Ebből az alkalmából, június 14-én, többoldalas írás jelent meg róla vezető anyagként a korszak legfontosabb teátrumi lapjában, a pesti Színházi Életben. Ebben így jellemezték a ragyogó tehetséget: „Arany szívű, drága, bohém, könnyelmű, jószívű és mégis megbízható. Vasszervezete megbírja a

legfurcsább életmódot. Ő az a színész, aki hajnali négy óra előtt soha le nem feküdt, és ugyancsak ő az, aki már reggel nyolc órakor ott van a színháznál. Soha próbáról, előadásról el nem késett, a szerepeit úgy tudja, mint senki más, és úgy játssza, mint senki más.”

Dezséri Gyulát nemcsak a színházban láthatták az érdeklődők, a mozgóképszínházak műsorán is gyakran feltűnt. Janovics vállalkozásai révén Kolozsvár volt a magyar művészi (néma)filmgyártás fellegvára. Játzott az első kolozsvári némafilmben, a világsikernek számító *Sárga csikóban*, láthatjuk Dezséri játékát *A vén bakancsos és fia*, *a buszár* című, 1918-ban készült alkotásban is. Janovics 1918-ban *Petőfi dalciklus* címmel készített némafilmet, ebben Dezséri formálta meg *A magyar nemes* alakját. Ez lett legeredetibb alakítása a mozivászonon.

Óriási konkurencia

A színész hetvenéves volt, amikor román megszállás miatt Erdélyben és Kolozsváron ellehetetlenülő helyzetben Budapesten kívánta folytatni nagyszerű pályáját – ám ez kudarcra volt ítélve, de legalább adódtak lehetőségei. A lánya és a veje azonban hiába próbálkozott. A Schöpflin Aladár által 1929–1931 között szerkesztett *Magyar színházművészeti lexikon*ban megtalálható Dezséri Emma és Gálosi Zoltán szócikke is. Emma budapesti pályafutásáról nem tesz említést a kötet, Gálosiról pedig csak azt tudjuk meg, hogy mivel színészként nem tudott elhelyezkedni, a Budapest Székesfővárosi Közlekedési Rt-nél dolgozott. Jellemző történet: a megszállt román területekről érkezőkkel csaknem mindenki együtt érzett, de a budapesti rendkívül telített színházi piacon óriási volt a konkurencia, a tehetség pedig sok. A pesti színházi életbe bekerüléshez a sikeres kolozsvári előélet önmagában nem volt elegendő. A tehetség mellett rendkívüli alkalmazkodókészség, kapcsolatok és szerencse is kellett.

Az öreg Dezséri próbálkozásairól a következőket tudjuk: 1920 őszén több színjátékban is vendégszerepelt a Nemzeti Színházban, de a szerződötése elmaradt. Ennek igen egyszerű az oka: azokat a darabokat, melyekben Dezséri oly eredetien komédiázott, a fővárosban már nem nagyon tűzték műsorra. Csak akkor virradt fel némi remény, amikor az egykori kolozsvári hírlapíró, Harsányi Zsolt lett a Nagymező utcai Renaissance Színház direktora, s 1921 szeptemberében megbízta Dezséri Gyulát Almássy Balogh Tihámér *A tót lány* című népszínházművének rendezésével, és a színjáték egyik fontos szerepét is ráosztotta. Az előadásról csak szűkszavú, semmitmondó méltatások jelentek meg. Nagy sikere nem lehetett, mert a színház egy héttel a premier után újabb darabot tűzött műsorra.

Éhbér, mulató, műkedvelő

A kolozsvári Tükör című lap 1921. október 6-án megjelent számát azért érdemes idéznünk, mert ezek a gondolatok szinte mindig visszatérnek, amikor hírneves erdélyi színházművészek nem érvényesültek a magyar fővárosban: „[Dezséri Gyula] nem lehet a Nemzeti éhbérrel fizetett tagja, mert nem tudja magát adminisztrálni, nem simulékony, nem megy mások ellen intrikálni a kávéházi törzsasztalokhoz, hanem régi kolozsvári cimboráival vékony olcsó borocskát iszik valamelyik kurta korcsmában [...]. Erdélyben nőtt fel, erősödött [...], itt lett magyar

Dezséri Gyula *A magyar nemes* című némafilmben

és színész, s mindkettőben ezerszer több, mint azok, akikből már káromkodásszerűen ömlik a kereszténység és magyarság [...]”

A kudarcot követően Dezséri Gyula csak jelentéktelen feladatokat kapott, aztán semmit sem. Egykori kolozsvári kollégája és barátja, Kürthy György segítségével 1922 tavaszán–nyarán az Eskü Téri Helikonban szerepelt – a rövid életű társulatot épp azzal a céllal alapították, amivel Dezséri is küszködött, hogy elősegítse azoknak az íróknak és színészeknek érvényesülését, akik a nagy színházaknál nem tudtak szóhoz jutni. Az idős művész 1923-ban kénytelen volt a Magyar falu nevű mulatóban fellépni, ahol „páratlan hatású Petőfi-jelenetet” adott elő partnerével. Ekkor a művész kolozsvári tisztelői azt szerették volna elérni, hogy hajdani kedvencük térjen vissza Erdélybe, ahol mindenki tiszteli és szereti. Dezséri Gyula azonban Budapesten maradt, és életkörülményei napról napra romlottak. Az 1923–1924-es évadban még fellépett – állandó vendégként – Kürthy György pécsi társulatában; majd nyugdíjba vonult. Nagy szegénységben éldegélt az Augusztá-barakktelepen, de még itt is színházat játszott – műkedvelőkkel. Utolsó fellépéseire 1927-ben Szegeden, a Városi Színházban került sor. Szigeti József színész, színműíró két klasszikusában vendégszerepelt. *A vén bakancsos és fia*, *a buszárban* és a *Rang és mód*ban. „Mindkét szerep népies figura, és ezeknek az ábrázolásában tűnik ki csak Dezséri Gyula páratlan színjátszó talentuma a maga ritka értékeivel” – írta közönségszolgálatának a Délmagyarország.

Dezséri Gyula Budapesten hunyt el 1928. december 5-én. S ahogy lenni szokott: gyönyörű nekrológokkal búcsúztatták. Haláláról az Országos Színészegyesület meleg hangú gyászjelentést bocsátott ki.

GAJDÓ TAMÁS

| fotók: OSZMI

OLVASNIVALÓ SZÍNHÁZ

NEMZETI SZÍNHÁZ
1837
KÖZÖS-NEZŐPONT

Öt évad írásban és képen

Nemzeti Színház,
a nemzet színháza – 2013–2018

Mitől nemzeti a Nemzeti? Mitől több a Nemzeti, mint egy színház a többi között? A gazdagon illusztrált kötet a Vidnyánszky Attila igazgatásával 2013-ban kezdődött új korszak törekvéseit mutatja be. A kötetből megismerhető az a működési struktúra, amely a Nemzeti Színház az elmúlt öt évadja alatt épült és teljeseedett ki. Eöri Szabó Zsolt közel 400 fotográfiáján keresztül tárul fel az olvasók előtt a Nemzeti Színház 2013 és 2018 közötti öt évadjának színpadi világa.

Ár: 3900 Ft

Csíksomlyói passió

Egy előadás zárandókútja

A gazdagon illusztrált kötet a Nemzeti Színház és a Magyar Nemzeti Táncgyűttes közös produkciójának 2018. augusztus 18-i, csíksomlyói „hazatéréséről” szól. Az MMA Kiadó gondozásában megjelent munkakönyvben megszólalnak az előadás főbb alkotói, többek között Vidnyánszky Attila, Zsuráfszky Zoltán, Szócs Géza és Berecz András is. A fotókat a Prima Primissima díjas Benkő Imre és a Nemzeti Színház fotográfusa, Eöri Szabó Zsolt készítette.

információ: www.mmakiado.hu

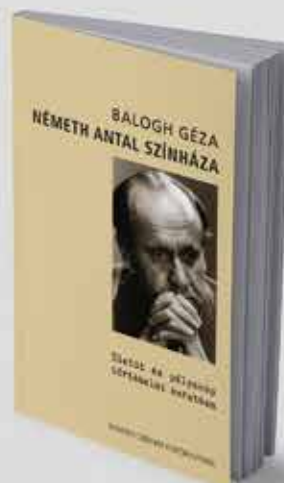
A Nemzeti Színház Kiskönyvtára sorozat kötetei

Eugenio Barba:

Hamu és gyémánt országa

Eugenio Barba, a holstebrói Odin Teatret megalapítója a 60-as évek elején Jerzy Grotowski opolei műhelyében szerzett élményeit idézi föl. Grotowski huszonhat Barbához írt levele két iskolateremtő színházi alkotó útkeresését, mester–tanítvány viszonyát és barátságát dokumentálja.

Ár: 2500 Ft

Balogh Géza:

Németh Antal színháza

Életút és pályakép történelmi keretben: **Németh Antal** (1903–1968) a hazai rendezői színház úttörőjeként 1935-től 1944-ig a Nemzeti Színház igazgató-főrendezője volt. A hitleri és sztálini diktatúra idején meggurcoltatása ellenére megőrizte alkotói függetlenségét.

Ár: 2000 Ft

Milánói leckék

Tadeusz Kantor (1915–1990), a 20. század nagy színházi nyelvújítója. 1986 nyarán olasz színinövendékeknek tartott mesterkurzust, amelynek Kantor által illusztrált szövegét tartalmazza a kötet. Ezt egészítik ki Balogh Géza, Katona Imre, Király Nina és Szász Emese tanulmányai.

Ár: 1969 Ft

„Bodrogi nem az a színész a színpadon, akin átnéz az ember. Ő az a színész, akibe úgy *beledöccen* a szemed. Csináljon bármit is, odavonzza a tekintetet. Ez részint szakma is, meg részint komoly adottság” – olvasható a könyvben a Vidnyánszky Attilával készült interjúban, akinek legutóbbi rendezésében, a Tizenhárom almában Mendit, az öreg zsidót alakítja Bodrogi Gyula.

KÖTETBEN, KÖTETLENÜL

Könyv készült Bodrogi Gyuláról – ő beszél, róla beszélnek

A kötet borítójáról Bodrogi Gyula színművész mosolyog ránk, a cím röviden csak ennyi: Bodrogi. De a könyv nem róla, pontosabban nem csak róla szól. A szerző, Léner Péter rendező már az elején figyelmezteti a címszereplőt és az olvasót: önmagáról is fog „locsogni”, és persze a szakmáról, a színház világáról, legendás színészekről, rendezőkről, egykori társulatokról, családról, háborúról, ’56-ról, a Kádár-korról, napjainkról, sikerekről, kudarcokról...

A 2020 tavaszán megjelent *Bodrogi* című könyvének bevezetőjében írja a szerző, Léner Péter Kossuth- és Jászai Mari-díjas rendező, érdemes művész, a József Attila Színház egykori igazgatója, hogy rendszeresen a színházról álmodik. Minden éjjel rendez, színészekkel, kellékesekkel beszélget, próbát néz. Nappal viszont ír, rendezgeti az emlékiratait. Ennek köszönhető, hogy a Corvina Kiadó színházi tárgyú könyvei között a *Bodrogi* már a negyedik Léner-kötet. Az első volt a 2013-ban megjelent *Volt egyszer egy színház*, ebben a József Attila Színház utolsó két évtizedének történetét írta meg az egykori igazgató. Két év múlva, 2015-ben került a könyvesboltokba a három egykori pályatárs: Egri István, Marton Endre, Kazimir Károly rendező munkásságát bemutató *Pista bácsi, Tanár úr, Karsai* című kötet. Ugyancsak régi barátság kötötte Léner Péter rendezőt Sztankay István színművészhez, ennek köszönhető a 2017-ben megjelent *Sztankay*, és ehhez is kapcsolódik a *Bodrogi*-könyv. A két színművész közös fotója, egy József Attila Színházban Léner Péter által rendezett előadáson készült kép leírásával kezdődik az interjúk sora.

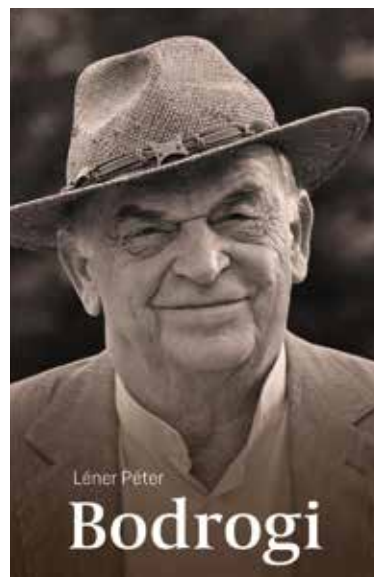
„Ménési út... Az előszobában, a bejárati ajtó mellett színházi fotó. Játék a kastélyban, Bodrogi és Sztankay. Gyula fotelban ül, szivarozik, fújja a füstöt, elégedett, fölényes, mellette Pista zavartan téblábol. Mesélnek önmagukról, rólunk. Két zseni” – idézi Léner az első látogatás emlékét. Ekkor jelentette be Bodrogi Gyulának, hogy könyvet szeretne írni róla. „Érdekl ez az embereket?” – kérdezte a színész, de a szerző, az egykori rendezője megnyugtatta: „Hálásak, ha megismerik, talán jobban megértik egyik kedvencüket...”

A beszélgetések sora a múltidézéssel, Bodrogi Gyula családjának történetével kezdődik. Nagyjából az időrendet követve kerülnek egymás után az interjúrészek, ezeket egy-egy történelmi esemény rövid leírása, néhány mondatos hír vagy dokumentumtöredék választja el. Nemcsak Bodrogi Gyulával, de közvetlen hozzátartozóival, két testvérével, Zsuzsával és Babuval, az első feleségével, Töröcsik Marival, a

második feleségével, Voith Ágival, fiukkal, Ádámmal is beszélgetett a szerző-rendező. Mivel a főiskola után a pályakezdő Bodrogi a József Attila Színház tagja lett, amelyet annak idején Fodor Imre vezetett, az egykori direktor fiával, ifjabb Fodor Imrével idézték fel, milyen is volt egykor ez a „vidéki színház a fővárosban”. A ma már a Nemzet Színészeként tisztelt, Kossuth- és kétszeres Jászai-díjas Érdemes és Kiváló művész, Bodrogi Gyula a Nemzeti Színház tagja, így mostani igazgatójával, Vidnyánszky Attilával is beszélgetett Léner Péter.

Legvégére maradt a fel nem tett kérdés: „Valamit elfelejtettem megkérdezni: mi a titka, hogyan élhetnénk olyan teljes, szabad, boldog életet mint te, Bodrogi Gyula?” De erre már az olvasóknak kell felelniük.

FILIP GABRIELLA

PROGRAMAJÁNLÓ

HOBO-ESTEK

nov. 6., 28.

Önéletrajz és költészet

Hobo egyik példaképe József Attila, akinek verseit évtizedek óta mondja. Már jóval túl a 400. előadáson is friss és aktuális a Tudod, hogy nincs bocsánat című önálló est. A Halj meg és nagy leszel előadásában Hobo rejtőzködve, mégis őszintén mesél életéről – prózában és dalokon keresztül.

mikor? hol?

Tudod, hogy nincs bocsánat

november 6. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

Halj meg és nagy leszel

november 28. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

SZUPERDÖNTŐ

nov. 14–15.

Nemzeti VERSeny

A Nemzeti Színház és a Magyar Versmondók Egyesülete 2020-ban ötödik alkalommal hirdeti meg határokon átívelő versmondó és versklip versenyt nem hivatásos versmondók számára határon innen és túl. Az idei VERSeny fő témája a rendszerváltoztatás közéleti költészete, a kétszázhusz éve elhunyt Vörösmarty Mihály lírája. Az első két online forduló után a harmadikra, az élő szuperdöntőre a Nemzeti Színházban került sor.

mikor? hol?

november 14-15. • Kaszás Attila Terem

SZARVAS JÓZSEF ESTJE

nov. 21.

Pustol a hó

A hatvanéves Szarvas József egy pillanatra megáll, visszanez, hogy találkozzon önmagával: a tanyasi kislíával, a debreceni henteslegény-nyel és segédszínésszel, a Vígszínház, Kaposvár, a Nemzeti színészével és a viszáki Tündérváros gazdájával... Előadás a Könnyű neked, Szarvas Józsi... című életregény alapján.

mikor? hol?

november 21. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

SZÜCS NELLI ESTJE

nov. 27.

Fedák Sári

Ismernünk kell színjátszásunk nagyjait. És Fedák egyike volt a legnagyobbaknak. Ő volt „A” primadonna. Sztár Pesttől New Yorkig. Molnár Ferencsel rövid és viharos házasságban élt. Koholt vádak miatt 1945 után mellőzték – színpadra többé nem léphetett. Megjárta a csúcso-kat és a poklokat. Méltán ünnepelték, és méltatlanul félreállították.

mikor? hol?

november 27. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

FABÓK MANCSI BÁBSZÍNHÁZA

nov. 30.

A fekete kakas

Mikszáth Kálmán egyik legművészebb alkotása A fekete kakas. Egy történet arról, milyen megdöbbentő is az a hétköznapi életben, ha valaki a templomban hirdetett erkölcsi értékrend szerint élni és cselekedni képes. Mikszáth az esendő emberi lelket mélyen ismerő játékmester módjára szenvedélyes szeretettel köti össze hőseit. Fabók Mariann egyszemélyes bábjátékában bábos és az általa mozgatott báb lép egymással kapcsolatba. Az előadást felnőtt és serdülő közönségünknek ajánljuk.

mikor? hol?

november 30. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

KIÁLLÍTÁS

dec. 30-ig

Az első Nemzeti telke

A Rákóczi út és a Múzeum körút sarkán épült fel az első Nemzeti Színház 1835-ben. A telket Grassalkovich Antal adományozta e nemes célra. A háttérben vetélkedő kulturális koncepciók és adósságok elrendezése is szerepet játszott. Ezekbe ad betekintést a Magyar Nemzeti Levéltár és a Nemzeti Színház Kincstár című kiállításorozatának tárlata.

mikor? hol?

megtekinthető december 30-ig – a Nemzeti Színház 2. emeletén

Olvasson színházat!
[www.nemzetiszhaz.hu/
 magazin](http://www.nemzetiszhaz.hu/magazin)

PIM – ORSZÁGOS SZÍNHÁZTÖRTÉNETI MÚZEUM ÉS INTÉZET

KIÁLLÍTÁSOK A BAJOR GIZI MÚZEUMBAN

(1124 Budapest, Stromfeld Aurél u. 16.)

HERCEG A VASFÜGGÖNY MÖGÜL

Emlékkiállítás a magyar tánc-történet rendkívüli egyéniségéről, **RÓNA VIKTOR** (1936-1994) balettművészről.

Róna Viktor könyvbemutató

– november 20. – 18 óra

Tárlatvezetések – Szakály Györggyel és Halász Tamással

november 19. és 26. – 18 óra | Belépő: 1000 Ft

A kiállítás nyitvatartása: **szerdától vasárnapig 14 és 18 óra között** | belépő: 1200 Ft, diák és nyugdíjas: 600 Ft (Hegyvidék-kártyával: 500 Ft)

PROGRAMOK A BAJOR GIZI MÚZEUMBAN

(1124 Budapest, Stromfeld Aurél u. 16.)

MŰTÁRGYLESEN

Közelítések Czigány Dezső Bárdos Artúrról készített portréjához Barki Gergely művészettörténész és Gajdó Tamás színháztörténész részvételével.

november 5. – 18 óra | Belépő: 1000 Ft

VILLASÉTA GYEREKNEK (6-12 ÉV KÖZÖTT)

Bajor Gizi nyomában – kalandok kicsiknek és a szülőknek

november 7. – 18 óra | Belépő: 1000 Ft a szülőknek, 500 Ft a gyerekeknek

KAPÁS DEZSŐ 80

A Vígszínház rendezőjére, a Színművészeti legendás tanára emlékeznek: Takács Kati, Rátóti Zoltán, Rudolf Péter, Hegedűs D. Géza és Dörner György.

november 11. – 16 óra | Belépő: 1000 Ft

VILLASÉTA BAJOR GIZI EGYKORI OTTHONÁBAN

november 13. – 18 óra | Belépő: 2000 Ft | A sétát csak 14 éven felüli látogatóinknak ajánljuk!

SZOBASZÍNHÁZ

„Ma az vagyok, aki előttetek áll” – előadás Bajor Gizi levelezésének és szerepszővegeinek felhasználásával. Előadja Papp Kinga Livia, a rendező Spolarics Andrea.

november 21. – 19 óra | belépő: 1000 Ft

VILLAKONCERT FELOLVASÁSSAL

Bach szvitjei Jánosházi Péter csellóművész előadásában. Az Anna Magdalena Bach krónikája című könyvből felolvas: Erdei Juli.

november 25. – 19 óra | Belépő: 1000 Ft (Hegyvidék-kártyával 500 Ft)

A vírushelyzet miatt minden programunk regisztrációhoz kötött.

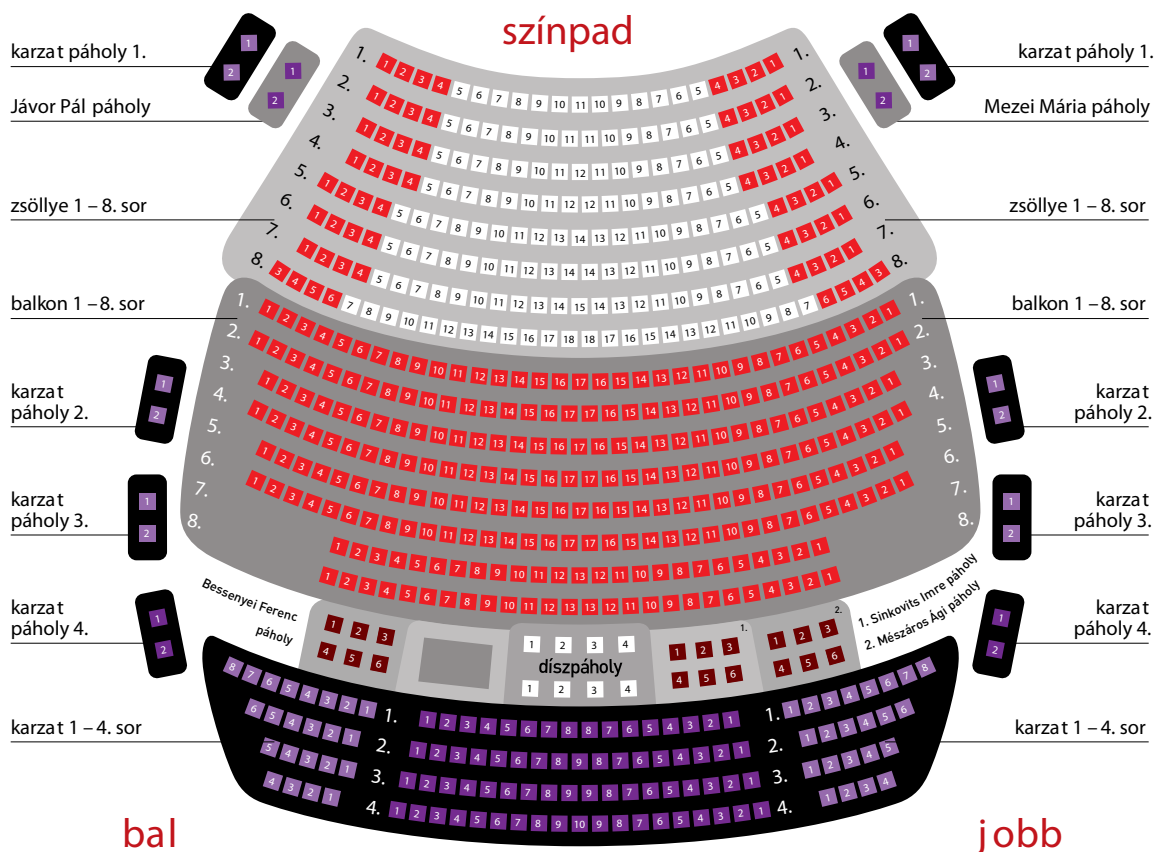
Kérjük, regisztrációjához adja meg a program címét és időpontját is!

REGISZTRÁCIÓ:

bgm@oszm.hu vagy nyitvatartási időben tel: 1/225-3161

további információ: www.oszmi.hu

JEGYEK, KEDVEZMÉNYEK

Nagyszínpad jegy

1. Árkategória

2. Árkategória

3. Árkategória

4. Árkategória

JEGYÁRAK:

1. kategória **3800 Ft**

2. kategória **3000 Ft**

3. kategória **2100 Ft**

4. kategória **1800 Ft**

Stúdiószínpadok (Gobbi Hilda Színpad, Kaszás Attila Terem, Bajor Gizi Szalon): **3000 Ft**

ÖT NAP ELŐNY! Aki bérletvásárláskor megadja az e-mail címét, minden hónapban értesítést kap: **ÍGY ÖT NAP ELŐNYT ÉLVEZ,** hogy szabadon lefoglalja bérletes helyét a „normál” jegyvásárlók előtt.

Bővebb jegy- és bérletinformációk

Jegypénztár a Nemzeti Színházban

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.

telefon: (+36 1) 476 6868

Nyitvatartás:

Hétköznap 10–18 óra között (ebédidő: 13–13.20),
hétvégén 14–18 óra között, illetve az előadások
kezdéig. Ha nincs előadás, vasárnap zárva.

Jegyrendelés: jegy@nemzetisinhaz.hu

PEDAGÓGUSOKNAK, DIÁKOKNAK!

A csoportos diákjegynél is kedvezőbben, 50%-os engedménnyel vásárolhatnak a diákok és a pedagógusok is diákbérletet. (Vásárláskor a kedvezményre jogosító igazolványt be kell mutatni.)

A **NEMZETI A DIÁKOKÉRT** program ingyenes előadásairól információ a jegy@nemzetisinhaz.hu címen és a jegyirodában kapható.

LAST MINUTE DIÁKJEGY – 500 FT

A kedvezmény játszóhelytől és szektortól függetlenül érvényes diák-igazolvány felmutatásával vehető igénybe, a színház jegypénztárában, az előadás megkezdése előtt egy órával. A megmaradt jegyek ára egységesen 500 Ft. Egy igazolvánnyal egy jegyet lehet vásárolni.

VÁLTSON BÉRLETET A 2020/2021-ES ÉVADRA IS!

Válasszon szabadbérleteink közül!

Ön választhatja ki az előadást, a helyszínt, a helyet és az időpontot is!

Szabadbérleteinkben nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásokat tetszése szerint választhat.

Bérleteinket kedvező áron, a napi jegyárnál átlagosan 25%-kal olcsóbban vásárolhatja meg.

SZABADBÉRLETEK

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásra érvényesek

JÁSZAI MARI bérlet, 4 előadásra 8 900 Ft

FEDÁK SÁRI bérlet, 3 előadásra 6 900 Ft

DIÁKBÉRLETEK

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásra érvényesek

BUBIK ISTVÁN diákbérlet, 4 előadásra 6 000 Ft

LATINOVITS ZOLTÁN diákbérlet, 3 előadásra 4 500 Ft

Választható előadások listája

NAGYSZÍNPAD

Shakespeare: **RÓMEÓ ÉS JÚLIA** • Bulgakov: **A MESTER ÉS MARGARITA** • **ROCCO ÉS FIVÉREI** – A Rocco és fivérei című film forgatókönyve alapján • Molière: **TARTUFFE** • **TIZENHÁROM ALMAFA** – Trianoni utótörténet Wass Albert írásai, valamint korabeli dokumentumszövegek alapján • Madách Imre: **AZ EMBER TRAGÉDIÁJA** • Gárdonyi Géza – Zalán Tibor: **EGRI CSILLAGOK** • **CSÍKSOMLYÓI PASSIÓ** • Vörösmarty Mihály: **CSONGOR ÉS TÜNDE** • Szarka Tamás: **ÉDEN FÖLDÖN** • Petőfi Sándor: **JÁNOS VITÉZ** • Sarkadi Imre – Fábri Zoltán – Nádasz László – Zs. Vincze Zsuzsa: **KÖRHINTA** • William Shakespeare: **SENTIVÁNÉJI ÁLOM** • Tamási Áron: **VITÉZ LÉLEK** – továbbá az évad folyamán érkező vendégjátékok és bemutatók

STÚDIÓSÍNPADOK

(Gobbi Hilda Színpad, Kaszás Attila Terem, Bajor Gizi Szalon, rendhagyó nézőtér a Nagyszínpadon)

Márai Sándor: **A KASSAI POLGÁROK** • Hubay Miklós: **ŐK TUDJÁK, MI A SZERELEM** • Euripidész: **MÉDEIA** • Örkény István: **MACSKAJÁTÉK** • Szilágyi Andor: **LEÁNDER ÉS LENSZIROM** • Berettyán Nándor: **A SÚGÓ** • Móricz Zsigmond: **FORRÓ MEZŐK** • Székely János: **CALIGULA HELYTARTÓJA** • Robert Bolt: **EGY EMBER AZ ÖRÖKKÉVALÓSÁGNAK** • Katona József: **BÁNK BÁN** • Szergej Medvedyev: **FODRÁSNŐ** • Carlo Goldoni: **HÁZASSÁG PALERMÓBAN** • Földes László Hobo: **HÉ, MAGYAR JOE!** • Ivan Viripajev: **RÉSZEGEK** • Anton Csehov: **HÁROM NŐVÉR** • Örkény István: **TÓTÉK** • Szilgigeti Ede: **LILIOMFI** • Döbrentei Sarolta: **SÁRA ASSZONY** • Georg Büchner: **WOYZECK** • Long – Singer – Borgeson: **SÖR** (Shakespeare Összes Rövidítve), angolul • Földes László Hobo: **A FÖLTÁMADÁS SZOMORÚSÁGA** • Földes László Hobo: **HALJ MEG ÉS NAGY LESZEL** • Földes László Hobo: **TUDOD, HOGY NINCS BOCSÁNAT** • Anton Csehov: **EGYFELVONÁSOS KOMÉDIÁK** • Mezei Mária: **HOZTAM VALAMIT A HEGYEKBŐL** • **FEDÁK SÁRI** • Szarvas József – Bérczes László: **PUSTOL A HÓ** • Rejtő Jenő: **SZÁJON LÓTT TIGRIS** – továbbá az évad folyamán érkező vendégjátékok és bemutatók

» A bérletek a stúdiósínpadokon nem helyreszólóak, a helyfoglalás az érkezés sorrendjében történik!

» A bérletek nem érvényesek a premierekre és egyes vendég-előadásokra.

» Felhívjuk nézőink figyelmét, hogy a bérletek egy évadra érvényesek, és legkésőbb 2021. április 30-ig válthatók be.

» A szabadbérletek automatikus belépésre nem jogosítanak, ezért kérjük, időben foglalják le jegyeiket az Andrássy úti jegyirodában vagy a Nemzeti Színház pénztárában. A bérletes jegyek online is kiválthatók.

» Diákbérlet vásárlásához igazolvány bemutatása szükséges!

» A műsorváltozás jogát fenntartjuk!

HAVI MŰSOR

NOVEMBER

Nagyszínpad	2	H	19:00
Kaszás Attila Terem	2	H	19:30
Gobbi Hilda Színpad	3	K	19:00
Gobbi Hilda Színpad	4	Sze	15:00
Kaszás Attila Terem	4	Sze	19:30
Nagyszínpad	5	Cs	19:00
Gobbi Hilda Színpad	5	Cs	19:00
Kaszás Attila Terem	6	P	19:30
Nagyszínpad	7	Szo	15:00
Gobbi Hilda Színpad	7	Szo	15:00
Kaszás Attila Terem	7	Szo	19:30
Nagyszínpad	8	V	18:00
Gobbi Hilda Színpad	8	V	19:00
Nagyszínpad	9	H	18:00
Gobbi Hilda Színpad	9	H	19:00
Nagyszínpad	10	K	15:00
Nagyszínpad	11	Sze	19:00
Kaszás Attila Terem	11	Sze	19:30
Kaszás Attila Terem	12	Cs	19:30
Nagyszínpad	13	P	18:00
Nagyszínpad	14	Szo	18:00
Gobbi Hilda Színpad	15	V	11:00
Nagyszínpad	16	H	19:00
Kaszás Attila Terem	16	H	19:30
Gobbi Hilda Színpad	17	K	19:00
Nagyszínpad	18	Sze	18:00
Gobbi Hilda Színpad	18	Sze	19:00
Nagyszínpad	19	Cs	19:00
Kaszás Attila Terem	19	Cs	19:30
Nagyszínpad	21	Szo	19:00
Gobbi Hilda Színpad	21	Szo	15:00

Buborékok I Csiky Gergely | a Kaposvári Csiky Gergely Színház vendégjátéka

Woyzeck I Georg Büchner

Macskajáték I Örkény István

Macskajáték I Örkény István

A sűgő I Berettyán Nándor

Advent a Hargitán I Sütő András | a salgótarjáni Zenthe Ferenc Színház vendégjátéka

Caligula helytartója I Székely János

Tudod, hogy nincs bocsánat I Földes László Hobo

Tizenhárom almafa I Wass Albert

Forró mezők I Móricz Zsigmond

Énekes madár I Tamási Áron | a Notes Theatre vendégjátéka

Tizenhárom almafa I Wass Albert

Forró mezők I Móricz Zsigmond

Tizenhárom almafa I Wass Albert

Forró mezők I Móricz Zsigmond

Tizenhárom almafa I Wass Albert

Feketeszárú cseresznye I Hunyadi Sándor | a Miskolci Nemzeti Színház vendégjátéka

A kassai polgárok I Márai Sándor

Isten bolondja I Berecz András ének- és mesemondó estje

Egri csillagok I Gárdonyi Géza

Egri csillagok I Gárdonyi Géza

Leánder és Lenszirom I Szilágyi Andor

Álomgyár I Ivan Viripajev

Sára asszony I Döbrentei Sarolta

Médeia I Euripidész

Rocco és fivérei I Luchino Visconti filmforgatókönyve alapján

Médeia I Euripidész

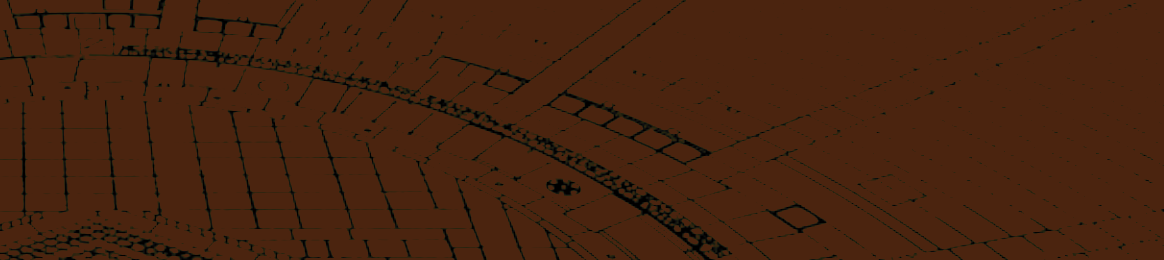
Körhinta I Sarkadi Imre – Fábri Zoltán – Nádasy László – Zs. Vincze Zsuzsanna

A kassai polgárok I Márai Sándor

Tartuffe I Molière

Hé, Magyar Joe! I Földes László Hobo

Kísérőrendezvényeinkről a 52–53. oldalon tájékozódhat. | A műsorváltoztatás jogát a színház fenntartja!

Kaszás Attila Terem	21	Szo	19:30
Gobbi Hilda Színpad	22	V	11:00
Kaszás Attila Terem	22	V	19:30
Nagyszínpad	23	H	19:00
Gobbi Hilda Színpad	24	K	19:00
Nagyszínpad	25	Sze	15:00
Gobbi Hilda Színpad	25	Sze	19:00
Kaszás Attila Terem	27	P	19:30
Kaszás Attila Terem	28	Szo	19:30
Gobbi Hilda Színpad	30	H	19:00

Pustol a hó | Szarvas József – Bérczes László | Szarvas József önálló estje

Leánder és Lenszirom | Szilágyi Andor

A kassai polgárok | Márai Sándor

Csíksomlyói passió

Házasság Palermóban | Carlo Goldoni

János vitéz | Petőfi Sándor

Házasság Palermóban | Carlo Goldoni

Fedák Sári | Szűcs Nelli önálló estje

Halj meg és nagy leszél! | Földes László Hobo

A fekete kakas | Mikszáth Kálmán – Fabók Mancsi Bábszínháza

A Tudod, hogy nincs bocsánat 12; a Bánk bán, a Woyzeck, a Rocco és fivérei 16 éven felülieknek ajánlott!

Jelenet a Tartuffe című előadásból –
Horváth Lajos Ottó, Trill Zsolt
| fotó: Eöri Szabó Zsolt

SZCENÁRIUM

A Nemzeti Színház művészeti folyóirata –
2020. október, VIII. évfolyam, 6. szám

FÓKUSZBAN: SZÍNHÁZ ÉS IRODALOM

Milyen inspirációt adhat egy szemiotikus az Isteni színjáték képnyelvének színpadi megszólaltatásához? Csehov folyamatos jelenléte a színpadon és a filmvásznon hogyan termékenyítheti meg az irodalomról való gondolkodást? A színházrendező Németh Antal miért fordult korának ma már klasszikus íróihoz?

Elemezhető-e párhuzamosan Katona József drámája és annak kortárs színpadi átirata? Milyen adósságai vannak az irodalomnak és a színháznak a műltfeldolgozásban?

„... minél távolabb helyezkedik el a szöveg az egyetemes hierarchia lépcsőjén az igazság forrásától, annál halványabb annak visszfénye s annál konvencionálisabb a tartalom és kifejezés viszonya. Így a legfelső szinten az igazság közvetlenül hozzáférhető a szellemi tekintet számára, míg az alsóbb sférákban már konvencionális természetű jellel válik. Ezért használnak a különféle hierarchikus fokokon tanyázó bűnösök és démonok kizárólag konvencionális jeleket, ezért hazudhatnak, követhetnek el hitszegést, áruulást és csalást, ezért választhatják el – különböző módon – a tartalmat a kifejezéstől.” (Jurij Lotman)

„Vidnyánszky Attila [*Bánk bán*] rendezése nem attól erős, hogy pártos lenne, hanem attól, hogy jel(entés)gazdag: tág teret nyújt az értelmezésre, van benne oldalvágás ide is, oda is, lehet olvasni a gesztusok és a sorok közt balra, jobbra, középre, le, fel és megint vissza – arra készteti, sőt kényszeríti a nézőt, hogy semmiképp ne maradjon adós a saját olvasatával. Ennél több pedig aligha mondható egy fontos problémákkal foglalkozó jó kortárs előadásról. A személyes tragédiákat befedi idővel a feledés, az ország (és a jövő) a helyén marad, és benne/vele mindig ott az esély egy jobb holnapra. Simon bán többi hat fia (és azok összes utódai, jaj, hányan is?) bármikor előkerülhet. Azt a kis időt már fél lábon is kibírjuk.” (Varga Benjámin)

„Ablonczy Balázs *Ismeretlen Trianon* című könyve módszereit tekintve zavarba ejtő, szokatlan történetírói vállalkozás – egyszerre oknyomozó és kordokumentumokat felvonultató láttelep, mely emberközelségre hozza történelmünknek ezt az immár egy évszázada kibeszéltetlen, Mohács-hoz mérhető tragikus fordulatát – s teszi ezt a szerző mindvégig olvasmányos formában, különböző nézőpontokból közelítve, az önvizsgálat távolságtartó attitűdjével, ugyanakkor nem rejtve véka alá a tárgya iránti kivételes elkötelezettségét sem.” (Szász Zsolt – Tömöry Márta)

A tartalomból

Jurij Lotman Dante Isteni színjátékának művészi teréről • A 120 éve született Szabó Lőrinc a Shakespeare-fordítás örömteli pillanatairól • Márai Sándor és a színház – Balogh Géza esszéje • Szemelvények Németh Antal és Márai Sándor levelezéséből • Ismeretlen Trianon – Ablonczy Balázs könyvét Szász Zsolt és Tömöry Márta méltatja • Bánk és a magyar nemzeti hip-hop RAP – Varga Benjámin tanulmánya • Vidnyánszky Attila rendezéséről • Csehov a 20–21. század vizuális és verbális kultúrájában – V. Gilbert Edit az idei nemzetközi online konferenciáról • Új személyesség – Ungvári Judit a Magyar Színházak XXXII. Kisvárdai Fesztiváljáról

„...még így, képernyőnk előtt társalogni is megéltük az irodalom, a színház, a film segítő, összetartó, közösséget teremtő erejét. (...) Nem esett szó (...) a mindannyiunkat érintő és nyomasztó tárgyról, a covidhelyzetről sem a záruláson, amikor oldott hangulatú, informális búcsúestet szerveztünk magunknak. Most maga az irodalom, jelen esetben Csehov volt az, aki elvont minket a mindennapok abszurditásától, átvétele bennünket a humánus, az értelem, a kultúra megbízható és ismerős világába. Talán ezért maradtunk ott és akkor is – a témánál, szakmánknál.” (V. Gilbert Edit)

„Ki vagyok én a társadalomban művészként, kritikus elmeként, családtagként, nőként, férfiként, hol vonom meg integritásom határait, mit engedek magamból láttatni, mit adok a másoknak? Tudok-e hatással lenni a világra mint egyén? – Ezek mind roppant fontos kérdések napjainkban. (...) Olyasféle kép alakult ki az emberben a 2020-as kisvárdai fesztivál megtekintése után, hogy megérett a helyzet egy újfajta személyességre. S nemcsak elméleti síkon vetve föl ezt, hanem egészen konkrétan: a színház és a közönség kapcsolatát, színpadról való megszólításának mikéntjét illetően is.” (Ungvári Judit)

Tájékoztatás a Szcenárium lapszámokhoz való

hozzájutásról:

+36 1 476 68 76

a Szcenárium a neten:

www.nemzetiszinhas.hu/magazin/folyoirat

szcenárium

A Nemzeti Színház művészeti folyóirata

A MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ BEMUTATJA

A DIÓTÖRŐ

MESEBALETT HÁROM FELVONÁSBAN

KOREOGRÁFUSOK WAYNE EAGLING, SOLYMOSSI TAMÁS ZENESZERZŐ PJOTR ILJICS CSAJKOVSZKIJ

DÍSZLETTERVEZŐ OLÁH GUSZTÁV JELMEZTERVEZŐ ROMÁNYI NÓRA

ELŐADÁSOK: 2020. NOVEMBER 27-TŐL, ERKEL SZÍNHÁZ

ERKEL
ERKEL SZÍNHÁZ
ERKEL THEATRE

BALETT
MAGYAR NEMZETI BALETT
HUNGARIAN NATIONAL BALLET

ZENEKAR
OPERA ZENEKAR
HUNGARIAN STATE OPERA ORCHESTRA

BALETTINTÉZET
MAGYAR NEMZETI BALETTINTÉZET
HUNGARIAN NATIONAL BALLET INSTITUTE

GYERMEKKAR
OPERA GYERMEKKAR
HUNGARIAN STATE OPERA CHILDREN'S CHORUS

A Nemzeti Magazin
az interneten:
www.nemzetisinhaz.hu

Tóth Augustza A kassai polgárok című előadásban | fotó: Eöri Szabó Zsolt

NOVEMBERI ELŐADÁSOK:

Büchner: **Woyzeck** I Örkény: **Macskajáték** I Berettyán: **A sűgő** I Székely: **Caligula helytartója** I József Attila: **Tudod, hogy nincs bocsánat** I Trianoni utótörténet Wass Albert művei és korabeli dokumentumok alapján: **Tizenhárom almafa** I Móricz: **Forró mezők** I Márai: **Kassai polgárok** I Gárdonyi – Zalán: **Egri csillagok** I Berecz András önálló estje: **Isten bolondja** I Viripajev: **Álomgyár (Dreamworks)** I Döbrentei: **Sára asszony** I Euripidész: **Médeia** I Visconti Rocco és fivérei forgatókönyve alapján: **Rocco és fivérei** I Sarkadi–Fábri–Nádasy–Vincze: **Körhinta** I Földes László Hobo: **Hé, Magyar Joe!** I Molière: **Tartuffe** I Szarvas József önálló estje : **Pustol a hó** I Petőfi: **János vitéz** I Szilágyi: **Leánder és Lenszirom** I Csíksomlyói passió I Goldoni: **Házasság Palermóban** I Szűcs Nelli önálló estje : **Fedák Sári** I Földes László Hobo: **Halj meg és nagy leszel**